TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK
ANABİLİM DALI

ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİNDE İFA ENGELLERİ

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Neşe Günal

Ankara, 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK
ANABİLİM DALI

ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİNDE İFA ENGELLERİ

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Neşe Günal

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Leyla Müjde Kurt

Ankara, 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ HUKUK BİLİM DALI

ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİNDE İFA ENGELLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Leyla Müjde Kurt

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı	**İmzası**
1- Doç. Dr. Leyla Müjde KURT	
2- Prof. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR	
3- Doç. Dr. Süleyman YILMAZ	
4-	
5-	

Tez Savunması Tarihi

24.06.2020

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Leyla Müjde KURT danışmanlığında hazırladığım "Enerji Sağlama Sözleşmelerinde İfa Engelleri (Ankara.2020)" adlı yüksek lisans ■- doktora/bütünleşik doktora □ tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 24.06.2020
Adı-Soyadı ve İmza
Neşe GÜNAL

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i

KISALTMALAR viii

GİRİŞ 1

KONUNUN TAKDİMİ VE ÖNEMİ 1

KONUNUN SINIRLANDIRILMASI 3

BİRİNCİ BÖLÜM
ENERJİ PİYASALARI, ENERJİ FAALİYETLERİ VE
ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİ

I. ENERJİ PİYASASI VE ENERJİ FAALİYETLERİ 6

A. ENERJİ PİYASALARINA GENEL BAKIŞ 6

B. ENERJİ PİYASASI FAALİYETLERİ 9

1. Genel Olarak 9

2. Enerji Piyasasında Zorunlu Lisansa Tâbi Faaliyetler 11

3. Enerji Piyasasında Zorunlu Lisansa Tâbi Olmayan Faaliyetler 16

II. ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİ 17

A. Enerji Faaliyetlerinin Özel Hukuk Sözleşmeleriyle İlişkisi 17

B. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Konusu Olarak Elektrik ve Doğal Gaz . 19

1. Doğal Gaz ve Elektrik Arasındaki Yapı Farklarının Enerji Sağlama Sözleşmelerine Etkisi 19

2. Elektrik ve Doğal Gazın Niteliği 24

3. Parça Borcu ve Cins Borcu Açısından Elektrik ve Doğal Gaz 31

C. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Türleri 34
1. Genel Olarak 34
a. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Sınıflandırılması 34
b. Serbest Tüketici – Serbest Olmayan Tüketici 35
2. Bağlantı Anlaşmaları 37
3. Toptan Satış Sözleşmeleri 39
4. İkili Anlaşmalar 40
5. Perakende Satış Sözleşmeleri 42
i. Genel Olarak 42
ii. Abonelik Sözleşmeleri 44
D. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Özellikleri 45
1. Genel Olarak 45
2. Her İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler Olması 46
3. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Türlerinin Hukukî Niteliği 49
a. Doktrinde İleri Sürülen Görüşler 49
b. Kanaatimiz 57
4. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Türlerinde Borç İlişkisinin Niteliği 59
a. Genel Olarak 59
i. Sürekli Borç İlişkisi Teşkil Eden Enerji Sağlama Sözleşmeleri 63
ii. Sürekli Borç İlişkisi Teşkil Etmeyen Enerji Sağlama Sözleşmeleri 67
b. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Sürekli Borç İlişkisi Teşkil Etmesinin Sonuçları 68

İKİNCİ BÖLÜM
ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİNDE
İFA ENGELLERİNİN TÜRLERİ

III. GENEL OLARAK İFA ENGELLERİ VE İFA ENGELLERİNİN ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİYLE İLİŞKİSİ 70

IV. İMKÂNSIZLIK 71

A. Genel Olarak İmkânsızlık 71

B. Enerji Sağlama Sözleşmelerinde İmkânsızlık Halleri 76

V. TEMERRÜT 79

A. Genel Olarak Temerrüt 79

B. Borçlunun Temerrüdü ile İmkansızlığın Karşılaştırılması 81

C. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından Temerrüt Halleri 83

1. Enerjinin Sağlanmasında Temerrüt 83

2. Ödeme Borcunda Temerrüt 85

VI. İŞLEM TEMELİNİN ÇÖKMESİ 87

A. Genel Olarak İşlem Temelinin Çökmesi 87

B. İşlem Temelinin Çökmesinin İmkânsızlıktan Ayırt Edilmesi 88

C. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından İşlem Temelinin Çökmesini İfade Eden Durumların İncelenmesi 90

1. Aşırı İfa Güçlüğü 90

2. Edimler Arasındaki Dengenin Bozulması 93

VII. AYIPTAN SORUMLULUK 96

A. Genel Olarak Ayıp 96

B. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Kapsamında Ayıp 98

1. Elektrikte ve Doğal Gazda Ayıp Halleri 98

2. Tüketici Hukuku Açısından Ayıp Kavramının Değerlendirilmesi..... 100

a. TKHK Bağlamında Enerjinin Sağlanmasında Ayıp 100

b. 2009/72 sayılı Direktif 101

3. Ürün Sorumluluğu Bağlamında Ayıp..... 103

a. Genel Anlamda Ürün Sorumluluğu 103

b. Enerjinin Ürün Sorumluluğuna Konu Olup Olamayacağı..... 111

VIII. ZAPTTAN SORUMLULUK 112

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİNDE

İFA ENGELLERİNİN SONUÇLARI

IX. İMKÂNSIZLIĞIN SONUÇLARI 115

A. Sonraki İmkânsızlık Hali 115

B. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Kendiliğinden Sona Ermesi 117

C. Mücbir Sebep 118

X. TEMERRÜDÜN SONUÇLARI 121

A. Enerjinin Sağlanmasında Temerrüdün Sonuçları 121

1. Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı 121

2. Aynen İfadan Vazgeçme ve Zararların Tazmini 122
a. Genel Olarak 122
b. İfasına Başlanmış Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından 123
c. İfasına Başlanmamış Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından . 126
B. Ödeme Borcunda Temerrüdün Sonuçları 127
1. Aynen İfa ve Gecikme Zammı Talebi 127
a. Borçluya Ek Süre Verilmesi 127
b. Enerjinin Kesilmesi 129
i. Genel Olarak 129
ii. Enerjinin Kesilmesinin Hukukî Niteliği 131
(i) Ödemezlik Def'î Olarak Değerlendiren Görüş 131
(ii) Yan Yükümlülük Olarak Değerlendiren Görüş 134
(iii) Kanaatimiz 136
iii. Enerjinin Kesilmemesi Hâli 138
iv. Enerji Tüketim Bedelinden Doğan Sorumluluk 145
c. Fer'î Borçların Durumu 148
i. Genel Olarak 148
ii. Gecikme Zammının Hukukî Niteliği 149
iii. Zarar Görenin Kusuru Halinde Fer'î Borçlardan Sorumluluk 154
2. Sözleşmenin Feshi ve Zararların Tazmini 159

XI. İŞLEM TEMELİNİN ÇÖKMESİNİN SONUÇLARI 162

A. Sözleşmenin Uyarlanması 162

B. Sözleşmenin Sona Ermesi 168

XII. AYIPTAN SORUMLULUĞUN SONUÇLARI 171

A. TBK'de ve TKHK'de Düzenlenen Ayıptan Sorumluluğun Sonuçlarının Enerji Sağlama Sözleşmelerine Uygulanabilirliği 171

B. Ayıptan Sorumluluk Kapsamında Enerji Tüketicilerine Tanınan Haklar 173

1. Sözleşmenin Feshi 173

a. Sözleşmenin Sona Ermesinin İleriye Yönelik Hüküm İfade Etmesi 173

b. Gözden Geçirmenin ve İhbarın Gerekliliği 175

c. Doğrudan ve Dolaylı Zararlardan Sorumluluk 176

2. Bedelin İndirilmesi 179

3. Alıcının Tazminat Talebi 180

a. Genel Olarak 180

b. Zarar Görene Tanınan Hakların Daraltılması 181

i. Zamanaşımı 181

ii. Şahıs Varlığında Meydana Gelen Zararlar 184

4. Ayıptan Kaynaklanan Sebeplerle Ölçüm Yapılamaması 185

C. Ürün Sorumluluğu Kapsamında Tüketicilere Tanınan Haklar 187
1. 85/374 sayılı Direktif Bakımından 187
a. Enerji Tüketicilerine Tanınan Hakların Kapsamı 187
b. Tüketicilere Tanınan Hakların Sınırları 190
2. Türk Hukuku Bakımından 191
SONUÇ 196
KAYNAKÇA 202
ÖZET 236
ABSTRACT 237

KISALTMALAR

AB. **:** Avrupa Birliği

AATUHK. **:** 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun

ABD. **:** Ankara Barosu Dergisi

AÜHFD. **:** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

AÜSBFD. **:** Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi

AVBEltV. **:**Verordnung über Allgemeine Bedindungen für die Elektrizitätsversorgung von Tarifkunden

BATİDER. **:** Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi

BGH. **:** Bundesgerichtshof

Bkz. **:** Bakınız

BOTAŞ. **:** Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi

BTHAE. **:** Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü

C. **:** Cilt

CENELEC. **:** European Committee for Electrotechnical Standardization

CNG. **:** Compressed Natural Gas

Çev. **:** Çeviren

DEÜHFD. **:** Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

DPDMHY. **:** Doğal Gaz Piyasası Dağıtım ve Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği

dpn. **:** dipnot

DPK. **:** Doğal Gaz Piyasası Kanunu

E. **:** Esas

E.T. **:** Erişim Tarihi

EEC. **:** European Economic Community

EnWG. **:** Verordnung über Allgemeine Bedindungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Elektrizität aus dem Niederspannungsnetz

EPDK. **:** Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu

EPK. **:** Elektrik Piyasası Kanunu

EPLY. **:** Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği

EPTHY. **:** Elektrik Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği

ERGEG. **:** European Regulators' Group for Electricity and Gas

EÜAŞ. **:** Elektrik Üretim Anonim Şirketi

GasGVV. **:** Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Gas aus dem Niederdrucknetz

HD. **:** Hukuk Dairesi

HGK. **:** Hukuk Genel Kurulu

Hrsg. **:** Herausgeber

IEC. **:** International Electrotechnical Commission

IPA. **:** Instrument for Pre-accession Assistance

İHD. **:** İşletme Hakkı Devri

İÜHFM. **:** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

İÜMHAD. **:** İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi

K. **:** Karar

karş. **:** karşılaştırınız

KHK. **:** Kanun Hükmünde Kararname

kWh. **:** KiloWatt saat

LNG. **:** Liquefied Natural Gas

LPG. **:** Liquefied Petroleum Gas

MÜHFHAD. **:** Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi

Mük. **:** Mükerrer

No. **:** Numara

OLG. **:** Oberlandesgericht

OSB. **:** Organize Sanayi Bölgesi

Para. **:** Paragraf

ProdHaftG. **:** Produkthaftungsgesetz (Alman Ürün Sorumluluğu Kanunu)

RG. **:** Resmî Gazete

S. **:** Sayı

s. **:** Sayfa

SAIDI. **:** System Average Duration Interruption Index

SAIFI. **:** System Average Interruption Frequency Index

StromGVV. **:** Verordnung über Allgemeine Bedindungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Elektrizität aus dem Niederspannungsnetz (Stromgrundversorgungsverordnung)

T. **:** Tarih

T.C. **:** Türkiye Cumhuriyeti

TAAD. **:** Türkiye Adalet Akademisi Dergisi

TBB. **:** Türkiye Barolar Birliği

TBK. **:** Türk Borçlar Kanunu

TBMM. **:** Türkiye Büyük Millet Meclisi

TEİAŞ. **:** Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi

TETAŞ. **:** Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt Anonim Şirketi

TKHK. **:** Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

TMK. **:** Türk Medenî Kanunu

TTK. **:** Türk Ticaret Kanunu

TPAO. **:** Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı

TRT. **:** Türkiye Radyo Televizyon

v. **:** versus

vd. **:** ve devamı

WTO. **:** World Trade Organization

WWF. **:** World Wide Fund for Nature

Y. **:** Yargıtay

YİBK. **:** Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

YİD. **:** Yap-İşlet-Devret

GİRİŞ

KONUNUN TAKDİMİ VE ÖNEMİ

Günümüzün en önemli konularından ve sorunlarından birini oluşturan enerji, insanlık tarihi boyunca her türlü alanda kullanılmıştır. İklimde gözlemlenen önemli değişimler, uluslararası ve ulusal politikaları etkileyerek enerji kullanımının verimliliği ve sürdürebilirliği bakımından enerjinin sağlanması noktasında bazı tartışmaların ortaya çıkmasına kapı aralamıştır[1]. Bu bağlamda enerjinin

[1] Ayrancı, Hasan, **Enerji Sözleşmeleri**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2010, s. 37; Şeker, Arzu, "Yenilenebilir Enerji, Türkiyede Yenilenebilir Enerji Potansiyeli ve Yeşil Pazarlama ve Yenilenebilir Enerjinin Pazarlanması", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2016, C. 9, S. 46, s. 809; Rogner, Hans-Holger/Popescu, Anca, "An Introduction to Energy: Chapter 1", https://www.undp.org/content/dam/undp/library/Environment%20and%20Energy/Sustainable%20Energy/wea%202000/chapter1.pdf, (E.T. 12.01.2020); Mihajlović, Ljiljana Stošić/Trajković, Svetlana, "The Importance of Energy for the Economy, Sustainable Development and Environmental Protection – An Economic Aspect", **Journal of Process Management**, 2018, Volume 6, No. 1, s. 20; Umwelt Bundesamt, "Klimaschutz- und Energierecht", 14.05.2018, https://www.umweltbundesamt.de/themen/klima-energie/klimaschutz-energiepolitik-in-deutschland/rechtliche-instrumente/klimaschutz-energierecht#textpart-1, (E.T. 12.01.2019).

sağlanmasını etkileyen faktörler, enerjinin sağlanması süreci, bu süreçte rol oynayan taraflar, taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar bu tartışmaların alt başlıklarını oluşturmaktadır.

Enerjinin sağlanması, enerji piyasasında faaliyet gösteren kişilerin gerek kendi aralarında gerek enerjiyi kişisel kullanımı için talep eden müşterilerle özel hukuk hükümlerine tâbi sözleşmeleri akdetmeleri suretiyle gerçekleşir. Enerji sağlama sözleşmeleri olarak adlandırılan bu sözleşmeler enerjinin üretilmesinden son kullanıcıya ulaştırılmasına kadar olan tüm süreci konu almaktadır[2]. Son dönemde ulusal ve uluslararası enerji piyasaları göz önünde bulundurulduğunda, bu sözleşmelerin yerine getirilmesi bakımından muhtelif uyuşmazlıkların yaşandığı aşikârdır. İşbu çalışmanın amacı enerji sağlama sözleşmelerinin akdedilmesinin ardından ortaya çıkan birtakım sebepler neticesinde söz konusu sözleşmelerin amacına uygun bir şekilde sona ermemesini konu alan ifa engelleri hallerinin detaylıca incelenmesidir.

[2] Ayrancı, Enerji, 89 vd.; Koenig, Christian/Kühling, Jürgen/Rasbach, Winfried, **Energierecht**, 3. Auflage, Baden, Nomos UTB, 2013, s. 27-38, 196-197; Kepkep, Burak, **Doğal Gaz Dağıtım İhalelerinin 10. Yılında Doğal Gaz Tedarik Sözleşmeleri (Toptan Satış – Spot LNG İthalat – Abonelik)**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2013, s. 19; Akın, Emrah, **Kaçak Elektrik: Hukuki ve Cezai Sorumluluk**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 274 ve dpn. 61'de yer alan açıklamalar.

KONUNUN SINIRLANDIRILMASI

Enerji sağlama sözleşmeleri, tüm enerji kaynaklarını konu alacak şekilde düzenlenebilir. Ancak bu çalışmanın konusu kapsamında dünyada ve Türkiye'de kullanımı en yaygın olan ve güncel hayatta sözleşmelerin yerine getirilmesi bağlamında diğerlerine nazaran daha çok tartışma konusu olan elektrik ve doğal gaz sağlama sözleşmeleri ele alınmıştır. Öte yandan, enerji sağlama sözleşmeleri, enerjinin üretimi, iletimi, dağıtımı, toptan ve perakende satışını, depolanması, ithalat ve ihracatı faaliyetlerini konu alan farklı sözleşmelerin hepsini içinde barındıran geniş bir anlama sahiptir. Bu sözleşmelerin tümünün bir yüksek lisans tezinde incelenmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bu çalışmada ifa engelleri bağlamında hakkında güncel tartışmalar bulunan ve bu bağlamda çok daha büyük önem arz eden belirli sözleşme tiplerine yer verilmiştir.

İfa engelleri, geniş anlamıyla borcun yerine getirilmemesine ilişkin her türlü sebebi ihtiva etmektedir[3]. Bu bağlamda imkânsızlık, temerrüt, işlem temelinin

[3] Serozan, Rona, "Yeni Alman İfa Engelleri (Türk Hukukunda Bilimsel Kaynak Olarak Yararlanılabilecek Yenilikler)", **İÜHFM**, 2000, C. 58, S. 1-2, s. 234; Kocayusufpaşaoğlu, Necip/Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt: İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, § 11 N. 1 vd; Serozan, Rona, "Yürürlükteki İfa Engelleri ve Haksız Fiiller Hukukunun Yetersizlikleri ve Bu

çökmesi, ayıp hallerinin tümü ifa engelleri içerisinde sayılmaktadır. Bahsi geçen ifa engellerinin tümünün detaylandırılmasından ziyade işbu çalışma kapsamında belirli enerji sağlama sözleşmeleri bakımından ifa engellerinin temel konularına yer verilmiştir.

Çalışmanın konusunun daha iyi anlaşılabilmesi adına ilk bölümde enerji piyasalarına ve enerji faaliyetlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda enerji sağlama sözleşmelerinin temelini oluşturan gelişmelere ve bu sözleşmelerin konusunu oluşturan faaliyetlere değinilmiştir. Bununla birlikte elektrik ve doğal gaz sözleşmelerinin genel özellikleri, sözleşmenin konusunu oluşturan enerji kaynaklarının hukukî niteliği ve bu sözleşmelerin konu açısından önem arz eden diğer özellikleri belirtilmiştir. Öte yandan, çalışmanın tümünde bahsi geçen bazı

Yetersizlik Aşılmasında Giderek Önemi Artan Kavramlar: 'Sözleşmenin Müspet İhlali' ve 'Culpa In Contrehendo'", **İÜMHAD**, No. 18, İstanbul 1990, s. 28; Havutçu, Ayşe, "İfa Engelleri ve İfa Engellerine Bağlanan Hukukî Sonuçlar", 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, 3 – 4 Haziran 2011, **Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan**, s. 320; Dalcı Özdoğan, Nurcihan, "İfa Engelleri Hukukunda Amacın Gerçekleşmesi ve Amacın Ortadan Kalkması", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2018, C. 9, S. 2, s. 286-287; Kırkbeşoğlu, Nagehan, **Yüklenicinin İfa Engelleri**, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2019, s. 13.

özel enerji sağlama sözleşmelerinin türlerine yer verilerek bu sözleşmelerin temel özellikleri açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ifa engelleri türlerinin elektrik ve doğal gaz sağlama sözleşmeleriyle olan ilişkisi tartışılarak söz konusu ifa engellerinin türleri incelenmiştir. Bu bağlamda enerji sağlama sözleşmeleri bakımından ortaya çıkan veya çıkabilme ihtimali bulunan ifa engelleri türlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca bu bölümde elektrik ve doğal gaz sağlama sözleşmeleri bakımından uygulama alanı bulmayan ifa engelleri belirtilerek buna ilişkin sebeplere değinilmiştir. Bu hususlar anlatılırken muhtelif mevzuat hükümlerine, Yargıtay kararlarına ve hukuk sistemleri bakımından birtakım karşılaştırmalara da yer verilmiştir.

Son olarak üçüncü bölümde, bir önceki bölümde incelenen ifa engellerinin sonuçlarına değinilmiştir. Bu sonuçlara ilişkin değerlendirme yapılırken mevzuat hükümleri, doktrinde yer alan tartışmalar ve Yargıtay'ın vermiş olduğu muhtelif kararlar belirtilmiştir. Ayrıca bazı sonuçlar bağlamında diğer hukuk sistemlerindeki mevzuat ve uygulamalara yer verilerek diğer hukuk sistemleri ve Türk hukuku arasında elektrik ve doğal gaz sözleşmelerindeki ifa engellerine dair çeşitli karşılaştırmalar da yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENERJİ PİYASALARINA GENEL BAKIŞ, ENERJİ FAALİYETLERİ VE ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİ

I. ENERJİ PİYASASI VE ENERJİ FAALİYETLERİ

A. ENERJİ PİYASALARINA GENEL BAKIŞ

Enerji piyasaları gerek ulusal politikaların gerekse uluslararası ilişkilerin belirlenmesinde en önemli faktörlerdendir. Bu bağlamda enerji kaynaklarına erişim, erişilen enerjinin aktarılması, bu noktadaki hukukî güvencenin sağlanması büyük önem arz etmektedir[4]. Bu hukukî güvencenin temin edilmesi, enerjiye erişim ve elde edilen enerjinin aktarılması konularında doktrinde muhtelif görüşler ileri sürülmüştür[5]. Söz konusu tartışmalar son dönemde boyut değiştirerek özellikle

---

[4] Özel, Çağlar/Özcan Büyüktanır, Burcu G./Özel, Fatma, "Elektrik Piyasalarında Elektrik Sağlama Amaçlı Sözleşmeler", **Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, C. 8, Özel Sayı, s. 2075.

[5] Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2075; WWF Türkiye, **Yenilenebilir Enerji ve Türkiye**, 2011, s. 8; Yılmaz, Mutlu, "Türkiye'nin Enerji Potansiyeli ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Açısından Önemi", **Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi**, 2012, C. 4, S. 2, s. 33; Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Enerji Verimliliği Çalışma Grubu, "Avrupa

yenilenebilir enerjiye erişim ve bu enerjinin aktarılması noktasında toplanmıştır. Elektrik ve doğal gaz enerjisi piyasaları da bahsi geçen gelişmelerden etkilenerek söz konusu tartışmalara konu olmuştur[6].

Elektrik enerjisi piyasasının birtakım faaliyetleri tekel bir yapıya sahipken diğer faaliyetler rekabete açık şirketler tarafından yürütülmektedir[7]. Doğası gereği tekel yapıyı haiz bazı iletim ve dağıtım faaliyetlerine[8] ek olarak elektriğin üretimi ve tedarikine ilişkin piyasa faaliyetleri aşağıda detaylıca açıklandığı üzere[9] dikey bütünleşik yapıdaki şirketler tarafından yürütülmektedir. Bahsi geçen üretim ve tedarik faaliyetleri kapsamında elektrik piyasasındaki temel amaç rekabet ortamının sağlanmasıdır. Rekabetin sağlanmasına ilişkin çalışmalar ve elektrik

---

Birliği'nde Enerji Verimliliği İçin Mevzuat Değişikliği Hazırlığı", V1, Kasım 2017, s. 1-4.

[6] Özel/Özcan-Büyüktanır/Özel, s. 2075.

[7] Gönen, Yakup, "Elektrik Piyasası Faaliyetlerinin Kamu Hizmeti Niteliğine İlişkin Bir Değerlendirme", 2010, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 14, S. 2, s. 363; s. Özel/Özcan-Büyüktanır/Özel, s. 2075; Tatlı, Burçak, "Türkiye Elektrik Pazarında Güncel Gelişmeler ve Avrupa Birliği Komisyonunun Cez Kararı", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2018, C. 9, S. 1, s. 77.

[8] Söz konusu iletim ve dağıtım faaliyetlerine şebeke işletmeciliği örnek verilebilir. Özel/Özcan-Büyüktanır/Özel, s. 2075.

[9] Bkz. Aşağıda I. B.

gereksiniminin artması piyasanın özellikleri dikkate alındığında hukukî sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Böylece elektrik sektöründe, tekelleşmeden serbestleşmeye doğru bir adım atılmıştır[10].

Enerji hukukuna ilişkin tartışmalar doğal gaz piyasasında da uzun zamandır yer almaktadır. Doğal gaz kullanıma başlandığı ilk zamanlarda piyasadaki talebin sıvı petrol ürünlerine yönelik olması ve doğal gazın üretiminden itibaren son kullanıcıya ulaştırılmasına kadarki süreçte altyapının olmaması sebepleriyle revaçta değildi[11]. Ancak içten patlamalı motorların icat edilmesini müteakip stratejik ve ekonomik bir enerji kaynağı haline gelmiştir[12]. Özellikle 1970'lerde

[10] Özel/Özcan-Büyüktanır/Özel, s. 2075-2076; Biçen, Yusuf, "Türkiye Elektrik Enerjisi Piyasası Gelişim Süreci: Gün Öncesi ve Dengeleme Güç Piyasası Özellikleri", **Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi**, 2016, C. 6, S. 2, s. 432; Çetintaş, Hakan/Bicil, İbrahim Murat, "Elektrik Piyasalarında Yeniden Yapılanma ve Türkiye Elektrik Piyasasındaki Yapısal Dönüşüm", **Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, 2015, C. 2, S. 2, s. 7; Tatlı, s. 77.

[11] Aliyeva, Sara, "Karşılaştırmalı Hukukta Doğal Gaz Sözleşmelerine Uygulanan 'Al ya da Öde' (Take or Pay) Klozu", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2014, s. 7.

[12] Getzlaff, Jörn, "Erdgas als Kraftstoff für Kfz-Verbrennungsmotoren", Der Fakultät Maschinenbau, Elektrotechnik und Wirtschaftsingenieurwesen der Brandenburgischen Technischen Universität Cottbus zur Erlangung des

yaşanan petrol krizinden itibaren alternatif enerji kaynaklarına olan yönelim nedeniyle doğal gazın enerji piyasasındaki önemi oldukça artmıştır. Bunun sonucunda enerji sektörü bağlantıları doğal gaz sektörüyle birlikte genişlemiştir[13].

Yukarıda bahsi geçen global gelişmelerin etkisi Türkiye'de de görülmüştür. Bu süreçte alternatif enerji kaynakları aranmış ve neticede bölgelerin ve özellikle sanayi sektörünün enerji ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla doğal gazın Türkiye'de kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır[14].

B. ENERJİ PİYASASI FAALİYETLERİ

1. Genel Olarak

Enerji piyasasındaki aksaklıkların giderilmesi ve piyasa etkinliğinin güçlendirilmesi hedefleriyle[15] yürürlüğe konulan 6446 sayılı Elektrik Piyasası

akademischen Grades Doktor der Ingenieurwissenschaften, 2012, s. 5 vd.; Aliyeva, s. 7.

[13] Aliyeva, s. 7-8.

[14] Aliyeva, s. 17; Eminoğlu, Cafer, "Liberalization Process and Legal Aspects of the Turkish Natural Gas Market", **Energy Technology and Valuation Issues**, Springer International Publishing, 2015, s. 147.

[15] Tatlı, s. 81.

Kanunu'nun ("EPK") ve 4646 sayılı DGK'nın amacı, 1. maddede de belirtildiği üzere, tüketicilerin kullanımına sunulan elektriğin ve doğal gazın yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreye uyumlu olmasının sağlanmasıdır. Bununla birlikte bahsi geçen hükümlerde elektrik ve doğal gaz piyasasının mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf olması ve özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösterilmesi, aynı zamanda bu piyasada düzenleme ve denetlemenin bağımsız bir şekilde yapılması öngörülmüştür.

Elektrik sektöründe faaliyet alanları dört, doğal gaz sektöründe beş aşamaya ayrılabilir. Dikey bütünleşik yapının bir yansıması olarak söz konusu aşamalar birbirlerine bağlıdır. Elektrik sektöründe bu aşamalar, üretim, iletim, dağıtım ve son olarak elektriğin tüketiciye satışı, elektriğin faturalandırılması ve elektrik bedelinin tahsil edilmesidir. Doğal gaz sektöründe ise bu aşamalara ek olarak doğal gazın depolanması hususu da söz konusudur. Zira aşağıda da detaylarıyla açıklanacağı üzere doğal gaz yapı itibariyle elektrikten farklı olarak depolanabilen bir maddedir[16].

[16] Bkz. Aşağıda II, B.

2. Enerji Piyasasında Zorunlu Lisansa Tâbi Faaliyetler

Enerjinin sağlanmasının kamu hizmeti olmasının[17] bir sonucu olarak bu hizmet kaliteli, çevreye uygun ve kesintisiz olarak kamunun hizmetine sunulmalıdır. Bu bağlamda enerjinin tedariki ve son kullanıcıya ulaştırılması amacıyla belirli kurallara bağlı, sürekli denetimi yapılan ve teknolojik gelişmelere adapte olabilen bir piyasanın varlığı gereklidir[18]. Enerji piyasasında yer almanın tamamıyla serbest olmaması, bundan kaynaklanır. Zira enerji piyasasının bahsi geçen nitelikleri koruyup varlığını devam ettirmesi, piyasada enerji faaliyetleriyle iştigal etmek isteyen firmaların bazı zorunlulukları yerine getirmesine bağlıdır. Bu kapsamda enerji piyasasında yer alabilmek için üretim, iletim, dağıtım, tedarik ve piyasa işletim faaliyetlerine yönelik lisans alınması gerekmektedir[19].

6446 sayılı Kanun uyarınca üretim, elektrik üretim tesislerinde enerji kaynaklarının elektrik enerjisine dönüştürülmesini ifade etmektedir. 4646 sayılı Kanun'a göre üretim ise, ülke sınırları içerisinde yer altında bulunan yataklarından

---

[17] Tan, s. 310; Ayrancı, Enerji, s. 47; Cevlan, Durmuş, "Elektrik Tedarik Sözleşmelerinde Bedel", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2012, s. 18; Rekabet Kurumu, s. 3; Aker, s. 16 ve dpn. 114'te yapılan açıklamalar; karş. Gönen, s. 364, 372.

[18] Cevlan, s. 18.

[19] Cevlan, s. 18; Tatlı, s. 82.

çıkarılarak temizlenmesini, arıtılmasını ve iletim hatlarına kadar taşınmasını anlamına gelmektedir[20]. Enerji üretimiyle iştigal eden tesisler zorunlu lisansa tâbidirler. Diğer bir deyişle, enerji üretimi yapmak isteyen şirketler lisans almakla yükümlüdür.

Elektrik enerjisinin yüksek gerilimle şebeke vasıtasıyla taşınmasına iletim, üretilen elektriğin iletim hatları kullanılmak suretiyle dağıtım şebekesine yahut doğrudan iletim hattına bağlı olan son kullanıcıya ulaştırılmasına iletim faaliyeti adı verilir[21]. 6446 sayılı EPK'nın 8. maddesinde Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi'nin ("TEİAŞ") iletim faaliyetini yürütmekte münhasıran yetki sahibi olduğu belirtilmiştir.

Doğal Gaz Piyasası Kanunu ("DPK") bakımından iletim, üretime yönelik toplama hatları ve dağıtım şebekeleri dışındaki gaz boru hattı şebekesiyle yahut için doğal gazın sıvılaştırılmış halini ("LNG") taşıma vasıtalarıyla yapılan doğal gaz

[20] Doğal gaz bakımından üretimin Kanun'da yalnız tanımı yapılmış olmakla birlikte tek başına üretim faaliyeti piyasa faaliyetlerinden sayılmamıştır. Nitekim doğal gaz piyasasındaki faaliyetlere ilişkin verilerde de üretim, doğal gazın üretildikten sonra ayrıştırılmış ve pazarlanabilir hale gelmiş durumunu kastedilmektedir. Ayrıca bkz. Ayrancı, Enerji, s. 59; EPDK, **Doğal Gaz Piyasası Sektör Raporu: 2018 Ocak**, Ankara, 2018.

[21] Tatlı, s. 84.

naklini ifade etmektedir. Aynı Kanun'a göre iletim şirketi ise söz konusu faaliyeti gerçekleştiren tüzel kişidir. Bu kapsamda ulusal iletim şirketi Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi'dir ("BOTAŞ").

Dağıtım, elektrik enerjisinin belli bir gerilimin altında nakledilmesini ifade eder. Söz konusu faaliyeti üstlenerek belirli bir bölgede elektriğin dağıtılmasını üstlenen tüzel kişi ise dağıtım şirketi olarak tanımlanmaktadır. Doğal gaz bakımından dağıtım ise, doğal gazın mahalli gaz boru hattı şebekesi vasıtasıyla müşterilere teslim edilmek amacıyla naklini ve perakende satışını ifade etmektedir. Dağıtım şirketi ise belirli bir bölgede doğal gazın bahsi geçen faaliyeti yapmaya yetkili kılınan tüzel kişiyi ifade etmektedir. Dağıtım şirketinin faaliyet alanında işlettiği tesis dağıtım sistemidir. Dağıtım tesisi, iletimin sona erdiği yerden başlayarak dağıtım için yapılan tesisi ifade eder[22].

İletim gibi dağıtım faaliyeti de doğal tekel niteliğini haizdir[23]. Bu sebeple her dağıtım bölgesindeki dağıtım şebekesi tek elden işletilmektedir. Türkiye elektrik dağıtım faaliyetleri bakımından 21 bölgeye ayrılmış olup bu bölgelerde

[22] Ayrancı, Enerji, s. 81-83; Tatlı, s. 85.

[23] İletim faaliyetinin doğal tekel niteliğine sahip olmasının sonuçları dağıtım faaliyeti açısından da geçerlidir. Bkz. Yukarıda, I. B. 3.

dağıtım faaliyeti ilgili bölgede yetkili şirketler tarafından gerçekleştirilir[24]. Bu bağlamda söz konusu şirketlerin faaliyetlerini sürdürmek adına zorunlu lisans alması gerekmektedir[25].

6446 sayılı EPK'da toptan ve perakende satış faaliyeti aynı başlık altında 10. maddede düzenlenmiştir. İlgili madde uyarınca üretim şirketleri ve bu faaliyetlerle iştigal etmek isteyen şirketler tedarik lisansını almak suretiyle toptan ve perakende satış faaliyetlerini yürütebilirler. DPK'ya göre toptan satış, doğal gazın serbest tüketicilere ve dağıtım şirketlerine satışını ifade etmektedir.[26]

Toptan satış faaliyeti özel sektör şirketleri ve kamu sektör şirketleri tarafından gerçekleştirilebilir. Lisans Yönetmeliği'nde Elektrik Üretim Anonim Şirketi'nin ("EÜAŞ") tedarik lisansı sahibi olması devletin toptan satış pazarında EÜAŞ eliyle satış yapıldığının bir göstergesidir. Öncesinde imzalanan uzun dönemli sözleşmelerin[27] bir sonucu olarak EÜAŞ'ın enerji alım satımına ilişkin

[24] Toplamda 21 dağıtım bölgesi için bkz. http://www.enerjiatlasi.com/elektrik-dagitim-sirketleri/, (E.T. 19.12.2018).

[25] Tatlı, s. 85.

[26] Bkz. Yukarıda I, B, 3.

[27] Uzun dönemli sözleşmeler için bkz. Rimšaitė, Laura, "The Perspective of Long-Term Energy Supply Contracts in the Context of European Union Competition Law", **Socialinių Mokslų Studijos (Societal Studies)**, 2013, 5(3), s. 885–901.

yükümlülüğü mevcuttur. Bu yükümlülüğe ek olarak EÜAŞ'tan ve Yİ, YİD, İHD santralleri başta olmak üzere elektrik üretim santrallerinden elektrik satın alarak almış olduğu elektriği tedarik şirketlerine geri satmakla yükümlüdür[28].

Elektrik enerjisinden farklı olarak doğal gaz depo edilebilir bir maddedir[29]. Enerji piyasaları kapsamında doğal gaz enerjisinden yararlanmak isteyen kişilerin söz konusu doğal gazı depolamaları mümkündür. DPK'nın 31. maddesinin 19. bendinde depolamanın tanımı yapılmış olup buna göre depolama, doğal gaz temininin azalması yahut durması hallerinde doğal gaz açığını gidermek veya günlük ve mevsimlik değişiklikleri karşılamak LNG veya gaz olarak depolanmasını ifade eder.

Doğal gazın depolanması adına al ya da öde (take or pay) sözleşmeleri akdedilmektedir. Bununla birlikte depolama şirketleri hakkında ayrıca sözleşme yapma zorunluluğu öngörülmektedir[30].

---

[28] Tatlı, s. 86-87.

[29] Depolanabilirlik için ayrıca bkz. Aşağıda II, B, 1.

[30] Ayrancı, Enerji, s. 65; Doğal gaz sözleşmeleri bakımından al ya da öde kayıtlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Creti, Anna/Villeneuve, Bertrand, "Longterm Contracts and Take-Or-Pay Clauses In Natural Gas Markets", **Energy Studies Review**, 2004, Volume 12, No. 1, s. 75-94; Sachsenhauser, Rupert, "Zulässigkeit von Take-or-Pay-Klauseln in Gaslieferverträgen mit

Doğal gaz piyasası bakımından ithalat ve ihracat faaliyetiyle iştigal etmek isteyen tüzel kişiler lisans alma şartıyla ilgili faaliyetleri yürütebilirler. Bununla birlikte DPK'nın 4. maddesinde üretim şirketlerinin de ihracatçı lisanslı alarak elde ettikleri doğal gazı ihraç edebilecekleri hükme bağlanmıştır.

3. Enerji Piyasasında Zorunlu Lisansa Tâbi Olmayan Faaliyetler

Elektrik piyasasındaki diğer faaliyetlerden farklı olarak ithalat ve ihracat faaliyetleriyle iştigal etmek isteyen tüzel kişilerin ayrıca bir lisans alma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Söz konusu ithalat ve ihracat faaliyetlerinin tanımı EPK'da yer almamakla birlikte bu faaliyetlerde bulunacak tüzel kişiler EPK'nın 12. maddesinde açıklandığı üzere tedarik lisansı sahibi şirketleri ve üretim şirketleridir.

703 sayılı KHK ile birlikte EPK'nın 26. maddesinin eklenen fıkralar uyarınca ithalat ve ihracata ilişkin anlaşmaların tarafı olan Türkiye Elektrik Ticaret

---

Sondervertragskunden", **CuR**, 03-2009; Ayrancı, Enerji, s. 305-311; Açıkel, Serkan, "Doğal Gaz Alım Sözleşmelerinde Al Ya Da Öde Klozu ve Benzeri Diğer Klozlar", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2010; Aliyeva; Açıkel, Serkan, "Doğal Gaz Alım Sözleşmelerinde Al Ya Da Öde Klozu ve Benzeri Diğer Klozlar", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2010;

ve Taahhüt Anonim Şirketi ("TETAŞ") yerine EÜAŞ'ın ithalat ve ihracat anlaşmaları kapsamında enerji alış ve satış anlaşmaları imzalayacağı düzenlenmiştir.

II. ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİ

A. Enerji Faaliyetlerinin Özel Hukuk Sözleşmeleriyle İlişkisi

Enerji hukuku, içinde hem kamu hukukuna hem özel hukuka dair müesseseler barındıran geniş bir alandır. Enerji, kamu hukuku açısından ekonomi ve idare hukuku denetimi olarak değerlendirilmekteyken[31] özel hukuk açısından özellikle sözleşme hukuku bağlamında büyük önem arz etmektedir. Zira enerjinin alım satımı, enerji piyasasında faaliyet gösteren tüzel kişilerin hem kendi aralarında hem bu tüzel kişiler ile bu faaliyetlerden yararlanmak isteyen müşteriler arasında özel hukuk hükümlerine tâbi sözleşmelerin akdedilmesi sonucunu doğurmuştur[32].

---

[31] Gönen, s. 364; Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1074.

[32] Busche, Jan, **Privatautonomie und Kontrahierungszwang**, Jus Privatum 40, Tübingen, Mohr Siebeck, 1999, s. 479; "Energielieferverträge – zivilrechtliche Regeln: Zivilrechtliche Besonderheiten in Energielieferverträgen mit Letztverbrauchern, insb. Verbraucherschutz", Wissendatenbank Wirtschaftsrecht, http://wdb.fh-sm.de/EnergieRLieferV, (E.T. 19.08.2019); Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2085; Akın, s. 261.

Söz konusu sözleşmelerin bir kısmının sınırı ilgili mevzuat tarafından sınırlanmışken diğer bir kısmının hüküm ve koşulları sözleşmenin taraflarınca serbestçe belirlenmektedir. Sınırları çizilen ve olabildiğince sıkı hükümlere tâbi tutulan sözleşmeler dağıtım ve iletim faaliyetlerinin kapsadığı enerji sözleşmeleri olup, sınırın belirlenmediği ve tarafların daha özgür olduğu sözleşmeler ise perakende satış sözleşmeleri dışındaki toptan satış ve perakende satışa yönelik sözleşmelerdir[33].

Yukarıda bahsi geçen sözleşmeler, niteliği, kurulması, ifası ve sona ermesi bakımından birbirinden ayrılmakta olup zaman içerisinde farklı tartışmaların konusu olmuştur. Enerji sağlama sözleşmelerinin konusunun elektrik yahut doğal gaz olması da sözleşmelerde bu farklılıkların yer almasının başlıca nedenini oluşturmaktadır. Enerji sözleşmelerinin elektrik veya doğal gazı konu almasının bu sözleşmelere olan etkisi aşağıda açıklanmıştır[34].

[33] Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2085.

[34] Bkz. Aşağıda II. B. 1.

B. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Konusu Olarak Elektrik ve Doğal Gaz

1. Doğal Gaz ve Elektrik Arasındaki Yapı Farklarının Enerji Sağlama Sözleşmelerine Etkisi

Doğal gaz ve elektrik arasındaki muhtelif farklar, bu enerji türlerinin konu olacağı sözleşmeleri bazı konularda etkilemektedir. Söz konusu etkiler, sözleşme konusunun mal niteliğinde olması, sözleşmenin ani yahut sürekli borç ilişkisi karakterini taşıması, sözleşmenin ifa edilmemesi hallerinde bu durumun sonuçları ve özellikle bu çalışmanın konusu olan ifa engelleri noktalarında ortaya çıkmaktadır[35]. Bu bağlamda aşağıda söz konusu iki enerji türünün farklarına değinilmiş olup söz konusu farkların ifa engellerine yönelik etkisi ilgili konu başlıkları altında detaylı olarak açıklanmıştır.

Birincil bir enerji kaynağı olan doğal gaz, doğada kendiliğinden bulunmakta olup[36], elde edilmesi için herhangi bir işleme gerek yoktur. Ancak doğal gaz

---

[35] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1073.

[36] Su, rüzgâr, kömür gibi doğada kendiliğinden bulunan enerji kaynakları birincil enerji kaynağı olarak tanımlanır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bidart, Alain/Dubois, Laurent, **Les Énergies Fossiles et Renouvelables**, Genève 2003, s. 4; DJE Investment S.A, **Rechenschaftsbericht zum 30. Juni 2005**, s. 37; Klamp, Micheal,

üzerinde doğal gaza ulaşılması, doğal gazın çıkarılması ve dağıtımı hususlarında birtakım teknik faaliyetlerde bulunulabilir. Doğal gazın yalnız belirli yerlerde bulunması sebebiyle doğal gaz yeryüzünün her bölümünde üretime konu edilmez[37].

"Vergleich neuer Distributionsketten für Biogas und Erdgas", Nutzung Regenerativer Energiequellen und Wasserstofftechnik, Energie-Symposium, 2008, s. 61; Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1073, Getzlaff, s. 42-43, 114; Liang, Fang-Yu/Ryvak, Marta/Sayeed, Sara/Zhao, Nick, "The role of natural gas as a primary fuel in the near future, including comparisons of acquisition, transmission and waste handling costs of as with competitive alternatives", **Chemistry Central Journal**, 2012, 6(Suppl 1):S4, s. 16; Office of Enforcement | Federal Energy Regulatory Commission, **Energy Primer: A Handbook of Energy Market Basics,** 2015, s. 1-2, https://www.ferc.gov/market-oversight/guide/energy-primer.pdf, (E.T. 27.12.2018); Mutluer, Mustafa, "Gelişimi, Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye'de Enerji Sektörü", **Ege Coğrafya Dergisi**, 2015, s. 185; Federal Ministry for Economic Affairs and Enegy, **Renewable Energy Sources in Figures: National and International Development**, Munich, 2017, s. 68.

[37] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1073.

Bununla birlikte doğal gaz depolanabilir bir enerji kaynağıdır[38]. LNG, LPG, CNG gazın depolanma yöntemlerine örnek gösterilebilir[39].

[38] Wach, Hans, **Speicherung von Erdgas**, Gasverbund Mittelland AG, 2008; Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1073; Schulze, Paula/Holstein, Johan/van den Noort, Albert/Knijp, Johan, **Power-To-Gas In a Decarbonized European Energy System Based on Renewable Energy Sources**, White Paper, DNV GL AS, s. 7 vd; Kepkep, s. 3-4; Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, **Versorgungssicherheit bei Erdgas: Monitoring-Bericht nach § 51 EnWG**, Berlin, 2019, s. 2, 13-14; erdgas, Erdgas – Die Entstehung eines natürlichen Energieträgers, https://www.erdgas.info/energie/erdgas/entstehung-von-erdgas/, (E.T. 09.01.2020).

[39] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1073; Djermouni Mohammed/Ouadha Ahmed: "Comparative Assessment of LNG ad LPG in HCCI Engines", International Conference on Materials and Energy, 19 – 22 May 2015, Tetouan, s. 255 vd; Pacific Region Infrastructure Facility, **LPG and Natural Gas as Alternative Energy Sources for Pacific: Summary of Research and Workshop Outcomes**, 2016, s. 4, 12; erdgas, Erdgas – Die Entstehung eines natürlichen Energieträgers, https://www.erdgas.info/energie/erdgas/entstehung-von-erdgas/, (E.T. 09.01.2020).

Elektrik, doğal gazdan farklı olarak ikincil bir enerji kaynağıdır[40]. Doğal gazın doğada kendiliğinden bulunmasına karşın elektrik doğada direkt ulaşılamayan bir enerji türüdür. Üretilmesi için birtakım teknik faaliyetlerin yapılması gerekmektedir. Bu faaliyetlerin yapıldığı yerler hidroelektrik santralleri, rüzgâr enerjisi santralleri ve doğal gaz çevirim santralleridir. Elektrik enerjisinin, söz konusu teknik faaliyetlerin yapıldığı her yerde üretilmesi mümkündür[41].

Doğal gaz depolanabilir bir enerji türü olmasına rağmen elektriğin genel tüketim anlamında depolanması mümkün değildir. Bu bağlamda elektrik, üretildiği

[40] Ziesing, Hans-Joachim, "Was Ist Energie", **Informationen zur politischen Bildung: Energie und Umwelt**, S. 3, 2013, s. 5; Akova, İsmet, "Electric Energy in Turkey: Its Importance as a Secondary Energy Source", **The Science and Education at the Beginning of the 21st Century in Turkey**, Sofia, St. Kliment Ohridski University Press, 2013, s. 513; Grubler, Arnulf/Johansson, Thomas B./Mundaca, Luis/Nakicenovic, Nebojsa/Pachauri, Shonali/Riahi, Keywan/Rogner, Hans-Holger/Strupeit, Lars, **Energy Primer**, s. 69, http://www.iiasa.ac.at/web/home/research/Flagship-Projects/Global-Energy-Assessment/GEA_Chapter1_primer_hires.pdf, (E.T. 30.12.2018).

[41] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1073.

an tüketilmelidir. Aksi halde üretim boşa çıkmakta olup aynı elektrikten tekrar yararlanma imkânı yoktur[42].

Diğer enerji türlerinden farklı olarak elektriğin yönlendirilmesi mümkün değildir, zira elektrik kendi yolunu bulmaktadır. Bu bağlamda tüketicinin bir üretici belirleyip bu üreticinin elektriğini seçip kullanması söz konusu değildir. Tüketicilerin her elektrikli aletinin şebekeye bağlı bir şekilde kullanılması zorunludur[43].

[42] European Parliament, "Understanding electricity markets in the EU", Briefing November 2016, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/593519/EPRS_BRI(2016)593519_EN.pdf, (E.T. 20.02.2019). Elektriğin söz konusu niteliği aşağıda detaylıca açıklanacağı üzere ifa engelleri konusunda doktrinde ayrı bir tartışma ortamı yaratmaktadır. Zira üretilen elektriğin üretildiği anda kullanılmaması halinde ifanın imkânsızlığı konusu gündeme gelmektedir. Ayrıntı için bkz. Aşağıda IV, B ve V, B.

[43] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1074.

2. Elektrik ve Doğal Gazın Niteliği

Elektriğin depolanamaz, doğal gazın ise depolanabilir bir niteliği haiz oluşu yukarıda değerlendirilmiştir[44]. Enerji kaynaklarının depolanabilir olup olmama özelliği bu enerji kaynaklarının konu olduğu sözleşmelerle doğrudan bağlantılıdır[45]. Bununla birlikte enerji sağlama sözleşmelerinin konusunu oluşturan elektrik ve doğal gazın niteliğinin belirlenmesi bu sözleşmelerin ifasının hüküm ve sonuçları kapsamında son derece büyük önem arz etmektedir.

Avrupa Birliği hukukunda ve birçok üye devletin hukukunda elektrik, doğrudan mal olarak kabul edilmektedir[46]. Elektriğin bir mal olmasından hareketle

---

[44] Bkz. Yukarıda II, B, 1.

[45] Ayrancı, Enerji, s. 144; Döğerlioğlu Işıksungur, Özlem, "Avrupa Birliği Elektrik Piyasasında Tüketicinin 'Ayıba' Karşı Korunması", **DEÜHFD**, 2012, C. 13, S. 1, s. 98.

[46] European Parliament, "Understanding electricity markets in the EU*",* Briefing November 2016, s. 7 http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/593519/EPRS_BRI(2016)593519_EN.pdf (E.T. 20.02.2019) Avrupa Parlamentosu ilgili yazısında elektriğin bir ürün olarak diğer ürünlerden ayrılan yönlerini ortaya koymuştur; Ayrancı, Enerji, s. 145; Döğerlioğlu Işıksungur s. 98; Versorgungsvertrag (Gas, Strom, Daseinsvorsorge),

mülkiyetin devrine konu olabileceği savunulmuştur. Nitekim Avrupa Adalet Divanı birçok kararında da bu husus belirtilmiştir[47]. Adalet Divanı söz konusu

http://www.jura-basic.de/aufruf.php?file=19&art=6&find=Energievertrag__Kaufvertrag, (E.T.02.03.2019); Elektriği konu alan hususlara ilişkin taşınır mal satışına ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği hakkında bkz. BGB 02.07.1969, VII ZR 172/68, www.jurion.de. (E.T. 02.03.2019); karş. Para 13-14, Case C- 158/94 – *Commission v. Italy* [1997], ECR I – 5789, www.curia.europa.eu. İlgili kararda İtalyan Hükümeti'nin savunmasında elektriğin depolanamamasından ve ekonomik bir varlığının bulunmamasından hareketle tek başına kullanışlı olmadığı belirtilmiştir. Öte yandan elektriğin niteliğine yönelik genel anlamda tartışmalar için bkz. Ferrey, Steven, **The New Rules: A Guide to Electric Market Regulation,** Oklahoma, PennWell Corporation, 2000, s. 212 vd.; Marceau, Gabrielle, "The WTO in the emerging energy governance debate" World Trade Organization Research and Analysis, https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr10_forum_e/wtr10_marceau_e.htm, (E.T. 20.02.2019); Spencer, Timothy K., "Is Electricity a Good or a Service", Weltman, Weinberg & Reis Co., L.P.A., 2014, https://www.martindale.com/business-law/article_Weltman-Weinberg-Reis-Co-LPA_2176130.htm, (E.T. 20.02.2019).

[47] Case 6/64 – *Costa v. ENEL [1964]* ECR 1141; Para 28, Case C – 393/92 – *Gemeente Almelo and Others v. Energiebedrijf IJsselmij* [1994] ECR I- 01477,

kararlarında elektriğin Birlik Hukuku'nda Avrupa Ekonomik Topluluğu Anlaşması'nın[48] üye devletler arasında ithalat kısıtlamasına yasak getirilen 30. maddesi ve üye devletler arasında ticarî ilişkilerin düzenlendiği 37. maddesi kapsamında olduğunu ifade etmiştir[49]. Buna ek olarak söz konusu kararlarda Avrupa Birliği Gümrük Tarife Cetveli[50] Çizelgesi'nde CN 2716 koduyla elektriğin

---

Para, 17, Case C- 158/94 – *Commission v. Italy* [1997], ECR I – 5789; Case C – 379/98 – *PreussenElektra AG v. Schleswag* AG, ECR I-2099-2100 www.curia.europa.eu, (E.T. 19.02.2019).

[48] Treaty establishing European Economic Community, Rome, 25 March 1957, www.cvce.eu, (E.T. 19.02.2019).

[49] Para 28, Case C-393/92 – *Gemeente Almelo and Others v. Energiebedrijf IJsselmij* [1994] ECR I- 01477, Case 6/64 *Costa v. ENEL* [1964] ECR 1141, s. 592, 599-600, www.curia.europa.eu , (E.T. 19.02.2019).

[50] Avrupa Birliği Kombine Nomenklatürü (The Combined Nomenclature, CN) Açıklama Notları, Birlik kapsamında gümrük faaliyetlerine ilişkin olarak sınıflandırılan birtakım malları içermektedir. Söz konusu tarife cetveli Türk Gümrük Tarife Cetveli'nin uygulanmasında yol gösterici olması ve kolaylık sağlaması ve aynı zamanda Avrupa Birliği ve Türk uygulamaları arasında uyum ve yeknesaklığın temin edilmesi amacıyla 2016 yılında yürürlüğe girmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. RG. T. 22.03.2016, S. 29661 Mük. Avrupa Birliği Kombine Nomenklatürü'nün yer aldığı Yönetmelik 31.10.2018 sayılı Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde güncellenmiş olup 01.01.2019 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

bir mal olduğunun açıkça belirtildiği hususu vurgulanmıştır[51].

Elektriğin niteliğine ilişkin, Amerika Birleşik Devletleri Hukukuna bakıldığında da benzer bir anlayışın benimsendiği görülmektedir[52].

Yeni düzenleme uyarınca elektrik enerjisi bakımından herhangi bir değişiklik söz konusu olmayıp elektrik enerjisi halihazırda 2716 kod ile mal olarak belirtilmiştir. İlgili RG için bkz. Official Journal of the European Union, Regulations – Commission Implementing Regulation (EU) 2018/1602 of 11 October 2018 amending Annex 1 to Council Regulation (EEC) No 2658/87 on the tariff and statistical nomenclature and on the Common Customs Tariff, 31.10.2018, L. 273/1, www.ec.europe.eu, (E.T. 19.02.2019).

[51] Para 28, Case C-393/92 – *Gemeente Almelo and Others v Energiebedrijf IJsselmij* [1994] ECR I- 01477, www.curia.europa.eu, (E.T. 19.02.2019).

[52] Ferrey, s. 212 vd; Morrison/Foerster LLP, "*United States: Electricity: A 'Good' under the UCC. Should be a Simple Question – Right*?", http://www.mondaq.com/unitedstates/x/32139/Energy+Law/Electricity+A+Good+under+the+UCC+Should+be+a+Simple+Question+Right, (E.T. 20.02.2019); Goodstein, Barbara M., "Is Electricity a 'Good' Under Article 9?", **Law Journal Newsletters**, 2017, http://www.lawjournalnewsletters.com/sites/lawjournalnewsletters/2017/11/01/is-electricity-a-good-under-article-9/?slreturn=20190120124943, (E.T. 20.02.2019).

Eyalet mahkemeleri kararlarının bazılarında malın tanımı yapılarak elektriğin mal kapsamında olduğu değerlendirilmiştir[53]. Buna karşılık elektriğin sağlanması noktasında çeşitli tartışmalar mevcuttur[54].

Türk hukukunda elektriğin niteliğine ilişkin doğrudan bir hüküm mevzuatta yer almamaktadır. Buna karşılık taşınır mülkiyetinin tanımı Türk Medenî

---

[53] *Gail Pierce v. Pacific Gas and Electric Company*, Court of Appeals of California, Third District, 166 Cal. App. 3d 68 (1985), Note 12; *Mur Lee Grant v. Southwestern Electric Power Company*, Court of Appeals of Texas, Texarkana, 20 S.W. 3d. 764 (2000); *Puget Sound Energy v. Pacific Gas and Electric Company*, United States District Court, N. D. California, 271 B.R. (2002) 626.

[54] *Puget Sound Energy v. Pacific Gas and Electric Company,* United States District Court, N. D. California, 271 B.R. (2002) 626, https://www.courtlistener.com, (E.T. 19.02.2019). karş. *Bowen v. Niagara Mohawk Corporation,* Appellate Division of the Supreme Court of the State of New York, Fourth Department, 183 A.D.2d 293 (1992), https://www.leagle.com, (E.T. 20.02.2019). Söz konusu kararda, elektriğin sağlanmasına ilişkin işlemin "*malın satımı*" olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir. Bu konuya ilişkin benzer kararlar için bkz. *Otte v. Dayton Power & Light Co.*, Supreme Court of Ohio (1988), https://casetext.com, (E.T. 10.03.2020); *Norcon Power Partners, L.P. v. Niagara Mohawk Power Corporation*, United States Court of Appeals Second Circuit, 163 F.3d 153 (1998), https://openjurist.org, (E.T. 20.02.2019).

Kanunu'nun ("TMK") 762. maddesinde belirtilmiş olup ilgili hükme göre, konusu ve niteliği bakımından taşınabilir eşya ve bunlarla birlikte taşınmaz mülkiyetinin kapsamına dâhil olmayan doğal güçler, taşınır mülkiyetini ifade etmektedir. Elektriğin bir yerden diğer yere taşınabildiği kabul edildiğinde maddede geçen "*doğal güç*" ifadesi elektriği de kapsamaktadır[55]. Bu bağlamda elektriğin taşınır olduğunu kabul etmek mümkündür. Bununla birlikte Türk Borçlar Kanunu'nun ("TBK") 209. maddesinde taşınır satışının tanımı taşınmaz dışında kalan malların satışı şeklinde yapılmıştır. İlgili hükümde olumsuz şekilde tanımlanan taşınır satışı kapsamına, TMK'de geçen doğal güçler de dâhildir[56]. Bu bağlamda, elektrik TMK bakımından taşınır mal sayılmakta olup taşınır satışı işlemine konu olabilir.

Elektriğin niteliği konusundaki tartışmalara karşılık doğal gaz, hukuk sistemlerinde açıkça taşınır mal olarak kabul edilmiştir[57]. Ancak doğal gazın diğer

---

[55] Ayrancı, Enerji, s. 145; Cevlan, s. 61; Aliyeva, s. 37; Aker, s. 3.

[56] Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 11. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 78; Ayrancı, Enerji, s. 145.

[57] Goodstein Barbara M.: "Is Electricity a 'Good' Under Article 9" Law Journal Newsletters, 2017, http://www.lawjournalnewsletters.com/sites/lawjournalnewsletters/2017/11/01/is-electricity-a-good-under-article-9/?slreturn=20190120124943, (E.T. 20.02.2019); OMV Gas & Power, **Erdgas – Energie aus der Natur**, 2009, https://www.omv.com/pbd_download/581/122/Infofolder_Erdgas_Energie%20au

taşınır mallardan farkı, tek başına mal özelliğini taşımaması, kullanımı sonucunda ortaya çıkan enerji bütünü kapsamında hukukî işlemin bir konusunu oluşturmasıdır[58].

Elektriğin ve doğal gazın taşınır mal kapsamında sayılması, bu enerji kaynaklarının satış sözleşmesine, yani mülkiyetin devrine konu olabileceğini göstermektedir. Buna karşılık taşınır satışının niteliği bakımından, elektrik

---

s%20der%20Natur,0.pdf, (E.T. 28.03.2019); Ayrancı, Enerji, s. 147; zeitbild WISSEN, Naturwissenschaft und Technik im Unterricht, **Erdgas aus Deutschland,** W|E|G, 2014, s. 15; Aliyeva, s. 36-37; Outlook Verlag (Hrsg.), **Verordnung (EU) Nr. 549/2013 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 21. Mai 2013 zum Europäischen System Volkswirtschaftlicher Gesamtrechnungen auf nationaler und regionaler Ebene in der Europäischen Union**, 2018, s. 154; karş. Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1078. Elektriğin niteliğine ilişkin doktrinde yer alan tartışmalar karşısında doğal gazın taşınır olarak kabul edildiği Amerika Birleşik Devletleri'nde verilen örnek kararlara ilişkin bkz. *Gardiner v. Philadelphia Gas Works Helvey v. Wabash County REMC,* Court of Appeals of Indiana, First District, 278 N.E.2d 608 (1972), www.law.justia.com; *Gardiner v. Philadelphia. Gas Works,* Supreme Court of Pennsylvania, 415, 197 A.2d 612 (1964), www.casetext.com, (E.T. 27.02.2019).

[58] Güven, Kudret, "Elektrik ve Gazın Eşya Olma Niteliği", **ABD**, 1984, S. 2, 1984, s. 231.

enerjisinin veya doğal gazın perakende yahut toptan satışı konusunda genel kabul gören anlayışa tam anlamıyla uymayan bir durum söz konusu olup bu hususlara ilişkin açıklamalarımız aşağıda yer almaktadır[59]. Bununla birlikte elektrik ve doğal gazın taşınır mal olması, bu enerji kaynaklarının konu olacağı sözleşmelere ürün sorumluluğu hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı bağlamında da önem arz etmektedir[60].

3. Parça Borcu ve Cins Borcu Açısından Elektrik ve Doğal Gaz

Sözleşmenin yapıldığı esnada tarafların diğer mallardan ayırt ettikleri borç parça borcu olarak adlandırılır. Parça borcunun yer aldığı sözleşmelerde edim konusunun bireysel özellik ve nitelikleri belirtilmektedir[61]. Cins borç ise, edim

[59] Bkz. Aşağıda II, D, 3.

[60] Ürün sorumluluğuna ilişkin açıklamalar hakkında ayrıca bkz. Aşağıda VII, B, 3 ve XII, C.

[61] Parça borcuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Fikentscher, Wolfgang/Heinemann, Andreas, **Schuldrecht**, 10. Auflage, Berlin, De Gruyter Recht, 2006, s. 421; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 7 N. 4; Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler,** 18. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2015, s. 958; Yücer, Zeynep İpek, "Borç İlişkisi Doğuran Sözleşmelerde Başlangıçtaki İmkansızlık, Hüküm ve Sonuçları", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara, 2006, s. 73; Westermann, Harm Peter/Bydlinski,

konusunun taraflarca genel özelliklerinin belirlenmesi halinde söz konusu olur[62]. Bu bağlamda cins borçlarının konusu genel anlamda, niteliği bakımından birbirinin yerine koyulabilen yahut sayılabilen, tartılabilen ya da ölçülebilen eşyadır. Bu noktada misli olan ve olmayan eşyayı birbirinden ayırmak önem arz etmektedir. Zira, niteliği itibarıyla birbirinin yerine konulabilen misli eşya parça borcunun konusu olabileceği gibi, bireysel özellikleriyle diğer eşyalardan ayrılan ve diğerinin yerine konulamayan misli olmayan eşya da cins borcunun konusunu oluşturabilir[63].

Peter/Weber, Ralph, **BGB – Schuldrecht Allgemeiner Teil**, 6. Auflage, Heidelberg, C.F. Müller Verlag, 2007, s. 119; Joussen, Jacob, **Schuldrecht : Allgemeiner Teil**, Stuttgart, Verlag W. Kohlhammer, 2008, s. 65-66; Jaensch, Michael, **Grundzüge des Bürgerlichen Rechts: mit 63 Fällen und Lösungen**, 2. Auflage, Hemsbach, C. F. Müller, 2010, **s**. 195.

[62] Eren, s. 958. Cins borcuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Huber, Ulrich, **Leistungsstörungen: Band I**, Tübingen, Mohr Siebeck, 1999, s. 576; Reich, Dietmar O./Schmitz, Peter, **Einführung in das Bürgerliche Recht**, 3. Auflage, Wiesbaden, Gabler, 2000, **s**. 123; Yücer, s. 72; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 7 N. 5; Tengelmann, Curt, **Das Recht des Einkaufs: Allgemeine Lehren, Handelskauf, Werkvertrag, Werklieferungsvertrag**, Wiesbaden, Dr. Th. Gabler, 2013, s. 115.

[63] Eren, s. 958. karş. Serozan, Rona, "Parça Borcu-Çeşit Borcu: Aşılması Gerekli Bir Ayrım", **İÜMHAD**, 1969, C. 3, S. 5, s. 213 vd.

Uygulamada genellikle elektrik ve doğal gaz, sağlayıcı şirketin belirli bir kaynağından alınarak dağıtım şirketi yoluyla müşterilere ulaştırılmaktadır. Sağlayıcı şirketin sözleşmede kararlaştırılan süre içerisinde müşteriye sağlaması gereken elektrik ve doğal gaz miktarı önceden belirli olup taraflarca kararlaştırılan süre içerisinde söz konusu enerjinin sağlanamaması halinde aynı enerjinin bir daha aynı şekilde sağlanması mümkün değildir[64]. Dolayısıyla kanaatimizce elektrik ve doğal gaz, sınırlı cins borcunun konusunu oluşturmaktadır.

Sözleşme konusu edim borcunun parça borcu yahut cins borcu olması, borcun ifasına ilişkin çeşitli hukukî sonuçlar doğurmaktadır. Bu bağlamda söz konusu sonuçlar elektrik ve doğal gaz bakımından da etkili olmaktadır. Aşağıda parça borcu-cins borcu ayrımının enerji sağlama sözleşmelerinde ifa engelleri açısından ne ifade ettiği ve bu konudaki tartışmalar detaylı bir şekilde anlatılmıştır[65].

[64] Bkz. Aşağıda IV, B.

[65] Bkz. Aşağıda IV, B.

C. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Türleri

1. Genel Olarak

a. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Sınıflandırılması

Enerji sağlama sözleşmeleri, yukarıda da belirtildiği üzere bu çalışma kapsamında enerjinin üretiminden satışına kadar olan süreçte akdedilen tüm sözleşmeleri kapsamaktadır. Geniş anlamıyla ele alınan enerji sağlama sözleşmelerinin doktrinde muhtelif sınıflandırma sistemleri mevcuttur. Bunlardan bazılarında, piyasa katılımcıları arasında akdedilen ve piyasa katılımcıları ile tüketiciler arasında akdedilen anlaşmalar olarak bir sınıflandırma yapılmışken[66], bazılarında ise perakende tedarik sözleşmesi ve bağlantı anlaşmaları içerisinde bu sözleşmelere yer verilmiştir[67].

Aşağıda belirtilen enerji sağlama sözleşmelerinden bazıları piyasa katılımcıları arasında kuruldukları gibi bu sözleşmeler, aynı zamanda, piyasa katılımcıları ve serbest veya serbest olmayan tüketiciler arasında da akdedilebilir. Diğer bir ifadeyle uygun düştüğü ölçüde bağlantı anlaşmaları, ikili anlaşmalar, ithalat, iletim ve toptan satış sözleşmeleri de piyasa katılımcıları ve tüketiciler

[66] Ayrancı, Enerji, s. 103-138.

[67] Akın, s. 267-310.

arasında kurulan sözleşmelerden sayılabilir. Bu bağlamda, işbu çalışmanın konusunun kapsamı dikkate alındığında sistematik bütünlük sağlaması amacıyla önce serbest tüketici ve serbest olmayan tüketici kavramlarına yer verilmiş, sonrasında tüm enerji sağlama sözleşmelerini açıklamaktan ziyade, konu açısından özel önem taşıyan sözleşmelere kendi başlıkları altında değinilmiştir.

b. Serbest Tüketici – Serbest Olmayan Tüketici

Enerji sağlama sözleşmelerinin taraflarının tüketici olduğu durumlar söz konusu olabilir. Bu bağlamda tüketicinin bu sözleşmeler açısından ne ifade ettiği ayrıca incelenmelidir. Enerji sağlama sözleşmeleri bakımından tüketiciler serbest olup olmamalarına göre bir ayrıma tâbi tutulmaktadırlar.

Avrupa Birliği ("AB") Elektrik Direktifi'nin 2. maddesinin 12. bendine göre serbest tüketici, Direktif'in 21. maddesi kapsamında satın alacağı elektrik için tedarikçisini seçme hakkına sahip olan kişiler olarak tanımlanmıştır[68]. Bu tanıma benzer bir şekilde EPK'ya göre serbest tüketici, Enerji Piyasası Düzenleme

[68] Directive 2004/54/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2004 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 96/92/EC, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003L0054, (E.T. 30.01.2019).

Kurulu'nun ("EPDK") belirlemiş olduğu enerji miktarından daha fazla tüketimi olan[69] ya da iletim sistemine doğrudan bağlı olması yahut Organize Sanayi Bölgesi ("OSB") tüzel kişiliğini haiz olması sebebiyle tedarikçisini seçme hakkına sahip olan gerçek ya da tüzel kişileri ifade etmektedir. DPK bakımından serbest tüketici ise, üretim, ithalat, dağıtım yahut toptan satış şirketi ile doğal gaz alım satım sözleşmesi yapılmasına dair serbestiye sahip gerçek yahut tüzel kişiyi ifade etmektedir.

Serbest olmayan tüketici ise yukarıda belirtilen serbest tüketici tanımına dâhil olmayıp, enerjiyi yalnız bölgesinde bulunduğu görevli perakende satış şirketinden alan tüketicileri ifade etmek için kullanılmaktadır. Serbest olmayan tüketicilerin kapsamına Enerji Piyasası Tüketici Hizmetleri Yönetmeliği'nin 7. maddesinde yer verilmiş olup buna göre, bir önceki takvim yılında ve mevcut yılda kullanım hakkının bulunduğu ya da kullanım hakkı elde ettiği kullanım yerinde elektrik tüketimi serbest tüketici limitini aşmayan ya da serbest tüketici sıfatını haiz olup bir önceki takvim yılına ait elektrik enerjisi tüketimi miktarı takvim yılı için belirlenen limitin altında kalan veya ilk defa bağlantı anlaşması yapılan bir kullanım yerinde elektrik enerjisi tüketen kişiler serbest olmayan tüketici olarak adlandırılırlar. Doğal gaz bağlamında ise, doğal gazı kendi kullanımı için dağıtım

[69] Bu limit her yıl EPDK tarafından yeniden belirlenmektedir. 2020 yılı için serbest tüketicilerin yıllık tüketim limiti 1400 kWh olarak belirlenmiştir. Bkz. https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/16/serbest-tuketici, (E.T. 06.01.2020).

şirketinden alma zorunluluğu olan gerçek kişi serbest olmayan tüketiciyi ifade etmektedir.

2. Bağlantı Anlaşmaları

Elektrik, kapasite veya doğal gaz satın alınabilmesine yönelik alt yapı hizmetlerinin kurulumu için gerekli olan bağlantı anlaşmalarında esas amaç, tüketicinin dağıtım sistemine erişmesini sağlamaktır[70]. Bu bağlamda bağlantı anlaşmaları aşağıda detaylarıyla bahsedilecek olan perakende elektrik tedarik sözleşmesi[71] başvurusu için bir ön şart oluşturmaktadır[72]. EPK'da tanımlandığı üzere bağlantı anlaşması, üretim ya da dağıtım şirketi veya tüketicinin iletim sistemine yahut dağıtım sistemine bağlantı yapabilmesi için genel ve özel hükümleri ihtiva eden sözleşmeyi ifade etmektedir.

Hem iletim sistemine hem de dağıtım sistemine bağlanma amaç güden bağlantı anlaşmaları hem başta TEİAŞ olmak üzere iletim şirketleri hem de

[70] Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2088-2090; Akın, s. 301.

[71] Aşağıda III, E. Nitekim perakende satış sözleşmesi EPTHY'nin 4. maddesinin 1. fıkrasının u bendinde, "*bağlantı anlaşması mevcut olan kullanım yeri için…*" akdedilen sözleşme şeklinde tanımlanmıştır.

[72] Akın, s. 301.

bölgesel dağıtım işletmeleriyle akdedilir[73]. TEİAŞ ve bölgesel dağıtım işletmelerinin karşısında üretim lisansı sahibi şirketler, otoprodüktörler, otoprodüktör grubu şirketleri, OSB'ler, dağıtım şirketleri bulunmaktadır[74]. İletim şirketleri, elektriği ve doğal gazı, yeterli, kaliteli, sürekli ve çevreye uyumlu şekilde sunmakla yükümlüyken bölgesel dağıtım şirketleri bu yükümlülüklere ek olarak, sözleşmeye konu yerin şebekeyle veya sistemle bağlantısını kurmaktan, sayaç kontrol taleplerini karşılamaktan ve kullanıcı bilgilerini gizli tutmaktan da sorumludur. Buna karşılık kullanıcılar ise, dağıtım şirketine kayıtlı bulunan sayacı kullanmak, bağlantı gücünü aşmamak ve iletim ve dağıtım şirketlerine belli konular dahilinde gerekli müdahalelerin yapılabilmesi için izin vermekten sorumludurlar[75].

[73] Anlaşma, bağlantının iletim şebekesinden gerçekleştirilmesi halinde iletim şirketiyle, dağıtım şebekesi üzerinden gerçekleştirilmesi halinde dağıtım şirketiyle akdedilir. Ayrancı, Enerji, s. 103-104; Akın, s. 306-307.

[74] Bağlantı anlaşmaları, TEİAŞ ile serbest tüketiciler arasında ve dağıtım işletmeciler ile serbest ya da serbest olmayan tüketiciler arasında da kurulabilir. Bu halde işbu anlaşmalar piyasa katılımcılarıyla tüketiciler arasında akdedilen sözleşmeler arasında sayılmaktadır.

[75] Akın, s. 308-309.

3. Toptan Satış Sözleşmeleri

EPK'ya göre toptan satış sözleşmeleri, elektrik enerjisinin yahut kapasitesinin tekrar satılması amacıyla satışını konu alan sözleşmelerdir[76]. DPK bağlamında toptan satış sözleşmeleri ise, doğal gazın serbest tüketicilere ve dağıtım şirketlerine satışına ilişkin akdedilen sözleşmeleri ifade etmektedir.

Toptan satış sözleşmeleri kapsamında, toptan satış, ithalat, ihracat, dağıtım lisansına sahip şirketlerden biri satıcı olabilirken sözleşmenin müşteri tarafından toptan satış, ithalat lisansına sahip tüzel kişilerden biri veya serbest tüketiciler ya da sanayi aboneleri bulunabilir[77]. Ayrıca doğal gaz toptan satış sözleşmeleri

[76] Serbest tüketicinin tekrar satış amaçlı enerji alması halinde artık ikili anlaşmanın değil toptan satışın söz konusu olduğuna ilişkin bkz. dpn. 81.

[77] Kepkep, s. 20. İthalat lisansına sahip kişilerin toptan satış sözleşmelerinin tarafı olabilmeleri için lisansın özel şartlarında toptan satış sözleşmesi akdedilebileceğine ilişkin kaydın bulunması zorunludur.

kapsamında BOTAŞ[78] ve elektrik toptan satış sözleşmeleri kapsamında EÜAŞ da tedarikçi olarak bu sözleşmelere taraf olabilir[79].

4. İkili Anlaşmalar

İkili anlaşmalar, elektrik veya kapasitenin yahut doğal gazın alınıp satılmasına yönelik akdedilen ticari sözleşmelerdir[80]. İletim sistemine doğrudan bağlı serbest tüketiciler ile üreticiler ya da serbest tüketiciler ile tedarikçiler arasında ikili anlaşmalar kurulabilir. Öte yandan ikili anlaşmalar, üreticiler, otoprodüktör şirketleri yahut otoprodüktör gruplarıyla toptan satış lisansı sahibi şirketler, dağıtım şirketleri ve serbest tüketicilerle tedarikçi arasında akdedilebilir[81].

---

[78] BOTAŞ, DPK'nın yürürlüğe girmesinden önce toptan satış sözleşmelerinde doğal gaz bakımından yetkili tek tüzel kişiydi. Kepkep, s. 19

[79] Ayrancı, Enerji, s. 115. Söz konusu kaynak, 2018 yılındaki düzenlemeden ve EÜAŞ'ın birleşmesinden önceki dönemde kaleme alındığı için TETAŞ, tedarikçi olarak belirtilmiştir.

[80] Bu anlaşmaların özel hukuk hükümlerine dayanan ticari sözleşme niteliğini haiz olduğu EPTHY'nin 4. maddesinin 1. fıkrasının k bendinde belirtilmiştir.

[81] Akın, s. 273-274. Yazara göre, enerjinin belirli nedenlere bağlı olarak fazlasının satış için dağıtım şirketleri ve tedarikçiler arasında da ikili anlaşmalar söz konusu olabilir. Karş. Ayrancı, Enerji, s. 108. Yazara göre, ikili anlaşmalar, enerjinin serbest tüketici tarafından yeniden satışı değil, serbest tüketicinin yalnız kullanım

İkili anlaşmalar kurul onayına tâbi olmayıp[82] bu yönüyle perakende satış sözleşmelerinden ayrılmaktadır[83]. Bu sözleşme kapsamında sağlayıcının yükümlülükleri, müşterinin elektrik enerjisi ihtiyacını karşılayacak biçimde tedarik etmek[84], ikili anlaşmaları bildirmek, tedarikçinin portföyüne alıcının dâhil olması durumunda teminatı tamamlamak, tüketicinin vergi yahut benzeri malî yükümlülüklerini ödemek, naklin sebep olduğu sistem kullanım bedelini ödemek, ikili anlaşmanın sona ermesi halinde bu durumu piyasa işletmecisine bildirmektir. Buna karşılık alıcının da elektrik bedelini ödeme, varsa bir önceki tedarikçisine

---

amacıyla imzaladığı sözleşmelere işaret etmektedir. Serbest tüketicinin enerjiyi tekrar satmak amacıyla sözleşme akdetmesi halinde toptan satış sözleşmeleri söz konusu olmaktadır.

[82] Ayrancı, Enerji, s. 108-109; Akın, s. 274-275. Anlaşmanın Kurul onayına tâbi olmaması, anlaşmanın hüküm ve şartlarının ve enerjinin bedeline uygulanacak tarifenin Kurul tarafından onaylanmasının gerekmediği anlamına gelmektedir. Bununla birlikte her türlü ikili anlaşmada sağlanması gereken asgari usul ve esaslar EPTHY'de belirtilmiştir.

[83] Ayrancı, Enerji, s. 110. İkili anlaşmalar bakımından sözleşme serbestisi mevcuttur. Ancak bu taraflara tanınan sınırlı bir serbestidir. Akın, s. 271.

[84] Ayrancı, Enerji, s. 109; Yavuz, Mustafa, **Elektrik Piyasası Kanunu'nun Öngördüğü Hukukî Rejim ve Elektrik Tedarik Sözleşmeleri -Özellikle İkili Anlaşma-**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011, s. 261.

yükümlülüklerini yerine getirdiğine dair belgeleme, teminat verme, anlaşmaya uygun şekilde sayaç bulundurma, üçüncü bir kişiye elektriği satmama ve bilgi verme yükümlülükleri bulunmaktadır[85].

5. Perakende Satış Sözleşmeleri

i. Genel Olarak

Bu sözleşmeler enerjinin perakende satışını konu almaktadır. Diğer bir ifadeyle tüketicilerin enerjiden yararlanmasının hukukî altyapısını oluştururlar[86]. Perakende satış sözleşmesinin tarafları enerji sağlayıcısı ve müşteridir[87]. Tam iki taraflı ve sürekli borç doğuran sözleşme niteliğini haiz perakende satış sözleşmelerinde tedarikçinin enerjiyi sağlama, enerjiyi sürekli hazır bulundurma, enerjinin gerekli niteliği taşımasını sağlama yükümlülükleri mevcuttur[88]. Buna karşılık tüketicinin sağlanan enerjinin bedelini ödeme, bağlantı ücretini ödeme,

[85] Yavuz, s. 264-296.

[86] Akın, s. 269.

[87] Ayrancı, Enerji, s. 171.

[88] Ayrancı, Enerji, s. 172-175, 179-181; Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2093; Akın, s. 270.

azami çekim haddini aşmama ve asgari alım, katlanma ve bildirim, enerjinin tekrar nakledilmesi yasağına uyma yükümlülükleri bulunmaktadır[89].

Diğer sözleşme türlerinden farklı olarak perakende satış sözleşmeleri, içeriği EPDK tarafından belirlenen standart bir sözleşme tipidir. Bu bağlamda perakende satış sözleşmeleri kapsamında sözleşme serbestisinden bahsedilmesi mümkün değildir[90].

Perakende satış sözleşmenin akdedilmesi pratik anlamda tüketicinin enerjiden yararlanmasını sağlamamaktadır. Bunun için iletim ya da dağıtım lisansı sahibi tüzel kişinin şebekeye veya sisteme bağlama işlemini yapması gerekmektedir[91]. Bağlama işleminin tamamlanmasının ardından gerçekleşen her türlü tüketim sağlayıcı bakımından taahhüde dayalı tasarruf işlemi arz etmektedir[92].

[89] Ayrancı, Enerji, s. 181-195; Akın, s. 270.

[90] Altan, Alparslan, "Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından Sözleşme Özgürlüğü ve Sözleşme Yapma Zorunluluğu İlkelerinin Uygulanması", **ABD**, 2004, S. 4, s. 80-81; Akın, s. 270-271.

[91] Ayrancı, Enerji, s. 161; Akın, s. 269.

[92] Akın, s. 269.

ii. Abonelik Sözleşmeleri

Perakende satış sözleşmesinde müşteri adı altında yer alan tarafın 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ("TKHK") kapsamında tüketici sayılması halinde bu sözleşme abonelik sözleşmesi olarak anılmaktadır[93]. Diğer bir ifadeyle perakende satış veya dağıtım şirketi ile serbest olmayan tüketici arasında akdedilen sözleşmeler abonelik sözleşmeleridir[94].

Abonelik sözleşmeleri, TKHK'nin 52. maddesinde belirtildiği üzere, tüketiciye bir malın ya da hizmetin sürekli yahut düzenli aralıklarla sağlanmasına yönelik sözleşmelerdir. İşbu çalışma kapsamında abonelik sözleşmelerinin konusu elektrik ya da doğal gazın tüketiciye belirli aralıklarla sürekli olarak sağlanmasıdır. Abonelik sözleşmesi kapsamında perakende satış yahut dağıtım lisansı sahibi şirketin, sözleşme konusu elektrik ya da doğal gazı sağlama yükümlülüğü bulunurken[95] serbest olmayan tüketicinin ise sözleşme ile kararlaştırılan bedeli ödeme, sözleşme konusu enerjiyi bizzat kullanma ve tekrar nakletmeme yükümlülüğü bulunmaktadır[96].

---

[93] Akın, s. 271.

[94] Ayrancı, Enerji, s. 208; Akın, s. 271.

[95] Ayrancı, Enerji, s. 233-234.

[96] Ayrancı, Enerji, s. 236-238; Aynı zamanda abonelerin bedel ödeme borcu içerisinde gösterilen dağıtım bedelini tahsil etme yükümlülüğü de bulunmaktadır.

D. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Özellikleri

1. Genel Olarak

Elektrik ve doğal gazın sağlanmasına ilişkin sözleşmelerin hükümlerinin belirlenmesi kapsamında öncelikle bu sözleşmelerin hukukî niteliğinin tespit edilmesi büyük önem arz etmektedir. Söz konusu sözleşmelerin hukukî niteliğinin belirlenmesi de sözleşmenin konusuna ilişkin yapılacak tespitle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda enerji sağlama sözleşmelerinin her iki tarafa borç yüklediği hususundan bahsedilerek yukarıda açıklanan her bir sözleşmenin hukukî niteliği değerlendirilmiş, sonrasında enerji sağlama sözleşmeleri, ani ve sürekli edimli sözleşmeler bağlamında ele alınarak bu konuda birtakım açıklamalara yer verilmiştir.

Halihazırda serbest olmayan tüketicilerin lehine EPK'da değişikliği talep edilen bir kanun teklifi bulunmakta olup bu teklif uyarınca elektrik faturalarına yansıtılmak suretiyle abonelerden tahsil edilen dağıtım bedelinin kaldırılması amaçlanmaktadır. İlgili teklif 31.01.2019 tarihinde TBMM'ye sunulmuş olup işlem şu anda komisyonda görüşülme halindedir. Kanun teklifinin tam metni için bkz. https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-1691.pdf, (E.T. 07.01.2020).

2. Her İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler Olması

Enerji sağlama sözleşmelerinin karşılıklı borç yükleyen sözleşme özelliği gösterip göstermediği geçmişte tartışma konusu olmuştur. Doktrindeki bir görüş uyarınca bu sözleşmelerin bir ön sözleşme niteliğini haiz olduğu ve kullanıcının yararlanma iradesini açıklamasıyla birlikte enerjinin her bir talep için ayrı ayrı satış sözleşmesi akdedilmesi taahhüdünü kapsadığını savunulmaktadır[97]. Bir diğer görüşe göre bu sözleşmelerin iki grup asli edim yükümlülüğünü ihtiva ettiği, bunlardan birinin talep halinde enerjiyi hazır bulundurmak ve diğerinin de sözleşme konusu edimi yerine getirmek olduğu, bu iki edim yükümlülüğünün birlikte sağlama yükümlülüğünü oluşturduğunu, bunun karşılığında abonenin bedel ödeme yükümlülüğünün bulunduğundan hareketle karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin söz konusu olduğu ifade edilmiştir. Bu görüşü savunanlara göre asli edim yükümlülüklerinin miktarının önceden belli olmaması karşılıklılık ilişkisini ortadan kaldırmamaktadır, zira elektrik ve doğal gaz sağlama sözleşmeleri bakımından miktarın önceden belli olması değil, belirlenebilir olması yeterlidir[98].

---

[97] Güven, Kudret/Özdemir, Atalay, "Enerji Sağlama Sözleşmelerinde Yan Yükümlülükler ve İşlevi", **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2017, C. 3, S. 1, s. 28 ve dpn. 31'de yapılan açıklamalar. Yazar, günümüzde böyle bir görüşün mevcut olmadığını da dile getirmektedir

[98] Güven/Özdemir, s. 28.

Doktrinde ileri sürülen bir diğer görüş uyarınca enerjinin sağlanmasına ilişkin asli edim yükümlülüğü, sağlanan enerjinin bedeline yönelik asli edim yükümlülüğünü tam anlamıyla karşılamamaktadır. Zira, sağlayıcı kendi yükümlülüğünü ifa etmeye hazır olmasına karşın tüketicinin buna karşılık gelen kullanma yükümlülüğünün her an söz konusu olduğundan bahsedilmesi mümkün değildir. Bu görüş savunucularına göre iki tarafa borç yükleyen her sözleşmenin karşılıklı olması gerekmemektedir. Bu bağlamda kullanılmadan önce enerjinin sadece işletmeye gönderilmesi yükümlülüğüne yönelik bir ilişki ve abonenin enerjiyi henüz kullanmaması yahut satın almamasından hareketle tek tarafa borç yükleyen bir ilişkinin söz konusu olduğu söylenebilir. Buna karşılık enerjinin kullanılmasından, yani satın alınmasından sonraki süreçte iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmenin var olduğu savunulmaktadır[99].

Enerji sağlama sözleşmelerine dair buraya kadar yapılan açıklamalarda bu tür sözleşmelerin bir bedel karşılığında bir tarafa kullandırılması yahut yararlandırılmasının bu sözleşmelere dair temel özellikler olduğu belirtilmiştir. Kanaatimizce, sözleşme konusunun kullandırılması yahut yararlandırılmasıyla bu edimlerin bir bedel karşılığında yapılması sözleşmenin aslî unsurlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda taraflardan birinin edimi diğerinin ediminin karşılığını oluşturmaktadır. Öyleyse enerji sağlama sözleşmeleri, her iki tarafın da

[99] Güven/Özdemir, s. 28-29.

birbirlerinin karşılığı olan edimlerini ifa etmekle yükümlü olduğu tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir.

Enerji sağlama sözleşmelerinin tam iki tarafa borç yükleyen bir özelliğinin olmasına karşın, karşılıklı edimler bakımından ifada öncelik sıralaması söz konusu olabilir. TBK'nin 97. maddesinin öngördüğü üzere, karşı taraf, borcun ifasını talep eden tarafın, sözleşmenin şartları ve özellikleri uyarınca daha sonra ifa etme hakkına sahip olmadıkça, kendi borcunu ifa etmeli yahut ifasını önermiş olmalıdır. Bu durum özellikle kartlı sisteme dayalı sayaç kullanımı durumunda ortaya çıkmaktadır. Ön ödemeli sistem olarak da adlandırılan bu sistemde sözleşme gereği, enerjiyi kullanan kişinin henüz kullanmadığı enerji bedelini ödemesi zorunludur. Bu durumda ödemezlik def'î gündeme gelebilir[100].

[100] Buradaki ödemezlik def'î aşağıda bahsedilen elektriğin kesilmesine yönelik hukukî nitelik tartışmasından bağımsızdır. Bkz. Aşağıda X, B, 1, b, ii.

3. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Türlerinin Hukukî Niteliği

a. Doktrinde İleri Sürülen Görüşler

Elektriğin yahut gazın kişisel kullanım veya başka kişilere aktarılması amaçlarıyla belirli bir bedel karşılığında tedarik edilmesini konu alan enerji sağlama sözleşmeleri mevzuatta tipik bir sözleşme olarak düzenlenmemiştir. Her ne kadar perakende satış sözleşmesi gibi bazı enerji sağlama sözleşmelerine ilişkin çeşitli yönetmeliklerde birtakım hükümler mevcut olsa da enerji sağlama sözleşmelerinin tanımı ve asli edimleri genel anlamda bir kanun hükmünde düzenlenmiş değildir[101]. Bu bağlamda enerji sağlama sözleşmelerinin hukukî niteliği tartışmalıdır[102].

---

[101] Kanunda tanımı ve aslî unsurları belirlenmeyen sözleşmelere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Forstmoser, Peter/Tercier Pierre/Zäch, Roger (Hrsg.), "Innominatverträge", **Festgabe zum 60. Geburtstag von Walter R. Schluep**, Zürich, Schultess Polygraphischer Verlag, 1988, Lendi, Martin, **Rechtsordnung: Eine Einführung in das schweizerische Recht mit Tafeln und Beispielen**, 3. Auflage, Zürich, vdf Hochschulverlag AG an der ETH Zürich, 2001, **s**. 40 vd.; Oktay, Saibe, "İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması", **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 1995-1996, C. 55, S. 1-2, s. 263-296; Ozanoğlu, Hasan Seçkin, "Yargıtay Uygulamasında TKHK'nun Uygulanma Alanı Bakımından İsimsiz Sözleşmeler", **ABD**, 2000, S. 3, s. 53-69;

Enerji sağlama sözleşmelerine satış sözleşmesinin kıyasen uygulanması gerektiği doktrinde kabul edilen bir anlayıştır[103]. İlgili görüş uyarınca enerjinin

---

Eren, s. 207; Gauch, Peter, "Das gesetzliche Vertragstypenrecht der Schuldverträge", **Besonderes Vertragsrecht – aktuelle Probleme: Festschrift für Heinrich Honsell zum 60. Geburtstag**, 2002; Aral/Ayrancı, s. 53-64; karş. Gernhuber, Joachim, **Das Schuldverhältnis: Begründung und Änderung, Pflichten und Strukturen, Drittwirkungen**, Tübingen, Mohr Siebeck, 1989, s. 156 vd.

[102] "Energielieferverträge – zivilrechtliche Regeln: Zivilrechtliche Besonderheiten in Energielieferverträgen mit Letztverbrauchern, insb. Verbraucherschutz", Wissendatenbank Wirtschaftsrecht, http://wdb.fh-sm.de/EnergieRLieferV, (E.T. 19.08.2019); Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1085-1089; Güven/Özdemir, s. 35.

[103] Pfleghardt, A., **Die Elektrizität Als Rechtsobjekt**, Straßburg, Heitz & Mündel, 1901, s. 268 vd.; s. 891 dpn. 5'teki açıklama; Koenig/Kühling/Rasbach, s. 192; Güven/Özdemir, s. 35; Ayrancı, Enerji, s. 147; Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2110; Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1076-1077; Aker, s. 3; Versorgungsvertrag (Gas, Strom, Daseinsvorsorge), http://www.jura-basic.de/aufruf.php?file=19&art=6&find=Energievertrag__Kaufvertrag, (E.T.02.03.2019); IBAGAS, "Rahmenverträge Erdgaslieferungen", Verband der Immobilienverwalter Berlin-Brandenburg e. V., Verwalterbrunch VDIV BB, Berlin, 2015; Oetker Hartmut/Maultzsch Felix: **Vertragliche Schuldverhältnisse,**

sağlanması kişiye karşı borçlanılan bir edimin yerine getirilmesi anlamına gelmektedir. Enerji üreten kişi, satış sözleşmesi vasıtasıyla enerjinin mülkiyetinin naklini üstlenmektedir. Bu bağlamda bedel karşılığı enerjinin bir başkasının mülkiyetine geçmesi satış olarak değerlendirilmiştir. Nitekim bu anlayış çeşitli yargı kararlarında da kabul edilmiştir. Örneğin Alman Federal Mahkemesi bir

5. Auflage, Berlin, Springer, 2018; Enerji sözleşmelerine ilişkin düzenlemelerde bir bütünlük olmadığına, enerjinin bağlantısının sağlanması ve teslimatına yönelik hükümlerin farklılık arz ettiğine ilişkin bkz. Nill-Theobald, Christiane/Theobald, Christian/Pál, Vincent/Riedle, Julia/Tzellos, Pashalis, **Grundzüge des Energiewirtschaftsrecht: Die Liberalisierung der Strom- und Gaswirtschaft,** 3. Auflage, Verlag C. H. Beck München 2013, s. 146; karş. Busche, s. 479. Yazar enerji sağlama sözleşmelerinin satış sözleşmelerinden açıkça ayrıldığını, ancak enerji sözleşmelerine uygulanacak hüküm bulunamayan belli hallerde satış sözleşmelerinin belli kurallarının uygulanacağını belirtmiştir. Ayrancı, Enerji, s. 148 dpn. 294'teki açıklamalar. Satım sözleşmelerine ilişkin hükümlerin uzun soluklu sağlama sözleşmelerine uygulanması bakımından uygulamada çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır. karş. Rimšaitė, s. 886-888, dpn.3'te yer alan açıklamalar. Eserde uzun soluklu enerji sağlama sözleşmelerinin tarafı olarak "satıcı" kavramı kullanılmıştır.

kararında, elektrik enerjisinin sağlanmasına ilişkin sözleşmelere satış sözleşmesinin kurallarının uygulanması gerektiğini belirtmiştir[104].

Satış sözleşmesinde bir bedel karşılığında bir eşyanın mülkiyeti alıcıya geçmesi yahut hakkın el değiştirerek karşı tarafa geçmesi söz konusu olmaktadır. Enerji sağlama sözleşmeleri bakımından satış sözleşmesi görüşünün kabul edilmesi durumunda satış sözleşmesinin konusunun eşya mı, yoksa bir hak mı olduğu bağlamında birtakım tartışmalar ortaya çıkmaktadır[105]. Enerjiyi yukarıda belirtilen hususlar kapsamında taşınır eşya olarak kabul eden görüş sahiplerine göre, enerji konusu eşya olan satış sözleşmesi hükümlerine tâbi olmalıdır[106]. Bir diğer görüş uyarınca, enerji sağlama sözleşmeleri bir hak satışının konusudur. Bu görüşü savunanlar enerji sağlama sözleşmelerine ödünç sözleşmesi veya kira sözleşmesi hükümlerinin uygulanması gerekliliğini belirtirler. Ancak bu görüş kullanılmayı

[104] BGH 02.07.1969 – VII ZR 172/68, para 19. https://www.jurion.de, (E.T. 02.03.2019). Elektriğin ve gazın sağlanmasına ilişkin sözleşmelerin satış sözleşmesi olarak kabul edildiği bir diğer karar için bkz. BGH 10.12.2008 (VII ZR 293/07) NJW 2009, 913,

http://www.juratelegramm.de/, (E.T. 16.03.2019).

[105] Güven, s. 228.

[106] Pfleghardt, s. 298 vd. ve özellikle s. 300; Koenig/Kühling/Rasbach, s. 192.

konu alan sözleşmeler bakımından kullanılan eşyanın geri verilmesine yönelik esasa ters düştüğü gerekçesiyle eleştirilmektedir[107].

Enerji sağlama sözleşmelerine satış sözleşmesi hükümlerinin kıyasen uygulanmasının kabul edilmesine karşılık, enerji sağlama sözleşmelerinin satış sözleşmesinden ayrılan birtakım yönlerinin de mevcut olduğuna yönelik ayrı bir anlayış mevcuttur[108]. Bu görüş uyarınca, enerji sağlama sözleşmeleri elektriğin veya doğal gazın aktarılması yahut başkalarına tedarik edilme amacı taşıması sebebiyle yalnız satış sözleşmesi özelliği taşımaz. Bu bağlamda daha önce de bahsedildiği üzere enerji sağlama sözleşmeleri, bedel karşılığında elektriğin ya da doğal gazın bir başkasına yararlandırma ve kullandırmasını da konu alması nedeniyle satış sözleşmesinden farklılaşmaktadır[109].

Enerji sağlama sözleşmesinin satış sözleşmesinden farklı yönlerinin olduğunu savunan görüş uyarınca, satış sözleşmesinde satış konusu şeyin karşı tarafa verilmesiyle edim borcu sona erer. Ancak enerji sağlama sözleşmelerinde enerjinin teslim edilmesi edimi sona erdirmez. Zira alacaklının talebinin devam

[107] Güven, s. 228-229.

[108] Pfleghardt, s. 268 vd. özellikle s. 271-272; Ayrancı, Enerji, s. 147-148; Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2110.

[109] Ayrancı, Enerji, s. 147; Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2110.

etmesi durumunda edim borcu devam etmektedir. Borçlu sağlayıcı, edimi sürekli hazır bulundurmalıdır[110].

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak bu görüş sahipleri ayrıca, bahsi geçen zaman unsurunun edimin fiyatına da yansıdığını belirtmektedirler. Zira edim konusu enerji günün farklı saatlerinde farklı fiyatlandırmaya tâbi tutulabilir. Bu fiyatlandırma enerjinin alıcılar tarafından daha fazla kullanıldığı zamanlar ile daha az kullanıldığı zamanlar arasındaki fiyat farkından kaynaklanmaktadır[111]. Bu bağlamda günün belirli bir saatinde alınan enerji sözleşmede taraflarca sübjektif esaslı unsur haline getirilebilir[112]. Buna karşılık satış sözleşmesinde, günün belirli

[110] Söz konusu durum doğal gaz depolama faaliyeti açısından bir istisna teşkil etmektedir. Zira doğal gaz depolama faaliyetiyle iştigal eden tüzel kişilerin doğal gazı sürekli olarak hazır bulundurma gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu şirketler yalnız belirli miktarda doğal gazı depolamakla yükümlü olup bu bakımdan bu yönüyle doğal gazı konu alan sözleşmeler, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğini haizdir. Bkz. Ayrancı, Enerji, s. 150 ve dpn. 301'deki açıklamalar. Edimin sürekliliğine ilişkin bkz. Aşağıda II, D, 4, b.

[111] Ayrancı, Enerji, s. 147 ve dpn. 290'daki açıklamalar.

[112] Sübjektif esaslı unsur, bir sözleşmenin kurulması için zorunlu olmayan, ancak tarafların sözleşmenin muhtevasına esaslı unsur olarak dahil etmek istedikleri noktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s. 235; Kocaağa, Köksal, "Sözleşmenin Kurulabilmesi İçin Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında

saatine göre ifanın yerine getirilmesinde yaşanan sübjektif esaslı unsur düzeyindeki bir değişiklik sık rastlanan bir durum değildir[113].

Satış sözleşmesinin enerji sağlama sözleşmelerinden ayrılan farklı yönleri bulunsa da yukarıdaki görüş uyarınca, kanunda ya da ilgili mevzuatta bu tür sözleşmelerden doğan ihtilaflara ilişkin özel bir hüküm bulunmadığı hallerde satış sözleşmesinin hükümlerinin doğrudan uygulanması kabul edilmektedir[114].

Doktrindeki bir diğer görüş, satış sözleşmesinin enerji sağlama sözleşmelerinden ayrılan yönlerinin dikkate alındığında ortaya çıkan farklılıklar sebebiyle bu tür sözleşmelerin satış sözleşmesi olarak değerlendirilmesinin sakıncalı sonuçlar doğurabileceğini savunmaktadır. Bu bağlamda bu görüş sahipleri, enerji sağlama sözleşmelerinin satış sözleşmesi olarak değil, ancak

---

Yer Alması Gereken Noktalar", **TBB Dergisi**, 2008, S. 79, s. 84; Nomer, Haluk Nami, "Sözleşmedeki Esaslı Bir Nokta, Özellikle Karşılıklı Borç Doğuran Akitlerde İvazın Miktarı Belirlenmeksizin Sözleşme Kurulabilir mi?", **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi**, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, 2013, C. 8, s. 2068.

[113] Ayrancı, Enerji, s. 147.

[114] Ayrancı, Enerji, s. 148.

kendine has (sui generis) bir sözleşme olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir[115].

TBK'nin 207. vd. maddelerinde kullanılan "*satılan*" deyimi satış sözleşmesinin konusundaki maddeselliğe işaret etmektedir. Sui generis sözleşme görüşünü taşıyanlar özellikle elektriğin sağlanması bakımından tam anlamıyla bir maddeselliğe işaret edilemediğinden hareket ederek satış sözleşmesi hükümlerinin enerji sağlama sözleşmelerine doğrudan uygulanmasına şiddetle karşı çıkarlar. Bu görüş savunucuları enerji sağlama sözleşmelerinde edimin sürekli olarak hazır bulundurma yükümlülüğünün söz konusu olduğunu, bu bağlamda ekonomik değerlerden ziyade birtakım teknik edimlerin yerine getirilmesinin bu sözleşmelerin asıl konusunu teşkil ettiğini dile getirmektedirler[116].

[115] Enerji sağlama sözleşmelerine belli hallerde satış sözleşme hükümleri uygulandığında bile bu durumun enerji sözleşmelerinin tamamıyla satış sözleşmesi hükümlerine tâbi olduğunu göstermediğine dair bkz. Busche, s. 479, 480 ve dpn. 284'te yer alan açıklamalar; Güven, s. 229 vd.; Ayrancı, Enerji, s. 150-151 ve dpn. 302'de yer alan açıklamalar.

[116] Busche, s. 480; Ayrancı, Enerji, s. 151.

b. Kanaatimiz

Enerji sağlama sözleşmeleri, enerjinin üretilmesinden son kullanıcıya tedarik edilene kadar olan tüm sözleşmeleri kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle enerji sağlama sözleşmeleri, içinde birden fazla sözleşme türünü barındıran ve genel bir sözleşme türünü ifade eden bir çatı kavramdır. Bu sözleşmelerin bazılarına ilişkin tanımların ve esaslı unsurların mevzuatta yer almasına karşılık bazı enerji sağlama sözleşmelerine dair tanımlar ve esaslı unsurlar kanunda yer almamaktadır. Dolayısıyla enerji sağlama sözleşmeleri hem tipik hem de atipik sözleşmeleri içinde barındıran, ancak bütünüyle kendisine ilişkin bir tanımın ve asli unsurun herhangi bir kanunda yer almadığı şemsiye bir sözleşmeye karşılık gelmektedir. Kanaatimizce enerji sağlama sözleşmelerine dâhil sözleşme türlerine uygulanacak hükümler yukarıda belirtilen sözleşme türleri bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Bazı enerji sağlama sözleşmeleri satış sözleşmesi hükmündedir. Örneğin, serbest tüketici ve perakende satış faaliyetiyle iştigal eden bir tüzel kişi arasında akdedilecek perakende satış sözleşmesi, adından da anlaşılacağı üzere, satış sözleşmesi niteliğindedir. Zira söz konusu sözleşmelerde dağıtım sistemi vasıtasıyla enerjinin mülkiyeti tüketiciye devredilmektedir. Abonelik sözleşmeleri bakımından da benzer bir durum söz konusudur. Nitekim serbest olmayan tüketiciye sözleşme konusu enerjinin belirli bir dönem boyunca satışı, bu sözleşmeler bakımından da geçerlidir. İkili anlaşmalarda da yine toptan satış veya

dağıtım lisansına sahip tüzel kişiye yahut serbest tüketiciye enerjinin mülkiyeti devredilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalara karşılık bazı enerji sağlama sözleşmeleri eser sözleşmesinin konusunu oluşturabilirler. Örneğin, bağlantı anlaşmalarında enerjiyi kullanacak kişinin dağıtım sistemine erişiminin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda bağlantı sözleşmeleri, esas anlamıyla altyapı kurulmasına zemin hazırlayan bir eser sözleşmesi olarak değerlendirilmelidir.

Tüm bu açıklamalar ışığında, doktrinde enerji sağlama sözleşmelerinin tümüyle satış sözleşmesi niteliği taşıdığını savunan görüşün isabetli olmadığı söylenebilir. Ayrıca bu sözleşmelerin her birinin kendi içerisinde farklı özellikleri haiz olması sebebiyle enerji sağlama sözleşmelerini tümüyle sui generis bir sözleşme olarak ele almak da doğru olmayacaktır. Çatı kavram olan enerji sağlama sözleşmelerine uygulanacak genel bir sözleşme hükmünün belirlenmesinden ziyade bu sözleşmelerin her biri kendi içerisinde değerlendirilerek her sözleşmenin kendi türüne ilişkin hükümler uygulama alanı bulmalıdır. Bu bağlamda bağlantı anlaşmalarına, niteliği gereği eser sözleşmesi hükümleri uygulanırken ikili anlaşmalara, abonelik sözleşmelerine, perakende ve toptan satış sözleşmelerine satış sözleşmesi hükümleri uygulanmalıdır.

4. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Türlerinde Borç İlişkisinin Niteliği

a. Genel Olarak

Taraflar arası borç ilişkileri zamana göre ani edimli sözleşmeler, sürekli edimli sözleşmeler ve art arda teslimli sözleşmeler olarak üçe ayrılmaktadır. Ani edimli sözleşmelerde edim yükümlülüğü bir defada yerine getirilirken, sözleşmenin konusu oluşturan karakteristik edimin sürekli bir şekilde devam ettiği durumlarda sürekli edimli sözleşme mevcuttur[117]. Bu durumda, borçluyu belli bir süreliğine, kesintisiz ve devamlı bir şekilde edim yükümlülüğü altında bırakan ve tek bir edimle sona ermeyen bir borç ilişkisi söz konusu olur. Sürekli borç ilişkilerinde edim konusu, bir zaman dilimine yayılarak sürekli bir şekilde ifa edilmektedir[118].

Borç ilişkilerinde zamana göre yapılan bir diğer ayrım olan art arda teslimli sözleşmelerde ise borçlu, belli aralıklarda tekrarlanan ifa hareketlerinde

---

[117] Eren, s. 213; Altınok Ormancı, Pınar, "Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebeple Feshi", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2011, s. 14-22; Doğan, Temerrüt, s. 390-392;

[118] Ertaş, Şeref, "Sürekli Borç İlişkilerinde (Dauerschuldverhaeltnisse) Zamanaşımı", **DEÜHFD**, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, 2014, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 3094; Doğan, Gülmelahat, "Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü", **ABD**, 2014, S. 4, s. 393; Güven/Özdemir, s. 26.

bulunmakla yükümlüdür[119]. Art arda teslimli sözleşmelerde ifa konusu, belirli yahut belirsiz bir zamana bağlı olan kısmî edimlerden oluşur. Dolayısıyla bu sözleşmeler açısından ifanın art arda yapılması esaslı unsur teşkil etmektedir[120].

[119] Altınok Ormancı, s. 17.

[120] Bühlmann, Fritz, **Die Energielieferungsverträge in der schweizerischen Elektrizitätsindustrie**, Druck von R. Noske, 1920, s. 62; Herresthal, Carsten, "Leistungsstörungen bei Sukzessivlieferungsverträgen", **Zeitschrift für das Juristische Studium**, 2008, S. 1, s. 1; Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1090-1091; Korkmaz, Yakup, "Tam Zamanında Tedarik Sözleşmesinin Hukukî Niteliği", **Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, C. 2, S. 2, s. 183; Doğu, Hakkı Mert, "Ardı Ardına Teslimli Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan ve Zapttan Sorumluluğu", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2018, C. 26, S. 2, s. 504. Art arda teslimli borç ilişkileri sürekli borç ilişkisi kapsamında sayılmaktadır. Herresthal, s. 1; Horstemeier, Gerrit, "Der Sukzessivlieferungsvertrag in Praxis und Rechtsprechung", Dissertation zur Erlangung des akademischen Grades doctor iuris (Dr. iur.), Der Friedrich-Schiller-Universität Jena, Jena, 2006, s. 16; Güven/Özdemir, s. 26. karş. Alff, Richard/Ballhaus, Werner/Weber, Reinhold, **Das Bürgerliche Gesetzbuch mit besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung des Reichsgerichts und des Bundesgerichtshofes: Kommentar**, 12. Auflage, Band II, 1. Teil, W DE G, 1976, Vor § 305, 22; Ayrancı, Enerji, s. 155-156; Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1091. Yazara göre, art arda teslimli borç ilişkilerinin sürekli borç olduğuna ilişkin yapılan

Ayrıca, art arda teslimli sözleşmeler bakımından edim miktarının başlangıçta belirlenmemesi ve geçen süreye bağlı olarak artması mümkündür. Bu sebeple bu sözleşmeler sürekli borç ilişkisinin konusunu teşkil etmektedirler[121].

Art arda teslimli sözleşmeler, taksitli göndermeli sözleşmeler, tek satıcılık sözleşmeleri ve sürekli göndermeli sözleşmeler olarak üçe ayrılmaktadır[122]. Taksitli göndermeli sözleşmeler, miktarı daha önceden belli olan aslî edimin kısmî edimler şeklinde ifa edilmesini konu almaktadır. Kısmî edimlerin birer birer ifa edilmesi neticesinde bir bütün olan toplu borç sona ermektedir. Bu noktada her bir

---

ayrım eski bir ayrımdan ibarettir. Korkmaz, s. 184. Yazara göre, art arda teslimli sözleşmelerin sürekli borç ilişkisi niteliğini haiz olduğu durumlar yalnız edimin kapsamının belli olmadığı ve borçlunun ifaya sürekli olarak hazır bulunduğu durumlarla sınırlıdır.

[121] Altınok Ormancı, s. 20; Neumann, Sybille, **Rechtslexikon BGB: Mit Erläuterungen und Übungsfällen**, 2. Auflage, Heidelberg, C. F. Müller, 2019. s. 17; karş. Velte, Patrick/Müller, Stefan/Weber, Stefan C./Sassen, Remmer/Mammen, Andreas (Hrsg), **Rechnungslegung, Steuern, Corporate Governance, Wirtschaftsprüfung und Controlling: Beiträge aus Wissenschaft und Praxis**, Wiesbaden, Springer Gabler, 2018, s. 150.

[122] Güven/Özdemir, s. 26-27; karş. Ayrancı, Enerji, s. 155; Korkmaz. 184; Ayrancı Hukukî Nitelik, s. 1091.

ifa ayrı bir talep hakkı oluşturmaktadır[123]. Tek satıcılık sözleşmeleri, sözleşmenin taraflarından birinin diğer tarafın sağladığı bir ürünü üçüncü kişilere satma konusunda yetkisi olduğunu gösteren sözleşmelerdir[124]. Son olarak sürekli göndermeli sözleşmeler, miktarı önceden belirli olmayan aslî edim konusunun alacaklının talep ettiği zamanda ve miktarda gönderilmesine yönelik sözleşmelerdir[125].

Enerji sağlama sözleşmelerinin tedarik sözleşmeleri olduğu dikkate alındığında uygulamada belirli aralıklarla tekrarlanarak devam eden enerjinin sağlanması söz konusudur. Bu sebeple genel anlamda enerji sağlama sözleşmelerinin art arda teslimli sözleşme karakteri taşıdığından bahsedilebilir. Bununla birlikte bu sözleşmeler bakımından genellikle sözleşme konusu enerji miktarı sözleşmenin başında belli olmayıp bu miktarın sözleşme devam ettikçe kullanıcının ihtiyacına göre artması hususu gündeme gelmektedir. Bu bağlamda bu

---

[123] Looschelders, Dirk, **Schuldrecht: Besonderer Teil**, 8. Auflage, München, Verlag Franz Vahlen, 2013, s. 139-140; Güven, s. 26.

[124] Arslan, Aziz Serkan, "Tek Satıcılık Sözleşmelerinin Rekabet Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi ve Muafiyete Aykırı Tek Satıcılık Sözleşmelerine Uygulanacak Usul Hükümleri", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2008, C. 12, S. 1-2, s. 5-6; Strebel, Mario/Koch, Fabian, "Besondere Aspekte bei der Beendigung des Vertriebsvertrages", **Jusletter**, 2018, s. 5-6; Güven, s. 26.

[125] Güven/Özdemir, s. 26-27.

sözleşmelerin kural olarak sürekli borç ilişkisi taşıdığından bahsedilebilir. Ancak istisnai de olsa enerji sağlama sözleşmelerinden bazılarının ani edimli sözleşme niteliğinde olması mümkündür. Aşağıda borç ilişkisinin türleri enerji sağlama sözleşmeleri bakımından incelenerek doktrinde bu konuda yapılan tartışmalara yer verildikten sonra bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

i. Sürekli Borç İlişkisi Teşkil Eden Enerji Sağlama Sözleşmeleri

Yukarıda perakende satış sözleşmeleri, abonelik sözleşmeleri ve ikili anlaşmaların satış sözleşmesi niteliği taşıdığından bahsedilmişti[126]. Satış sözleşmesi niteliğini haiz bu sözleşmelerde edim miktarı zamana bağlı olarak bir artış göstermekte olup bu sebeple, bu sözleşmelerin muhtevasında sürekli borç ilişkisi barındırdığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bu sözleşmelerin art arda teslimli sözleşme olmasına ilişkin doktrinde bir tartışma söz konusudur.

Bu sözleşmelerin art arda teslimli sözleşme olduğunu kabul edenlere göre, elektrik ve doğal gazın sağlanmasını konu alan sözleşmelerde sağlayıcı, belirli yahut belirsiz bir süre için tekrarlanacak şekilde parça parça ifalarda bulunmaktır[127]. Ayrıca bu görüş sahiplerine göre, enerji sağlama sözleşmeleri

[126] Bkz. Yukarıda, II, D, 3, b.

[127] Korkmaz, s. 184. Yazar, art arda teslimli sözleşmenin bir türünü sürekli teslim sözleşmesi olarak kabul ederek, elektrik ve gaz sağlama sözleşmelerinin sürekli

bakımından edim miktarı zamana bağlı olup, sözleşmenin akdedildiği anda bu miktar belirli değildir. Dolayısıyla art arda teslimli enerji sağlama sözleşmeleri sürekli borç ilişkisi kapsamında değerlendirilmelidir[128].

Sürekli edimli borç ilişkileri bakımından art arda teslimli sözleşmelerden farklı olarak tekrarlanan edimli sözleşmeler olduğu görüşünü savunanlara göre, bu sözleşme türü, birden fazla edimi konu almakla birlikte bu edimlerin belirli bir süreye yayılması suretiyle her defasında sözleşme ile önceden kararlaştırılmış bir edimin yerine getirilmesini amaçlamaktadır[129]. Enerji sağlama sözleşmelerini tekrarlanan edimli sözleşmeler içerisine dâhil eden görüş uyarınca, sözleşmenin aslî edim konusu olan enerjinin sağlanması, sözleşme süresi boyunca tekrarlanarak

---

teslim sözleşmesine dâhil olduğunu belirtmiştir. Enerji sağlama sözleşmelerinin art arda teslimli satım sözleşmesi olduğunu kabul eden diğer görüşler için ayrıca bkz. Stricker, Lina, **Der Energielieferungsvertrag nach schweizerischem Recht**, Stämpfli, 1926, s. 3; Altınok Ormancı, s. 20; Deloitte, "Rahmenverträge mit Liquidations- bzw. close-out Netting: Rechtssicherheit durch die Reform des § 104 InsO auch für Energiehandelsverträge?", 18.10.2017, https://www.deloitte-tax-news.de/home/print.html?printtype=html&print=/unternehmensrecht/rahmenvertraege-mit-liquidations--bzw-close-out-netting-rechtssicherheit-durch-die-reform-des--104-inso-auch-fuer-energiehandelsvertraege.html, (E.T. 13.03.2020).

[128] Altınok Ormancı, s. 20.

[129] Güven/Özdemir, s. 27.

devam etmektedir[130]. Bu görüşü savunanlara göre edim konusu enerji her ne kadar alacaklının belirttiği zaman diliminde ve talebi üzerine farklı zamanlarda sağlansa da söz konusu enerji, ancak sağlayıcı tarafından taahhüt edilen voltajda yahut basınçta sağlanmaktadır. Bu bağlamda taahhüt edilen enerji, alıcının talep ettiği her an için devri bir biçimde gönderilmek için hazır bulunmaktadır[131]. Bu görüş sahipleri ayrıca, elektriğin ve özellikle depolanamayan gazın niteliği dikkate alındığında, bir bütünün parçası olarak yerine getirilen kısmî bir edimin söz konusu olmamasından hareketle bu sözleşmeler için taksitli göndermeli sözleşme yahut tek satıcılık sözleşmesi görüşünün benimsenmesi de doğru bulmamışlardır[132].

---

[130] Güven/Özdemir, s. 27; Enerji sağlama sözleşmelerinin tekrarlanan edimli sözleşme olduğu yönünde ayrıca bkz. Windel, Peter A. (Hrsg.), **Ernst Jaeger – Aus der Praxis des Insolvenzrechts**, Göttingen, de Gruyter, 2014, **s**. 42; Spiegl, Katarina, "Die vertraglich begründete Leibrente – Untersuchung zum deutschen im Vergleich zum französischen und österreichischen Recht", Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde, Juristischen Fakultät der Universität Passau, Passau, 2014, s. 201 ve dpn. 1034'te yapılan açıklamalar; Keinert, Patrick, **Vertragsbeendigung in der Insolvenz: Insolvenzbezogene Lösungklauseln im Rechtsvergleich**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2018, s. 108.

[131] Güven/Özdemir, s. 27; karş. Fikentscher/Heinemann, s. 34.

[132] Ayrıntılı bilgi için bkz. Güven/Özdemir, s. 27; karş. Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1092. Yazar, sağlayıcının enerjiyi kullanıma hazır bulundurma yükümlülüğünden hareketle bir kanaate varmakla birlikte, sağlayıcının edimi bir bütün halinde olması

Kanaatimizce sürekli borç ilişkisi kapsamında tekrarlanan edimli sözleşmeler bakımından yapılan ayrım isabetsizdir. Zira belli dönemler içerisinde sözleşme konusu edimin tekrarlanarak yerine getirilmesi de art arda teslimli sözleşmenin konusunu oluşturmaktadır. Bu sebeple elektrik ve depolanamayan doğal gazı konu alan tüm perakende satış ve toptan satış sözleşmeleri, abonelik sözleşmeleri ve ikili anlaşmalar bakımından art arda teslimli sözleşme görüşünü benimsemek isabetli olacaktır. Depolanabilir doğal gaz bakımından da sözleşme konusu enerji miktarının önceden belirlenmediği, doğal gaz miktarının kullanıcının talebine bağlı olarak artış gösterdiği ve sürekli olarak sağlanmak zorunda olduğu tüm sözleşmelerde de aynı durum geçerlidir. Zira bahsi geçen sözleşmeler tedarik sözleşmesi niteliğini haiz olup sözleşme konusu edim, zamana bağlı olarak sürekli bir artış göstermektedir. Diğer bir ifadeyle tedarik edilen enerji miktarı sözleşme hüküm sürdükçe artarak devam etmektedir. Ayrıca tedarik şirketi, sözleşme süresi boyunca söz konusu enerjiyi daimî olarak kullanıcıya sağlamakla yükümlüdür. Bu bağlamda her bir edim için ayrı bir sözleşmeden ziyade, bu süreçteki edimlerin tamamını kapsayan tek bir sözleşme mevcuttur. Bağlantı anlaşması için de benzer bir durum söz konusudur. Çünkü bağlantı anlaşmalarında iletim faaliyetiyle iştigal eden tüzel kişi bir şebekeye bağlantı edimini gerçekleştirmenin yanı sıra, diğer teknik altyapı unsurlarını da sözleşme süresi boyunca sağlamakla yükümlüdür.

ve bölümlere ayrılmaması sebebiyle ifaya ilişkin durumun yalnız bu sözleşmenin niteliğinden ibaret olmadığını da belirtmiştir.

Tüm bu açıklamalar dikkate alındığında uygulamada enerji sağlama sözleşmelerinin sürekli borç ilişkisi teşkil ettiği söylenebilir.

ii. Sürekli Borç İlişkisi Teşkil Etmeyen Enerji Sağlama Sözleşmeleri

Yukarıda enerji sağlama sözleşmelerinin genellikle sürekli borç ilişkisine konu oldukları belirtilmiştir. Buna karşılık istisnai de olsa enerji sağlama sözleşmelerinin ani edimli sözleşmelerin konusunu teşkil etmeleri mümkündür. Bu durum ancak depolanabilir doğal gaz bakımından ortaya çıkabilir. Miktarı önceden belirlenmiş depolanabilir doğal gazın daha sonra satılmak amacıyla bir kaynaktan diğerine aktarılması hali ani edimli sözleşme teşkil edebilir. Bu durumda toptan satış sözleşmesi bakımından toptan satış faaliyetiyle iştigal eden tüzel kişinin müşterisine sözleşmeyle kararlaştırılan doğal gazı bir anda iletmesi hali ani edimli borç ilişkisi kapsamında değerlendirilebilir. Dolayısıyla söz konusu durumun vuku bulması halinde anî edimli borç ilişkisinin hüküm ve sonuçları bu sözleşmeler bakımından uygulama alanı bulacaktır.

Böyle bir hal her ne kadar teknik olarak mümkün olsa da uygulamada toptan satış sözleşmelerinde önceden belirlenen bir miktardan ziyade belirli bir faturalama dönemi kapsamında doğal gaz bakımından asgari alım taahhüdü ve azami çekiş miktarı belirlenmiştir. Bu bağlamda ani edimli bir sözleşmeden ziyade zaman unsuruna bağlı olarak artan ve sürekli borç ilişkisinin konusunu oluşturan bir sağlama edimi söz konusudur. Bu sebeple aşağıda bahsi geçen ifa engellerinin

hüküm ve sonuçları uygulamada geçerli olan enerji sağlama sözleşmeleri bakımından değerlendirilmiş olup yalnız sürekli borç ilişkileri bakımından ortaya çıkan hüküm ve sonuçlara değinilmiştir.

b. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Sürekli Borç İlişkisi Teşkil Etmesinin Sonuçları

Tarafların enerji sözleşmeleri akdetmelerindeki menfaat, enerjinin bir anlık sağlanması değil, bu sağlamanın süreklilik arz etmesidir. Bu cümleden hareketle sağlayıcının alıcıların ihtiyaç duydukları anda elektriği yahut doğal gazı hazır bulundurma yükümlülüğü mevcuttur. Dolayısıyla, yukarıda açıklanan toptan satış ve ithalat faaliyetlerini konu alan sözleşmeler bakımından sürekli borç ilişkisi ihtiva eden bir sözleşmenin mevcut olduğu açıktır. Aynı şekilde tüketicilerin taraf olduğu enerji sağlama sözleşmeleri bakımından da sürekli borç ilişkisi söz konusudur[133].

[133] "Energielieferverträge – zivilrechtliche Regeln: Zivilrechtliche Besonderheiten in Energielieferverträgen mit Letztverbrauchern, insb. Verbraucherschutz", Wissendatenbank Wirtschaftsrecht, http://wdb.fh-sm.de/EnergieRLieferV, (E.T. 19.08.2019); Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1093. Ancak yine de özellikle ithalat, ihracat ve toptan satış sözleşmeleri bağlamında her hukukî ilişkinin somut olaydaki yansıması dikkate alınmalı ve buna göre bir değerlendirme yapılmalıdır.

Sürekli borç ilişkisi niteliğini haiz bir sözleşme, bu ilişkideki tüm yükümlülüklerinin yerine getirilmesi neticesinde sona ermektedir. Dolayısıyla belirli bir zaman aralığına kadar olan tüm edimlerin ifa edilmesi bu borç ilişkisini sona erdirmez[134]. Bu durum özellikle belirli bir zaman aralığında sözleşmeye aykırı bir şekilde sağlanmayan enerji söz konusu olduğunda önem arz etmektedir. Zira bu durumda temerrüdün ya da imkânsızlığın uygulanması gündeme gelecektir[135].

[134] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1093; Doğan, Temerrüt, s. 393; Ertaş, s. 3094-3095.

[135] Aşağıda bkz. Aşağıda IV, B ve V, C, 1.

İKİNCİ BÖLÜM

ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİNDE İFA ENGELLERİNİN TÜRLERİ

III. GENEL OLARAK İFA ENGELLERİ VE İFA ENGELLERİNİN ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİYLE İLİŞKİSİ

Geçerli bir şekilde kurulmuş borç ilişkisi her zaman ifayla sona ermez. İfa sürecinde ifanın gerçekleşmesine engel olan durumlarla sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu durum borçlunun edimini zamanında, yerinde veya eksiksiz bir şekilde gerçekleştirememesine yol açmaktadır. Ek olarak alacaklı da ifaya uygun bir şekilde borçlunun edimini kabul etmeyebilir yahut kabul edemez duruma düşebilir. Öte yandan mevcut koşulların gelecekte beklenmedik şekilde değişmesiyle borçlunun ifayı yerine getirmesi güçleşebilir veya alacaklı için ifanın anlamı kalmayabilir. Borcun ifa edilmesi anlamında ortaya çıkan tüm bu unsurlar ifa engellerini ifade etmektedir[136].

---

[136] Serozan, Culpa, s. 28; Havutçu, İfa Engelleri, s. 320; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 11 N. 1; Dalcı Özdoğan, s. 286-287; Kırkbeşoğlu, s. 13; Ayıp hallerinin de ifa sayıldığına yönelik bkz. Serozan, Yenilik s. 234.

İfa engeli müessesesinden mevzuatta açık bir şekilde bahsedilmemiştir. Buna karşılık ifa engelleri türlerinin çoğu, başta TBK olmak üzere pek çok kanunda yer almaktadır.

Sürekli borç ilişkileri bakımından da karşılaşılan ifa engelleri türleri hakkında doktrinde muhtelif tartışmalara yer verilmiştir. Bu borç ilişkisini ihtiva eden sözleşmelerin ifası esnasında birçok ifa engeli türüyle karşılaşılabilecekken, bazı ifa engelleri söz konusu borç ilişkisini taşıyan sözleşmeler bakımından, bu sözleşmelerin doğası gereği, uygulama alanı bulmamaktadır. Bu sebeple enerji sağlama sözleşmeleri kapsamında vuku bulamayan ifa engellerinin sonuçları uygulanamazken, imkânsızlık, temerrüt, işlem temelinin çökmesi ve ayıp hallerine ilişkin hükümler uygulanabilmektedir. Aşağıda ifa engelleri türleri detaylı bir şekilde anlatılmış olup enerji sağlama sözleşmeleri bakımından bu engellerin ortaya çıkıp çıkamayacağına dair görüşlere yer verilmiştir.

IV. İMKÂNSIZLIK

A. Genel Olarak İmkânsızlık

Temelli, sürekli ve kalıcı bir ifa engeli olan imkânsızlık, aynen ifanın sağlanamaması hallinde söz konusu olur. Ancak aynen ifanın sağlanamaması haline ilişkin doktrinde pek çok görüş mevcuttur. Doktrinde bir kesim imkânsızlığı borçlu tarafından borcun ifa edilmesinin kesin bir şekilde mümkün olmadığı durumlar

açısından ele alırken[137] diğer bir kısım, borçludan ifada bulunmasının beklenilemez olduğu halleri de ifa imkânsızlığı içerisinde değerlendirmiştir[138]. Bu çalışmada imkânsızlık, alacaklının edimi elde edebilirliği bakımından değil, borçlunun söz konusu edimi ifa edebilirliği yönünden ele alınmaktadır. Dolayısıyla kanaatimizce imkânsızlık dar anlamından hareket edilerek tanımlanmalıdır. Zira ifada imkânsızlığın bir maddi hukuk meselesi olduğu açık olup imkânsızlık, medenî usul

[137] Bu görüşü savunanlar, sözleşme konusu edimin borçludan talep edilmesinin beklenemez olmasını değil borçlunun ifada bulunmasının kesin olarak mümkün olmamasını bir ölçüt olarak kabul ederler. Bu bağlamda TBK'nin 136. maddesinde düzenlenen "Aşırı ifa güçlüğü" müessesesini ifa imkânsızlığı olarak ele almazlar. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kaplan, İbrahim, **Hakimin Sözleşmeye Müdahalesi: Sözleşmenin Yorumu, Sözleşmenin Tamamlanması, Sözleşmenin Değişen Hâl ve Şartlara Uyarlanması**, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 32. İfada imkânsızlık ve aşırı ifa güçlüğünün karşılaştırıldığı durumlara ilişkin ayrıca bkz. Kurtulan, Gökçe, "Türk Hukukunda İmkânsızlık ve Aşırı İfa Güçlüğü Kurumlarının Karşılaştırılması", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 2016, S. 3.

[138] Geniş imkânsızlık anlayışını savunan bu yazarlara göre imkânsızlık, ifanın gerçekleşmesi amacıyla gösterilmesi gereken çabanın TMK'nin 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralı gereğince borçludan beklenemediği durumlarda ortaya çıkar. Tekinay, Selâhattin S./Akman, Sermet/Burcuoğlu, Hâluk/Altop, Atillâ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 905; Eren, s. 1036-1037.

hukuku yahut icra hukuku bakımından ele alınmamalıdır. Bununla birlikte "beklenilemez halde" olma aşırı ifa güçlüğüne ilişkin bir kavramdır. Bu nedenle sözleşme konusu edimin ifa edilmesinin borçlu açısından beklenilemez olması da imkânsızlığın değerlendirilmesi bağlamında bir ölçüt sayılamaz[139].

İmkânsızlık kendi içerisinde pek çok ayrıma tâbi tutulmuştur. Bunlar, imkânsızlığı kaynağı, öznesi ve kapsamı bakımından ele alan ayrımlardır[140]. Kaynağı bakımından imkânsızlık maddî ve hukukî imkânsızlık olarak iki bölümde incelenmektedir[141]. Maddî imkansızlıkta sözleşme konusu edimin ifa edilmesi doğa

[139] Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 89-90.

[140] Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 92-144.

[141] de Wall, Heinrich, **Die Anwendbarkeit privatrechtlicher Vorschriften im Verwaltungsrecht**, Tübingen, Mohr Siebeck, 1999. s. 365; Grzeszick, Bernd, **Rechte und Ansprüche: Eine Rekonstruktion des Staatshaftungsrecht aus den subjektiven öffentlichen Rechten**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2002, s. 475; Schlechtriem Peter/Schmidt-Kessel, Martin, **Schuldrecht: Allgemeiner Teil**, 6. Auflage, Tübingen, Mohr Siebeck, 2005, s. 147; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 14 N. 5-8; Özçelik, Ş. Barış, "Sözleşmeden Doğan Borçların İfasında Hukukî İmkânsızlık ve Sonuçları", **AÜHFD**, 2014, C. 63, S. 3, s. 570; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 92; karş. Würdinger, Hans/Röhricht, Volker/Brüggemann, Dieter, **Handelsgesetzbuch: Großkommentar**, 3. Auflage, Berlin, Walter de Gruyter, 1970, s. 250; Eren, s.

kanunları uyarınca ya da mevcut bilimsel verilere göre mümkün değildir[142]. Örneğin, kazaya uğrayarak pert olmuş bir arabanın satışı mümkün değildir. Zira burada satış sözleşmesinin konusu araba bakımından maddî imkânsızlık gerçekleşmiştir[143]. Hukukî imkânsızlık ise, edimin ifa edilememesine yetkili bir makam tarafından alınan hukukî bir kararın sebep olması hâlinde kabul edilmektedir[144]. Örneğin ithalat yasağının konusu olan bir mala mahkeme kararıyla veya yetkili başka bir makamın kararıyla el konulması halinde bu mal bakımından hukukî imkânsızlık gündeme gelmektedir[145].

Öznesi bakımından imkânsızlık, objektif ve sübjektif imkânsızlık olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir. Sözleşme konusu edimin ifa edilmesinin önündeki engelin herkes bakımından geçerli olduğu durumda objektif

---

1037. Yazarlar imkânsızlığı mantıkî, maddî ve hukukî sebeplere dayandırarak incelemişlerdir. Tengelmann, s. 143; Yazar imkânsızlığı maddî, hukukî ve ekonomik imkânsızlık olarak incelemiştir.

[142] Schlechtriem/Schmidt-Kessel, s. 147; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 14 N. 5; Özçelik, İmkânsızlık, s. 572; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 92.

[143] Jaensch, s. 127.

[144] de Wall, s. 365; Grzeszick, s. 372; Jaensch, s. 389; Özçelik, İmkânsızlık, s. 572; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 93.

[145] Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 93.

imkânsızlıktan bahsedilirken[146] borçlunun dışında en az bir kişinin edimi ifa edebileceği, ancak borçlunun borcunu ifa etmesinin önünde bir imkansızlığın bulunması hâlinde sübjektif imkânsızlıktan söz edilmektedir[147].

Kapsamı bakımından imkânsızlık, edimin tamamıyla ifa edilemediği hâllerde tam imkânsızlık ve edimin yalnız bir kısmına ilişkin ifanın mümkün olmaması hâlinde kısmî imkânsızlık olmak üzere iki şekilde incelenmektedir[148].

İmkânsızlık aynı zamanda borçlunun sorumluluğunu gerektiren ve gerektirmeyen haller açısından da incelenmektedir[149]. Öte yandan imkânsızlık kavramına ilişkin yapılan ayrımların en temellerinden biri imkânsızlığın sözleşmenin kuruluşundan önce yahut sonra ortaya çıkmasına göre

[146] Würdinger/Röhricht/Brüggemann, s. 250; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 95.

[147] Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 14 N. 9-10; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 95.

[148] Eren, s. 1301; Özçelik, İmkânsızlık, s. 582; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 132.

[149] Serozan, Culpa, s. 29; Topuz, Seçkin/Canbolat, Ferhat, "Türk-İsviçre ve Alman Borçlar Kanunu'nda İmkânsızlığın Düzenlenişi", **AÜHFD**, 2008, C. 57, S. 3; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 14 N. 1-2; Kurt, Sonraki İmkânsızlık; Ş. Barış, "Sözleşmeden Doğan Borçların İfasında Hukukî İmkânsızlık ve Sonuçları", **AÜHFD**, 2014, C. 63, S. 3, s. 571; Kırkbeşoğlu, s. 22-34.

değerlendirilmektedir. Aşağıda enerji sağlama sözleşmeleri bakımından söz konusu imkânsızlık türleri incelenmiştir.

B. Enerji Sağlama Sözleşmelerinde İmkânsızlık Halleri

Enerjinin tüketilmesinin ardından iadesinin mümkün olmadığı ve teslim edildiği anda tüketilmesi gerektiği hususu yukarıda belirtilmiştir[150]. Elektrik ve depolanamayan doğal gazın kendine has bu özelliği ifanın durdurulması anlamında oldukça büyük önem taşımaktadır. Zira enerji sağlama sözleşmelerinde mutlak kesin vade gündeme gelmektedir. Bunun bir sonucu olarak enerjinin üretilmesinin ardından aynı enerjinin üretiminin tekrar mümkün olmaması maddi imkânsızlık teşkil etmektedir[151].

---

[150] Bkz. Yukarıda, II, B.

[151] Behr, Nele/Gorn, Cornelia, "Schadensersatzklagen wegen Verletzung sektorspezifischen Wettbewerbsrecht", **Netzwirtschaften & Recht**, 2009/1, s. 7; Sachsenhauser, s. 97; Koenig/Kühling/Rasbach, s. 192; Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1094; "Energielieferverträge – zivilrechtliche Regeln: Zivilrechtliche Besonderheiten in Energielieferverträgen mit Letztverbrauchern, insb. Verbraucherschutz", Wissendatenbank Wirtschaftsrecht, http://wdb.fh-sm.de/EnergieRLieferV, (E.T. 19.08.2019); Fechter, Jennifer, **Die rechtliche Bewertung von Stromgebotszonen**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2019, s. 27.

Elektrik sözleşmeleri bakımından ifa, ihtiyaca bağlı talebin yapıldığı andaki ifadır. Bahsi geçen ifa zamanından sonra sağlanacak elektrik enerjisinin artık talebin yapıldığı andaki ifa olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Elektriğin, kararlaştırılan zamandan sonraki bir zamanda sağlanması, o zaman dilimi bakımından ifanın gerçekleştirilemediği anlamına gelmektedir. Aynı enerjinin tekrar sağlanmasının söz konusu olmaması sebebiyle artık temerrütten değil imkânsızlıktan bahsedilmektedir[152].

Parça borcu-cins borcu ayrımının enerji sağlama sözleşmelerindeki imkânsızlık müessesesi açısından incelenmesi gereklidir. Yukarıda da belirtildiği üzere belli bir kaynaktan sağlanan elektrik ve doğal gaz tarafımızca sınırlı çeşit borcu olarak kabul edilmiştir[153]. Sözleşme konusu edimin sınırlı çeşit borcu olduğu ve stokların tükendiği durumlarda borcun ifası imkânsızlaşır[154]. Enerji sağlama

[152] de Wall, s. 393; Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1094.

[153] Bkz. Yukarıda II, B, 3.

[154] Eren, s. 1301; Bu hâlin sübjektif imkânsızlık oluşturduğuna ilişkin bkz. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 7 N. 10. karş. Serozan, Parça Borcu, s. 215. Yazar ifanın imkânsızlığı bağlamında parça borcu-cins borcu ayrımının yapılmasının isabetli olmadığını, ifa imkânsızlığının borcun niteliğinden bağımsız olarak güven ilkesi çerçevesinde borçludan beklenen vasıtalarla ifa edilip edilemeyeceği üzerinden saptanması gerektiğini belirtmektedir. Parça borcu-cins

sözleşmelerinde kararlaştırılan süre içerisinde elektriğin veya depolanamayan doğal gazın müşteriye sağlanamaması halinde objektif imkânsızlık söz konusu olur. Zira böyle bir durumda aynı elektriğin veyahut doğal gazın müşteriye bir daha ulaştırılması mümkün değildir.

Sınırlı çeşit borcunda stokların tükenmediği durumda imkânsızlıktan değil, temerrütten bahsedilmektedir. Zira böyle bir durumda sözleşme konusu borcun aynen ifası halen mümkündür. Dolayısıyla, depolanabilir doğal gaz açısından, depodaki doğal gaz tükenmediği sürece, imkânsızlık söz konusu değildir. Böyle bir durumda kanaatimizce temerrüt hükümleri devreye girer.

Enerji sağlama sözleşmelerinde hukukî imkânsızlıktan da bahsedilebilir. Örneğin depolanabilir doğal gaz sağlama sözleşmeleri bakımından ithalatın yasaklandığı bir dönemde depodaki ithal edilmek istenen doğal gazın iletilmesine izin verilmemesi durumunda hukukî imkânsızlık mevcuttur.

Enerji sağlama sözleşmeleri bakımından önceden ifa edilmiş edimler yahut sözleşme yürürlükteyken daha sonraki bir zamanda yerine getirilmesi konusunda anlaşılan bir ifa da söz konusu olabilir. Bu bağlamda, enerjinin belirli bir zaman diliminden sonra sağlanamaması hali kısmî imkânsızlık olarak

---

borcu ayrımında ifanın sonradan yerine getirilmesi ve imkânsızlık hallerine ilişkin ilişkin ayrıca bkz. Fikentscher/Heinemann, s. 421.

değerlendirilmelidir. Zira enerji sağlama sözleşmeleri yukarıda bahsedildiği üzere sürekli borç ilişkisi ihtiva eder. Bu sürekli borç ilişkisinde ifanın, ifa süresinin yalnız bir kısmında gerçekleşmemesi durumunda kısmî imkânsızlık söz konusu olmaktadır[155].

V. TEMERRÜT

A. Genel Olarak Temerrüt

Borçlunun borçlandığı edimi borca aykırı şekilde zamanında ifa etmemesi durumu borçlunun temerrüdü olarak adlandırılmaktadır. Borçlunun edimi geç ifa etme durumu olarak adlandırılan temerrüt, geçici bir niteliği haizdir. Temerrüde düşen borçlu, sözleşme konusu edimi ifa edebilecek halde olmasına rağmen borcun ifası, ifa zamanına aykırı bir şekilde gecikmiştir. Dolayısıyla borcun ifası imkânsız değildir[156].

---

[155] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1094. Kısmî imkânsızlık için ayrıca bkz. Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 144.

[156] Anık, Gülgün: "Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme", **TBB Dergisi,** S. 59, s. 215 vd.; Eren, s. 1089; Doğan, Temerrüt, s. 395 vd. İmkânsızlığın olduğu durumda temerrüdün söz konusu olmayacağına ilişkin ayrıca bkz. Eren, s. 1090; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı § 17 N. 1; Anık, s. 216.

Temerrüt hem aslî edimlerin hem de yan edimlerin ifasındaki gecikmeyi ifade etmektedir. Bu durumda sözleşmenin konusu bir yan edim, ifa zamanında yerine getirilmediği takdirde borçlu temerrüde düşmektedir. Ancak yan yükümlülüklerde temerrütten bahsetmek mümkün değildir. Yan yükümlülükler, kural olarak, bağımsız bir niteliği haiz değildirler. Bu nedenle aslî edimlerden ayrı olarak dava yoluyla talep edilmeleri mümkün değildir[157].

Borçlunun temerrüde düşmesi için edimin ifasının mümkün olması gerekmektedir. Objektif olarak edimin ifasının sonradan mümkün olmaması durumunda temerrüt hali sona etmektedir[158]. Temerrüt durumunun söz konusu olması için ayrıca, borcun muaccel olması gerekmektedir. Ek olarak, borçluya temerrüde düşeceğine ve borçlunun temerrüdün sonuçlarından mes'ul olacağına ilişkin ihtarın yapılması gerekmektedir[159].

[157] Bahsi geçen yan yükümlülüklerin yalnız tazminat talebine konu olabileceğine ilişkin bkz. Eren, s. 1091.

[158] Eren, s. 1092; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 17 N. 1. Sübjektif imkânsızlık hallerinde de imkânsızlık hükümlerinin uygulanacağına ilişkin ayrıca bkz. Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 122-124. karş. Eren, s. 1092.

[159] Eren, s. 1092. İhtarın gerekmediği hallere ilişkin bkz. Eren, s. 1097-1098.

B. Borçlunun Temerrüdü ile İmkansızlığın Karşılaştırılması

İmkânsızlık, yukarıda da belirtildiği üzere, borçlunun edimini kesin ve sürekli bir engel nedeniyle yerine getirememesi hâli olarak tanımlanmışken temerrüt, borçlunun borç konusunu ifa edebilecek durumda olduğu halde borcunu yerine getirmemesini ifade eder. İmkânsızlık ve temerrüdün arasındaki temel fark, edimin sonradan yerine getirilme olanağının olup olmamasında yatmaktadır[160]. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, ifası imkânsız hale gelen bir edim bakımından borçlunun temerrüde düşmesinin mümkün olmadığı söylenebilir[161]. Dolayısıyla aslında ifanın imkânsız olmaması, borçlu temerrüdünün gerçekleşmesinin maddî şartlarından biridir[162]. Bununla birlikte, imkânsızlık söz konusu olduğunda kural olarak, edim yükümlülüğü kendiliğinden sona erer[163]. Bir diğer ifadeyle, ifa imkânsızlığının söz konusu olduğu durumlarda edimin yerine getirilmesi kesin ve sürekli olarak mümkün değildir[164]. Bu bağlamda imkânsızlık, edim yükümlülüğünün artık söz konusu olmadığı durumlara yönelik bir müessesedir. Buna karşılık borçlunun temerrüdünde, ifası mümkün olan bir edim

---

[160] Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 17 N 1; Eren, s. 1090; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 46.

[161] Doğan, Temerrüt, s. 395.

[162] Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 46.

[163] Özçelik, İmkânsızlık, s. 577.

[164] Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 47.

halen mevcuttur. Kural olarak borçluya belli bir sürenin verilmesinin ardından bu sürede de edimin yerine getirilmemesi halinde edim yükümü, alacaklının aynen ifadan vazgeçme beyanında bulunmasıyla sona ermektedir[165].

Her ne kadar iki müessese arasında belirli farklılıklar olsa da belli durumlarda kıyas yoluyla imkânsızlık hallerine temerrüt hükümleri uygulanabilir. Örneğin geçici imkânsızlık hallerinde, yani ifa engelinin, yukarıda bahsedildiğinin aksine, sürekli olmaması durumunda, borcun ifasını kesin olarak engelleyen bir durum mevcuttur. Bu itibarla borçlu bakımından ifa yükümünün bahsi geçen engel var olduğu sürece ertelenmesi söz konusudur. Bu durumda geçici imkânsız olan borç, temerrüde düşülmüş bir borç şeklinde ele alınmakta olup TBK 117 ve devamında düzenlenen temerrüt hükümlerine tâbi tutulmaktadır. Zira söz konusu engelin ortadan kalkmasının ardından edim ifa edilebilir durumdadır[166].

Yukarıdaki hususlara ek olarak, temerrüt esnasında borçlanılan bir edimin imkânsız hale gelmesi de mümkündür. Böyle bir durumda temerrüt sona erer ve imkânsızlık hali başlar[167].

---

[165] Özçelik, İmkânsızlık, s. 584.

[166] Özçelik, İmkânsızlık, s. 586-587; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 48, 170.

[167] Eren, s. 1090.

Konusu mutlak, kesin vadeli iş görme edimleri olan sözleşmelerde imkânsızlık müessesesine çokça rastlanmaktadır. Bu bağlamda da ifa imkânsızlığı borçlu temerrüdünden ayrılmaktadır. Nitekim borçlu temerrüdünde borç konusu edimin aynen ifası hâlâ mümkündür[168]. Ancak mutlak kesin vadeli işlemlerde, borç konusunun taraflarca kararlaştırılan ifa zamanında ifa edilmemesi hâlinde imkânsızlık söz konusu olup, sözleşme konusu edimin aynen ifası artık mümkün değildir[169].

C. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından Temerrüt Halleri

1. Enerjinin Sağlanmasında Temerrüt

Yukarıda elektrik enerjisinin belirli bir anda ifa edilememesi halinde o enerjinin tekrar geri döndürülemeyeceğinden hareketle elektrik sağlama sözleşmeleri bakımından ancak imkânsızlık hallerinin söz konusu olduğundan

[168] Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 14 N. 1-2.

[169] Neufang, Paul, **Erfüllungszwang als "remedy" bei Nichterfüllung: eine Untersuchung zu Voraussetzungen und Grenzen der zwangsweisen Durchsetzung vertragsgemäßen Verhaltens im US-amerikanischen Recht im Vergleich mit der Rechtslage in Deutschland**, Baden-Baden, Nomos, 1998, s. 296; Risch, Mandy/Kerst, Andreas, **Eventrecht kompakt**, Berlin, Springer, 2009, s. 63; Özçelik, İmkânsızlık, s. 584-585.

bahsedilmişti[170]. Buna karşılık, elektrik haricinde enerji sağlama sözleşmeleri bakımından temerrüt hallerinin gerçekleşmesi de mümkündür.

Doğal gaz sözleşmeleri bakımından elektriği konu alan sözleşmelere nazaran daha farklı bir durum söz konusudur. Doğal gaz sözleşmelerinde ifanın gecikmesinin imkânsızlığa yol açması depoda doğal gazın bulunmasına bağlıdır[171]. Zira depoda bulunan doğal gaz, elektrikten farklı olarak, belirli zaman diliminde sürekli üretilen bir enerji türü değildir. Aksine, doğal gazın depolanabilir özelliği gereği, belli bir noktada tutulması mümkün olduğundan daha sonra aynı doğal gaz kullanılabilir halde bulunabilir[172]. İfa geciktiği anda, doğal gazın depoda bulunması ve daha sonra kullanılabilir halde olması şartlarıyla temerrüt söz konusu olabilir[173].

---

[170] Bkz. Yukarıda IV, B.

[171] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1094.

[172] Bkz. Yukarıda, II, B, 1.

[173] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1094-1095. Karş. Sachsenhauser, s. 97. Yazar doğal gazı konu alan sözleşmeler bakımından da baskın görüşün, mutlak kesin vadeden yola çıkılarak ifa gecikmesi hâlinde imkânsızlık hükümlerinin esas alındığı yönünde olduğunu belirtmiştir. Bu görüşü savunanlar gerekçe olarak, sözleşmenin amacına doğal gazın ancak belirli bir zaman diliminde ifa edilmesi halinde ulaşılabileceğini ileri sürmüşlerdir. Oysa kanaatimizce ifanın zamanında gerçekleşmemesinin yegâne sonucu imkânsızlık olarak düşünülemez. Zira imkânsızlık ancak aynen ifanın tekrar gerçekleşmesinin mümkün olmadığı haller

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak, enerji sağlama sözleşmelerinde taraflarca, alıcının belirli bir zaman diliminde belirli bir miktarda enerji alımı yapacağına ilişkin bir hüküm konulmuş olabilir. Alıcının sonraki bir zaman diliminde kararlaştırılan enerjiyi alacağına ilişkin bir taahhüdünün olması durumunda bazı yazarlar imkânsızlık hükümlerinin değil, temerrüt hükümlerinin devreye gireceğini belirtmektedir[174]. Kanaatimizce böyle bir durumda temerrüt hükümleri taahhüdün varlığından bağımsız olarak uygulama alanı bulmalıdır. Zira, taraflar arasında akdedilen enerji sağlama sözleşmesinin konusu olan depolanabilir doğal gaz daha sonra kullanılabilir olduğu sürece borcun ifası imkânsız değildir. Dolayısıyla alıcı tarafından taahhüde gerek kalmaksızın böyle bir durumda yine temerrüt hükümleri uygulanır.

2. Ödeme Borcunda Temerrüt

Yukarıda da değinildiği üzere elektrik ve doğal gazı konu alan enerji sağlama sözleşmeleri sürekli borç ilişkisi niteliğindedir[175]. Başka bir ifadeyle, enerji sağlama sözleşmelerinde edimin miktarı başta belli olmamakla birlikte

içindir. Depoda bulunan bir doğal gazın sonradan ifa edilmesi de mümkün olduğundan böyle bir durumda temerrüt hükümlerinden bahsetmek isabetlidir.

[174] Ayrancı, Hukukî Nitelik, s. 1095.

[175] Bkz. Yukarıda II, C, 4.

sözleşmenin süresi boyunca bu miktar artmaktadır. Abonelik sözleşmeleri bağlamında edimin, yani enerjinin miktarı da abonenin gereksinimine göre belirlenmektedir. Söz konusu edim miktarı sözleşmenin süresine bağlı olarak sürekli ve düzenli şekilde artış göstermektedir. Bu bağlamda, birbirini takip eden edimlerin söz konusu olduğu tek bir enerji sağlama sözleşmesi akdedilmiştir[176].

TBK'nin 117'nci maddesinde borçlunun temerrüde düşmesine yönelik şartlar belirtilmiştir. Mezkûr maddenin 2. fıkrasında, borcun ifa edileceği günün sözleşmenin taraflarınca belirlenmesi yahut sözleşmenin taraflarından birinin sözleşmeden doğan hakkını saklı tutarak usulüne uygun şekilde karşı tarafa bildirimde bulunma suretiyle ifa gününü belirlenmesi ve söz konusu günün geçmesiyle borçlunun temerrüdü gerçekleşmektedir. Aynı şekilde tüketiciye fatura bedelini ödemesi için elektrik ve doğal gaz faturalarında belli bir tarih aralığı belirtilmektedir. Bu tarih aralığında tüketicinin herhangi bir ödeme yapmaması halinde bahsi geçen hüküm uyarınca temerrüt gerçekleşir[177].

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde temerrüde ilişkin TBK'nin 123. maddesinde, borcun ifa edilmesi için alacaklının borçluya uygun bir süre

[176] Doğan, Temerrüt, s. 393.

[177] Buna karşılık kaçak ve usulsüz kullanım hallerinde temerrüt ancak ihtar ile gerçekleşir. Zira bu hallerde kullanım hiç faturalandırılmamakta veyahut eksik ölçüm sebebiyle kısmen faturalandırılmaktadır. Aker, s. 19 dpn. 135.

tanınmasından bahsedilmiştir. Bu hükme paralel olarak içeriği EPDK tarafından belirlenen perakende satış sözleşmesinde tüketiciye enerjinin kesilmesinden önce ikinci bir ödeme bildiriminde bulunulması gerektiği belirtilmektedir.

VI. İŞLEM TEMELİNİN ÇÖKMESİ

A. Genel Olarak İşlem Temelinin Çökmesi

TMK'nin 2. maddesindeki dürüstlük kuralına dayanan işlem temelinin çökmesi teorisi, edimler arası denge görüşüne uygun olarak, sözleşmenin kurulmasından sonraki bir aşamada ortaya çıkan ve tarafların öngöremediği, beklenmedik gelişmeler gibi olağanüstü durumlar için öngörülen çözüm yollarının uygulanmasını ifade etmektedir[178]. İşlem temelinin çökmesi, öngörülemeyecek gelişmeler sebebiyle sözleşmenin temeli olan olguların köklü bir şekilde değişmesi anlamına gelmektedir[179]. Esasen bu teori, küresel ekonomik sistemin doğurmuş olduğu olumsuzlukları giderme amacı taşmaktadır. Bu bağlamda bu teori uygulama

[178] Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 20 N. 2; Doğan, Gülmelahat, "Aşırı İfa Güçlüğü Nedeniyle Sözleşmenin Değişen Koşullara Uyarlanması", **TBB Dergisi**, 2014 (111), s. 12.

[179] Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 20 N. 1.

alanı bulduğunda ekonomik sistemin olağanüstü dalgalardan etkilenmesini engeller[180].

İşlem temelinin çökmesi teorisinin uygulama alanı bulabilmesi için birtakım şartların varlığı gereklidir. Bu şartlardan ilki beklenmedik gelişmeler veya öngörülememiş ve taraflarca göze alınamamış gelişmelerdir. Sürpriz olarak da adlandırılan bu gelişmelere ek olarak bahsi geçen bu gelişmenin işlem temelinin çöktüğünü iddia eden kişiden kaynaklanan bir sebeple gerçekleşmemesi gerekmektedir. Son olarak riziko, kanun yahut sözleşme gereği işlem temelinin çöktüğünü ileri süren tarafın risk alanına dahil olmamalıdır. Diğer bir ifadeyle bahsi geçen olumsuz gelişme, kanun veya sözleşme gereği borçlunun edimi sağlayamama riskinden yahut alacaklının edimden yararlanamama riskinden bağımsız olmalıdır[181].

B. İşlem Temelinin Çökmesinin İmkânsızlıktan Ayırt Edilmesi

Her ne kadar her iki müessese de sözleşmenin başta kararlaştırıldığı şekilde ifa edilmesine yönelik bir istisna teşkil etse de, esasen borçlunun sorumlu olmadığı

[180] Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 20 N. 1; Tüzüner, Özlem/Öz, Kerem, "Aşırı İfa Güçlüğüne İlişkin İçtihat İncelemesi", **ABD**, 2015/3, s. 427.

[181] Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 20 N. 8; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 57-58.

sonraki imkânsızlık ve işlem temelinin çökmesi arasında birtakım farklar mevcuttur. Bunlardan ilki imkânsızlık halinde borçlunun ifada bulunmasının önünde kesin ve sürekli bir engel mevcut olmasına karşılık işlem temeli bakımından böyle bir durumun söz konusu olmamasıdır. Zira işlem temelinin çökmesi halinde taraflardan birinin sözleşmenin kurulduğu şartlar dahilinde bu sözleşmeye bağlı kalması dürüstlük kuralı çerçevesinde bu kişiden beklenemez hale gelmektedir[182]. Ayrıca, aşağıda detaylı bir şekilde açıklandığı üzere[183] işlem temelinin çökmesinin bir sonucu olarak sözleşmenin değişen şartlara uyarlanması noktasında belirli şartların sağlanması halinde hâkim kararı gerekmektedir. Buna karşılık, borçlunun sorumlu olmadığı sonraki imkânsızlık söz konusu olduğunda TBK'nin 136. maddesi uyarınca herhangi bir mahkeme kararına gerek kalmaksızın imkânsız hale gelen edim borcu kendiliğinden, kanun gereği sona ermektedir. Öte yandan işlem temelinin çökmesinin bir sonucu olarak sözleşmenin değişen şartlara uygulanması suretiyle sözleşmenin sürdürülmesi mümkünken borçlunun sorumlu olmadığı sonraki ifa imkânsızlığı bakımından imkânsızlaşan borcun içeriğinin değiştirilmesi söz konusu değildir[184].

[182] Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 51-52.

[183] Bkz. Aşağıda XI, A.

[184] Eren, s. 1300; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 52.

C. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından İşlem Temelinin Çökmesini İfade Eden Durumların İncelenmesi

1. Aşırı İfa Güçlüğü

Taraflar arasında sözleşmenin akdedildiği sırada borçlu birtakım edimleri yerine getirmeyi taahhüt etmektedir. Ancak bazı hallerde taahhüt edilen edimlerin borçlu tarafından ifası sözleşmenin başında öngörüldüğüne nazaran aşırı külfetli hale gelmektedir. Bu tür durumlar aşırı ifa güçlüğü olarak adlandırılmaktadır[185]. İlgili müessesede olağanüstü durum değişikliği, ekonomik, pratik veya ahlâkî nedenlerden kaynaklanabilmektedir[186].

TBK'nin 138. maddesinde aşırı ifa güçlüğü müessesesine yer verilmiştir. İlgili hükme göre aşırı ifa güçlüğünün sonuçlarının doğması için sözleşmenin akdedildiği esnada taraflarca önceden görülemeyen ve görülmesi onlardan beklenmeyen olağanüstü bir durumun meydana gelmesi, bu olağanüstü durumun borçludan kaynaklanmaması ve borçludan ifanın talep edilmesinin dürüstlük

[185] Doğan, Uyarlanma, s. 13; Eren, s. 1300; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 61; Dalcı Özdoğan, s. 288-289; Doğan, Uyarlanma, s. 13; Baysal, Başak, **Sözleşmenin Uyarlanması: BK m. 138 Aşırı İfa Güçlüğü**, 3. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 236.

[186] Topuz/Canbolat, s. 699-670; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 62-73.

kuralların aykırı olacak şekilde borçlu aleyhine değişmesi, borçlunun borcunu henüz ifa etmemesi yahut aşırı ifa güçlüğünden doğan haklarını saklı tutarak borcunu ifa etmesi gerekmektedir. Bununla birlikte bu hüküm, işlem temelinin çökmesi hallerinden lafzî anlamda sadece aşırı ifa güçlüğüne değinmektedir. Bu durum doktrinde birtakım eleştirilere tâbi tutulmuştur. Bazı yazarlar kanunkoyucunun bilinçli olarak bu tercihte bulunduğunu ve işlem temelinin çökmesine yönelik yalnız aşırı ifa güçlüğünün kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmüştür[187]. Buna karşılık doktrindeki hâkim görüş, bu madde bakımından örtülü boşluğun söz konusu olduğu ve aşırı ifa güçlüğüyle birlikte edimler arası dengenin bozulmasının da bahsi geçen madde kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönündedir[188]. Bu görüşü savunan yazarlar gerekçe olarak madde hükmünde "*işlem temelinin çökmesi*" kavramının kullanıldığını, dolayısıyla hükmün amacının işlem temelinin çökmesine ilişkin tüm durumların düzenlenmesi olduğu, buna rağmen hükmün lafzının dar olmasından hareketle

[187] Doğan, Uyarlanma, s. 33.

[188] Hofmann, Franz, **Der Unterlassungsanspruch als Rechtsbehelf**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2017, s. 215, dpn. 647'deki açıklamalar; Höhne, Christiane, **Die Mangelhafte Leasingsache: Rechtspositionen des Leasingnehmers, Leasinggebers und Lieferanten im Rahmen der leasingtypischen Abtretungskonstruktion**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2019 s. 225.

örtülü boşluğun söz konusu olduğunu ve ancak amaca uygun genişletme suretiyle hükümde yer alan ifadenin düzeltilebileceğini belirtmişlerdir[189].

Gerçekten hükümde yer alan "*işlem temelinin çökmesi*" ifadesi yalnız aşırı ifa güçlüğüyle değerlendirilemeyecek ölçüde geniş bir kullanımı ifade etmektedir. Hükmün gerekçesinde hükmün amacı işlem temelinin çökmesi üzerinden değerlendirilmiştir. Bu sebeple, hükümde yer alan "*aşırı ifa güçlüğü*" ifadesinin anlamı, hükmün amacı göz önünde bulundurularak amaca uygun genişletme yöntemiyle genişletilerek yorumlanmalıdır[190]. Diğer bir ifadeyle aşırı ifa güçlüğünü düzenleyen TBK'nin 138. maddesi, işlem temelinin çökmesini konu alan tüm olay grupları için uygulama alanı bulmalıdır.

Aşırı ifa güçlüğü söz konusu olduğunda genellikle edimler arasındaki denge de bozulmaktadır. Ancak aşağıda detaylıca ifa edilen edim – karşı edim dengesinin bozulması[191] durumunda alacaklı ya da borçludan biri yahut her ikisi de değişiklik

[189] Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 1004; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 58.

[190] Amaca uygun genişletmeye yönelik ayrıca bkz. Gast, Wolfgang, **Juristische Rhetorik**, 4. Auflage, Heidelberg, C. F. Müller, 2006, s. 380; Drechsler, Stefan, "Grundlagen und Grenzen der richterlichen Rechtsfortbildung, **Zeitschrift für das Juristische Studium**, 2015, s. 347.

[191] Bkz. Aşağıda VI, C, 2.

sonucu mağdur olmaktadır. Buna karşılık aşırı ifa güçlüğünde yalnız borçlu mağdur duruma düşmektedir[192].

Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında enerji sağlama sözleşmelerinde aşırı ifa güçlüğü, borçlunun elektrik yahut doğal gaz sağlama yükümlülüğünü beklenmedik olaylar sonucu yerine getiremeyip mağdur duruma düştüğü hallerde söz konusu olmaktadır. Nitekim son yıllardaki ani döviz artışı sebebiyle elektrik fiyatlarının artış göstermesi, elektrik üretiminde kullanılan doğal gazın sağlanmasının önünde engel oluşturmaktadır. Elektrik maliyetlerinin artması nedeniyle serbest tüketicilere yönelik akdedilen uzun süreli sağlama sözleşmelerinin bir yükümlülüğü olan doğal gazın sağlayıcı tarafından üretiminin aşırı maliyetli hale gelmesi riski söz konusu olmaktadır.

2. Edimler Arasındaki Dengenin Bozulması

Taraflar tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmeyi akdederken edimler arasında bir denge kurarlar. Bu denge, beklenmedik şekilde enflasyonun artması, ekonomik kriz veya savaş gibi öngörülemeyen durumların gerçekleşmesi halinde bozulmaktadır. Öte yandan edimler arası dengenin bozulması, sözleşmenin

[192] Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 61.

akdedilmesinin ardından para değerinin daha önceden görülemeyecek şekilde artması halinde de söz konusu olmaktadır[193].

Elektrik enerjisinin üretiminde doğal gazdan yararlanıldığı yukarıda belirtilmiştir[194]. Bu minvalde BOTAŞ'ın doğal gaz satışına yönelik aldığı fiyatlar elektrik piyasasının akıbetine yönelik önem taşımaktadır. BOTAŞ'ın 31.07.2018 tarihli basın açıklamasında doğal gaz toptan satış fiyatlarına yönelik yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Söz konusu düzenlemenin gerekçesi Türk Lirası'nın Dolar karşısındaki değer kaybına bağlı yaşanan doğal gaz alım maliyetindeki artış olarak belirtilmiştir[195]. Bahsi geçen düzenlemeyle birlikte iki ay arasındaki zam

---

[193] Cashin-Ritaine, Eleanor, "Emprevizyon, Hardship ve İşlem Temelinin Çökmesi: Pacta Sunt Servanda ve Alman-Fransız Hukuki İlişkilerinde Sözleşmelerin Uyarlanmasına Giden Yollar", Çev. Başak Baysal, **İÜHFM**, 2011, C. 63, S. 1-2, s. 330; Kurt,Sonraki İmkânsızlık, s. 59-60; Kaya, Ümmühan, "Sözleşmenin Uyarlanmasında Sonradan Değişen Şartlar ve Öngörülemezlik İlkesi", **MÜHFHAD**, 2016, C. 22, S. 3, s. 1570.

[194] Bkz. Yukarıda VI, C.

[195] Süsoy Uygun Ecem, "Elektrik Piyasasındaki Doğal Gaza Dayalı İkili Anlaşmaların Uyarlanması", Erdem & Erdem Avukatlık, Hukuk Postası, Eylül 2018, http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/elektrik-piyasasindaki-dogal-gaza-dayali-ikili-anlasmalarin-uyarlanmasi/,

artışı yaklaşık %50 oranındadır. Diğer bir ifadeyle elektrik üreticilerinin satın alacağı doğal gaz bedeli yaklaşık iki kat artmıştır. Söz konusu durum elektrik enerjisi yahut kapasitesinin alım ve satımına yönelik akdedilen ikili anlaşmaları doğrudan etkilemektedir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere para değerinin beklenenin çok üzerinde bir düşüş yaşaması halinde edimler arasındaki dengenin bozulması hususu gündeme gelmektedir. Elektrik piyasası açısından bu durum özellikle 2018 yılından itibaren ikili anlaşmalar bakımından ortaya çıkmıştır. Bu noktada yaşanan ekonomik krizin öngörülebilir olup olmadığı hususu Yargıtay tarafından tartışılmıştır. Bahsi geçen kararın bir kısmında Türkiye'de sık sık para ayarlamalarının yapıldığı, bu suretle Türk Lirasının değerinin diğer para birimleri karşısında düşürüldüğü, bu durumun edimler arasındaki dengenin bozulduğunu iddia eden tarafça tahmin edilebileceği nedenleriyle öngörülmezlik unsurunun oluşmadığı belirtilmektedir[196]. Buna karşılık Yargıtay'ın bir diğer kararında Türk Lirası'nın diğer para birimlerine karşı değer kaybetmesinin öngörülebilir olduğu, ancak bu sonuca varılırken yalnız

(E.T. 26.12.2019).

[196] Y. HGK. T. 12.11.2014, E. 2014/13-1614, K. 2014/900, www.kazanci.com.tr. Yargıtay'ın bu konudaki anlayışına yönelik ayrıntılı analiz için bkz. Aybay, Mehmet Erdem, "Sözleşmenin Değişen Koşullara Göre Uyarlanması (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı İncelemesi)", **MÜHFHAD**, 2016, C. 22, S. 3, s. 331-347.

önceki krizlerin gösterilip esas alınan objektif kriterlerin belirtilmemesinin isabetli olmadığı ifade edilmiştir[197].

VII. AYIPTAN SORUMLULUK

A. Genel Olarak Ayıp

Borçlunun sözleşme konusu şeyin alacaklıya vaat etmiş olduğu nitelikleri yahut dürüstlük kuralı uyarınca o şeyden beklenen gerekli vasıfları haiz olmaması nedeniyle sorumlu olması, ayıptan sorumluluk olarak adlandırılmaktadır[198].

---

[197] Y. 13. HD. T. 13.06.2014, E. 2013/16898, K. 2014/18895, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E. T. 20.03.2020).

[198] Aral/Ayrancı, s. 116; Döğerlioğlu Işıksungur, s. 109; Çetiner, Bilgehan, "Yeni Türk Borçlar Kanunu'nda Yarar ve Hasarın İntikali ile Satıcının Ayıptan Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi", **İÜHFM**, 2011, C. 67, S. 1-2, s. 105; Özçelik, Ş. Barış, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taşınmazlarda Ayıptan Sorumluluk", **AÜHFD**, 2015, C. 64, S. 4, s. 1166; Özcan Büyüktanır, Burcu G., "Tüketicinin ve Üçüncü Kişilerin Ayıplı Satılanın Kullanılması Nedeniyle Ortaya Çıkan Bedensel Bütünlük İhlali Halinde Manevi Zararlarının Tazmini", **AÜHFD**, 2018, C. 67, S. 3, s. 495. Ünlütepe, Mustafa, "Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından

Satış sözleşmesi bakımından ayıptan doğan sorumluluğun vuku bulması için birtakım şartların varlığı gerekmektedir. Bunlardan ilki hasarın geçtiği anda satış konusu şeyin, maddî, ekonomik yahut hukukî anlamda ayıplı olmasıdır. Bu bağlamda satılanın, hasarın geçtiği anda vaat edilen yahut dürüstlük kuralı gereğince beklenilen vasıfları taşımaması halinde ayıp gerçekleşmiştir. Öte yandan alıcının ayıbı bilmemesi gereklidir. Aksi halde TBK'nin 222. maddesi uyarınca satıcının, alıcı tarafından bilinen ayıplar sebebiyle sorumluluğu bulunmamaktadır. Aynı zamanda alıcının ayıbı kabul etmiş olmaması gereklidir[199]. Son olarak ayıptan doğan sorumluluğun sözleşmeyle kaldırılmamış olması gerekir[200].

Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler", **MÜHFHAD**, 2018, C. 24, S. 1, s. 297; Yünlü, Semih, "Türk Borçlar Kanunu Hükümlerince Satıcının Ayıp Sorumluluğu Bakımından Alıcının Külfetleri", **MÜHFHAD**, 2019, C. 25, S. 1, s. 330.

[199] Aral/Ayrancı, s. 123-124; Çetiner, s. 106.

[200] Aral/Ayrancı, s. 126.

B. Enerji Sağlama Sözleşmeleri Kapsamında Ayıp

1. Elektrikte ve Doğal Gazda Ayıp Halleri

Elektriğin ayıplı ifa niteliği taşıması, gerilimin kabul edilebilir sapma genişliği dışında sürekli düşüp yükselmesi anlamına gelmektedir. Bu durum çeşitli şekillerde meydana gelebilir. Tedarik şirketleri tarafından alınan elektrik, tüketicilere dağıtıcı aracılığıyla ulaştırılırken elektriğin voltajı düşürülür. Bu bağlamda verilmesi gereken voltaj üzerinden elektriğin verilmemesi sonucu ayıp meydana gelebilir. Örneğin, 250 volt elektriğin verilmesi gereken bir şebekeye 400 volt elektrik verilmesi ayıp teşkil etmektedir[201].

Doğal gaz bakımından, yanma ve basıncın kabul edilebilir sapma genişliğinin dışında bulunması halinde ayıp söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda gazın yanlış bağlanması dağıtım tesisi açısından bir ayıp teşkil etmektedir. Ayrıca, doğal gazın yanma değerinin, beklenenden çok düşük olması hâlinde de ayıp gerçekleşebilir. Bununla birlikte olması gereken bileşimlerden farklı bileşimleri ihtiva eden doğal gaz da ayıplı sayılmaktadır. Doğal gaz ile çalışma zorunluluğu

[201] Ayrancı, Enerji, s. 203-204; Döğerlioğlu Işıksungur, s. 109; s. 113 ve dpn. 74'teki açıklamalar.

bulunan bir elektrik üretim mekanizmasında iletilen doğal gazın ari olmaması sonucu mekanizma yine ayıplı hâle gelebilir[202].

Enerji sağlama sözleşmesinde taraflarca kararlaştırılan kalite seviyesinin sağlanamaması halinde yine ayıp söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda kalite standardının belirlenmesi de sözleşme için ayrı bir önem teşkil etmektedir. Söz konusu belirleme yapılırken, elektriğin ve doğal gazın sağlanması sırasında meydana gelen kesinti sayısı, bahsi geçen kesintinin süresi dikkate alınmaktadır. Keza, yine elektrik söz konusu olduğunda sağlanan elektriğin voltajının seviyesi de bu anlamda önem teşkil etmektedir[203]. Enerjinin sağlanması, enerjinin devamlılığını da beraberinde getirmektedir. Bu cümleden hareketle, devamlılığın sağlanmadığı durumlarda da ayıp hükmü söz konusu olmaktadır[204].

---

[202] Ayrancı, Enerji, s. 203-204.

[203] ERGEG, Report on Customer Protection, 30 September 2005, s. 8, https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/688d8baa-13bc-dd59-0e91-21864f90db63 (E.T. 06.09.2019) Çoğu ülkede enerjinin kalitesinin tespiti bakımından uluslararası standartlar dikkate alınmaktadır. Söz konusu standartlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. CENELEC, https://www.cenelec.eu; IEC, https://www.iec.ch (E.T. 09.09.2019).

[204] Bu bağlamda devamlılığın sağlanmasında da muhtelif uluslararası organizasyonların endeksleri esas alınmaktadır. İlgili endeksler için bkz. SAIDI, bir yıl içinde tüketicilere ne kadar süre enerjinin tedarik edilmediğini göstermektedir.

2. Tüketici Hukuku Açısından Ayıp Kavramının Değerlendirilmesi

a. TKHK Bağlamında Enerjinin Sağlanmasında Ayıp

TBK'nin aksine TKHK'de ayıplı mal ve ayıplı hizmet olarak iki farklı ayıp türüne yer verilmektedir. TKHK'nin 8. maddesinde tanımlandığı üzere ayıplı mal, tüketiciye teslim anında tarafların kararlaştırmış oldukları örnek yahut modele uygun olmayan veya objektif olarak haiz olması gereken nitelikleri taşımayan ve taraflar arasında akdedilen sözleşmeye aykırı maldır. Ayıplı hizmet ise TKHK'nin 13. maddesinde belirtildiği üzere, taraflar arasında akdedilen sözleşmede belirlenen süre içerisinde başlamayan yahut objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşımayan ve taraflarca önceden kararlaştırılmış olan hizmettir. Bu cümleden hareketle hizmetin de ayıptan sorumluluk kapsamında değerlendirildiğinden bahsedilebilir.

TKHK bakımından elektrik ve doğal gazın ayıplı mala ilişkin hükümlere konu olması mümkündür. Yukarıda detaylıca anlatıldığı üzere, elektrik veya doğal

---

SAIFI ise bir yılda tüketicilerin toplamda ne kadar süre enerji hizmetinden yararlanamadığını gösterir. ENSTO, "SAIDI and SAIFI indices guiding towards more reliable distribution network", https://www.ensto.com/company/newsroom/articles/saidi-and-saifi-indices-guiding-towards-more-reliable-distribution-network/, (E.T. 09.09.2019).

gazda kesinti halleri veya kalite seviyesinin ayarlanamaması gibi hususlar, tüketici sözleşmesinin varlığı halinde ayıplı mal hükümlerine tabidir[205].

Yukarıda açıklamalara ek olarak TKHK'nin 52. maddesinde abonelik sözleşmelerine ilişkin hükme yer verilmiştir. Buna göre, sürekli yahut düzenli aralıklar içerisinde tüketicinin belirli bir mal ya da hizmeti edinmesine imkân sağlayan sözleşmeler, abonelik sözleşmeleri olarak adlandırılmaktadır. Bu bakımdan elektrik ve doğal gaz abonelik sözleşmeleri de TKHK kapsamında değerlendirilmektedir[206].

b. 2009/72 sayılı Direktif

Avrupa Birliği sürecinde enerji faslı kapsamında çıkarılan elektrik ve doğal gaz direktifleri serbest bir enerji piyasası yaratmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda elektrik ve doğal gaz direktifleri, hem tüketicilerin ucuz, sürekli, güvenli olan

[205] Bkz. Yukarıda II, C, 3 ve VII, B, 1.

[206] Aydoğdu, Murat, "6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım ve Bu Konudaki Önerilerimiz", **DEÜHFD**, 2013, C. 15, S. 2, s.15; Aslan, Yılmaz, **6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, 5. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2015, s. 598 vd.

elektrik ve doğal gazdan yararlanmasını sağlamakta hem rekabet kuralları çerçevesinde işleyen piyasa yapısının oluşturulmasına katkı sağlamaktadır[207].

2009/72 sayılı Direktif'te ayıp kavramının tanımı yahut ayıp kavramına ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Ancak Direktif'in eki olan "Tüketicinin Korunmasına İlişkin Önlemler" adlı metnin ilk maddesinde Tüketicinin Korunmasına İlişkin Birlik kurallarının elektrik ve doğal gaz piyasasına da uygulanabileceği açıkça belirtilmiştir. Bu bağlamda 1999/44 sayılı Tüketici Mallarının Satımı ve Bağlı Garantiler Direktifi'nde[208] yer alan ayıp hükümlerinin elektrik ve doğal gaz bakımından uygulanabilirliği gündeme gelmektedir. 1999/44 sayılı Direktif'in "Kapsam ve tanımlar" başlıklı ilk maddesinde tüketim mallarının tanımı yapılmış olup buna göre, elektrik ve sınırlı bir miktarda satışa koyulamayan gaz bu malların dışında kalmıştır. Buna karşılık 2009/72 sayılı Direktif'e ek Tüketicinin Korunmasına İlişkin Önlemler metninde ayıp kavramına dolaylı bir şekilde değinilmiştir. Ek'in 1. maddesinin a bendinin 6. satırında sözleşmede kararlaştırılan kalite seviyesinin yerine getirilmemesi halinde

---

[207] Fasıl 15 – Enerji, https://www.ab.gov.tr/fasil-15-enerji_80.html, (E.T. 13.09.2019); Döğerlioğlu Işıksungur, s. 96.

[208] Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0044&from=FR, (E.T. 13.09.2019).

tazminatın mümkün olacağı belirtilmiştir. Hükümde belirtilen kalite seviyesinin sağlanamaması ayıp hâlinde de ortaya çıkabilecek bir duruma işaret etmektedir. Zira, satılan şeyin satıcının önceden bildirmiş olduğu vasıfları taşımamasından yahut satılan şeyin değerinin azalmasından veya eksikliklerin mevcudiyetinden satıcının sorumlu tutulduğu ayıptan sorumluluk hükümlerinin uygulanması, kalite seviyesinin sağlanamaması halinde de mümkün olmaktadır[209].

3. Ürün Sorumluluğu Bağlamında Ayıp

a. Genel Anlamda Ürün Sorumluluğu

Ürün sorumluluğu bir ürünün piyasaya sürülmesini takiben kişilerin veya malların söz konusu ürün sebebiyle zarar görmesi sonucu üreticinin sorumluluğunu ifade eden bir kavramdır[210]. Zarar sonucu ürün sorumluluğu gündeme gelmekte

[209] Döğerlioğlu Işıksungur, s. 110. Sözleşme kapsamında elektrik veya gazın beklenilen kalite seviyesini taşımaması hallerine ilişkin örnekler için bkz. Yukarıda VII, 1 ve VII, 2, b.

[210] Oğuzman M. Kemal/Öz, M. Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, 15. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 239; Öz, M. Turgut, "Üreticinin Sorumluluğu", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2007, C. 6, S. 2, s. 7; Çınar, Ömer, "Avrupa Konseyinin 25.07.1985 Tarihli ve 85/374 Sayılı Yönergesi ve Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında

olup ürün tanımına giren şeyin ayıplı olması durumunda üretici ve üretici gibi sorumlu olanların kusurlu olmaması sorumlu olmayacakları anlamına gelmemektedir.[211] Bu bağlamda sözleşme dışı ve kusursuz sorumluluğun bir türü olan ürün sorumluluğunun var olabilmesi için ürünün hatalı bir şekilde üretilmesi gerekmektedir. Hatalı bir ürün sebebiyle zarar gören kişi tazminat talep etme hakkını haizdir[212].

Ürün Sorumluluğu AB hukukunda 85/374 sayılı Avrupa Konseyi Direktifi ile düzenlenmiştir[213]. İlgili direktif bağlamında sorumluluğun söz konusu

---

Yönetmelik Hükümlerine Göre Ayıp Kavramı", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2010, S. 18, s. 143; Canpolat, Önder, "Üretici ve Sorumluluğu", **ABD**, 2013, S. 2, s. 371-372; Ünal Akın/Kalkan, Arif, "Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler", **TAAD**, 2019, S. 39, s. 45.

[211] Döğerlioğlu Işıksungur, s. 106; Canpolat, s. 380; Aslan, s. 234-236.

[212] Ünal/Kalkan, s. 45, 63. Bahsi geçen eserde ürün sorumluluğunun ayıp müessesesinden bağımsız olarak değerlendirildiğine ilişkin görüşlere de yer verilmektedir, bkz. s. 48-50. Ancak konu bütünlüğü bağlamında ürün sorumluluğu ayıp kavramı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

[213] Directive 85/374/EEC on Liability for Defective Products. Ürün sorumluluğunun kapsamı 99/34 sayılı Direktif'le tarım ve su ürünleri kapsamında genişletilmiştir.

olabilmesi için satış sözleşmesinin varlığı aranmamaktadır. Kişilerin, üreticinin üretmiş olduğu ayıplı mal nedeniyle zarar görmesi yeterlidir. Başka bir ifadeyle, ürünün ayıplı olması sorumluluğu kuran aslî unsurdur[214].

Alman Hukukunda ise Ürün Sorumluluğu Kanunu'yla[215] bahsi geçen konu düzenlenmiş olup Kanun'un ilk maddesi uyarınca bir ürün sebebiyle bir kişinin yahut bir eşyanın zarar görmesi, ürün sorumluluğunun söz konusu olması için temel unsurdur. Ürün sorumluluğuna konu bir malın, kişisel kullanımın bir konusu olması ve genel anlamda ürün sorumluluğundan zarar gören kişinin bu malı kullanması gerekmektedir.

Türk Hukuku'nda ürün sorumluluğuna ilişkin kanunî bir düzenlemenin olup olmadığı konusunda tartışmalar mevcuttur. Doktrinde bazı yazarlar ürün sorumluluğunun Türk Hukuk mevzuatında muhtelif kanunlarda düzenlendiğini

https://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/free-movement-sectors/liability-defective-products_en, (E.T. 20.12.2019).

[214] Döğerlioğlu Işıksungur, s. 106-107.

[215] Gesetz über die Haftung für fehlerhafte Produkte, Produkthaftungsgesetz, 15.12.1989, https://www.gesetze-im-internet.de/prodhaftg/ProdHaftG.pdf, (E.T. 21.12.2019).

belirtmektedirler[216]. Bu görüşe sahip bazı yazarlara göre TKHK'de üreticinin sorumluluğu düzenlenmiş olup, buna göre TKHK'nin "Tüketicinin seçimlik hakları" başlıklı 11. maddesinin 2. fıkrasında malın ayıplı olması halinde bu malın ayıpsız benzeriyle değiştirilmesi ya da ücretsiz onarım hakkının üreticiye karşı da kullanılabileceği belirtilmiştir. Aynı Kanun'da "Bağlı krediler" başlıklı 30. maddenin 4. fıkrası uyarınca satıcı, sağlayıcı ve kredi verenin malın hiç veya gereği gibi ifa yahut teslim edilmediği hallerde müteselsil sorumlu olduğu hususuna yer verilmiştir. Bahsi geçen yazarlara göre, maddede belirtilen satıcı dışındaki kimselerin bağlı kredi sözleşmeleri bakımından kusursuz sorumluluğu düzenlenmiştir[217].

---

[216] Oğuzman/Öz, s. 238. Ürün sorumluluğunun tüketici hukuku kapsamında ele alındığı ancak üreticinin kusurundan kaynaklı hallerde durumun özelliğine göre TBK'da düzenlenen haksız fiil sorumluluğuna ilişkin genel hükümlerin veya özel hallere ilişkin adam çalıştıranın sorumluluğu veya yapı malikinin sorumluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanabileceğine yönelik bkz. Tarman, Zeynep Derya, "Türk Hukukunda İmalatçının Sorumluluğuna Genel Bir Bakış", **İÜHFM**, 2007, C. 65, S. 2, s. 325-326. Benzer bir yönde bkz. Öz, s. 7. Ürün sorumluluğunun tehlike sorumluluğunu düzenleyen TBK'nın 71. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Paksoy, Meliha Sermin/Arslan Demir, Gizem, "Üreticinin TBK 71 Kapsamında Sorumlu Tutulması", **İÜHFM**, 2013, C. 71, S. 2, s. 313.

[217] Oğuzman/Öz, s. 238.

Buna karşılık bir diğer görüş, TKHK kapsamında ürün sorumluluğunun yer almadığı yönündedir. Bu yazarlara göre, mülga TKHK'de ürün sorumluluğunun düzenlenmiş olmasına karşın 6502 sayılı TKHK'de ürün sorumluluğuna yer verilmemiştir[218]. Öte yandan bazı yazarlar, üreticinin ayıptan doğan zararlarından sorumluluğu ile güvenli olmayan maldan doğan sorumluluğunun iki farklı müessese olduğunu, eTKHK'de bu ayrımın yapılmamasına karşın mevcut TKHK'de yapılan düzenleme gereğince bu hususun açıklığa kavuşturulduğunu, üreticinin ayıplı maldan sorumluluğunun söz konusu olduğunu belirtmişlerdir[219].

Kanaatimizce, TKHK'nin 11. maddesinin 2. fıkrası oldukça açık bir şekilde kaleme alınmış olup bu bağlamda üretici, ayıp dolayısıyla tüketicinin seçimlik haklarından ayıpsız misliyle değiştirme veya ücretsiz onarım hakkını karşılamakla yükümlü kılınmıştır. Böylece eTKHK'de belirtildiği üzere tüm seçimlik hakları üreticiye karşı kullanabilme yetkisini haiz tüketicinin sözleşmeden dönme yahut

[218] Özdemir, Hayrunnisa, "Gıda Hukuku ve Hukukî Sorumluluk", **DEÜHFD**, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, 2017, C. 19, Özel Sayı, s. 452; Ünal/Kalkan, s. 48-49.

[219] Havutçu, Ayşe, "Tüketicinin Korunması Hakkında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağının Üreticinin Korunması Bakımından Değerlendirilmesi", **Fasikül Dergisi**, 2011, S. 16, s. 26.

bedel indirimi haklarının üreticiye karşı nasıl kullanacağı konusundaki tartışmalar ortadan kalkmıştır.

Ürün sorumluluğunun Türk Hukuk mevzuatında düzenlenmiş olduğu görüşünü savunan yazarların bir diğer gerekçesi Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun'dur[220]. Kanun'un "Kapsam" başlıklı 2. maddesinde geçen "*üretici ve dağıtıcıların yükümlülükleri*" ifadesinin anlamının yalnız denetim kuruluşlarına değil, zarar gören tüm kişilere karşı tazminat yükümlülüğünü de karşıladığı savunulmuştur. Bu anlamda bu Kanun'un özel hukuk hükümleri bakımından da değerlendirilerek ürün sorumluluğu kapsamında ele alınabileceği belirtilmiştir[221].

4703 sayılı Kanun'un ürün sorumluluğuna ilişkin olmadığı yönündeki görüş sahipleri ise, bu Kanun'un kusursuz sorumluluğa yönelik bir düzenleme niteliğini haiz olmadığını, bu Kanun'da yalnız kamu hukuku kapsamında ürün güvenliği

[220] 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun, RG. T. 29.06.2001, S. 24459.

[221] Oğuzman/Öz, s. 239-240; Öz, s. 16-19; Şenocak, Zarife, "6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Ayıplı Mal Teslimi Halinde Tüketicinin Hakları", **Terazi Hukuk Dergisi**, 2014, C. 99, S. 99, s. 36-37.

bakımından alınması gereken önlemlerin ve hükümlerin yerine getirilmemesi hâlinde öngörülen idari yaptırımların yer aldığını belirtmişlerdir[222].

Ürün güvenliği ve denetimi noktasında Türkiye'de 2018 yılında bir adım atılmıştır[223]. Bu bağlamda Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu tasarısı hazırlanmıştır[224]. İlgili tasarı kanunlaşarak Resmî Gazete'de yayımlanmıştır[225]. İlgili Kanun'un 25. maddesi uyarınca Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulamasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Kanaatimizce, 7223 sayılı Kanun'la birlikte ürün güvenliğine ilişkin ürün sorumluluğu yürürlüğe girmiştir. Zira ilga edilen 4703 sayılı Kanun'dan farklı olarak 7223 sayılı Kanun'da doğrudan "Ürün sorumluluğu tazminatı" başlığına yer

---

[222] Havutçu, Ayşe, **Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 115-117.

[223] T. C. Ticaret Bakanlığı, Ürün Güvenliği ve Denetiminde Yeni Dönem, 27 Şubat 2019, https://www.ticaret.gov.tr/haberler/urun-guvenligi-ve-denetiminde-yeni-donem, (E.T. 27.12.2019).

[224] Tasarının tam metnine ulaşmak için bkz. https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-2537.pdf, (E.T. 16.03.2020).

[225] 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu, (RG. T. 12.03.2020, S. 31066).

verilmiştir. Bahsi geçen Kanun'un 6. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, bir ürünün bir kişiye yahut mala zarar vermesi durumunda üretici[226] bu zararı gidermekle yükümlü kılınmıştır. İlgili maddenin 4. fıkrası uyarınca üreticiyi ürün sebebiyle tazminat sorumluluğundan kurtaran yahut tazminat sorumluluğunu azaltan sözleşmeler hükümsüz kabul edilmiştir. Ayrıca üreticinin Kanun'da düzenlenen idari yaptırımlardan kurtulması için 21. maddede belirtilen hususları ispatlaması gerekmektedir[227]. Dolayısıyla, üretici bu hükümlerle kusursuz sorumluluk

[226] 7223 sayılı Kanun'da üretici yerine imalatçı kavramına yer verilmiştir. Ancak bu çalışmada herhangi bir ikilik yaratmaması açısından üretici kavramı esas alınmıştr. Ayrıca üreticiye ilişkin mülga 4703 sayılı Kanun'dakine benzer bir tanım yapılmıştır. Yalnız, 4703 sayılı Kanun'dan farklı olarak bu Kanun'da daha sınırlı bir tanıma yer verilmiş olup üreticinin Türkiye dışında olması halinde yetkilendirilen temsilci yahut ithalatçı ve ürünün tedarikinde yer alan, aynı zamanda faaliyetleri ürün güvenliğini etkileyen kişiler tanım dışında bırakılmıştır.

[227] 7223 sayılı Kanun'un "İktisadi işletmeciyi sorumluluktan kurtaran haller" başlıklı 21. maddesinin 2. fıkrası uyarınca "*Üretici…,*

a. ürünü piyasaya kendisinin arz etmediğini,

b. uygunsuzluğun dağıtıcının veya üçüncü bir tarafın ürüne müdahalesinden veya kullanıcıdan kaynaklandığını,

c. üründeki uygunsuzluğun, teknik düzenlemelere veya diğer zorunlu teknik kurallara uygun olarak üretilmesinden kaynaklandığını…" ispat ettiği durumda

hükmüne tâbi tutulmuştur. Nitekim bu durum ayrıca madde gerekçesinde "*AB'nin üye devletlerin ürün sorumluluğuna ilişkin 25 Temmuz 1985 tarihli ve 85/3 74/AET sayılı Konsey Direktifi doğrultusunda*"[228] hazırlandığının belirtilmesinden de anlaşılabilmektedir.

b. Enerjinin Ürün Sorumluluğuna Konu Olup Olamayacağı

Ürün sorumluluğunun enerji sağlama sözleşmelerine uygulanması bu sözleşmelerin konusu olan elektrik yahut doğal gazın ürün olarak kabul edilmesine bağlıdır. Dolayısıyla ürün kavramının tanımı, sorumluluğun kapsamını çizmek bakımından önem arz etmektedir.

85/374 sayılı Ürün Sorumluluğu Direktifi'nin 2. maddesinde ürünün tanımı yapılmış olup buna göre ürün, herhangi başka bir taşınır yahut taşınmaza bağlı olsa dâhi her tür taşınır eşyayı ifade etmektedir. İlgili maddenin son cümlesinde ürün kavramına elektriğin de dâhil olduğu açıkça belirtilmiştir. Alman Hukuku'ndaki ProdHaftG.'nin 2. maddesinde de ürün tanımı Direktif'teki tanımın aynısıdır. Bu

---

Kanun'da düzenlenen idari yaptırımların kendisine uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır.

[228] 7223 sayılı Kanun'un gerekçesi için bkz. https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=262897&pkanunnumarasi=7223, (E.T. 28.03.2020).

bağlamda elektriğin de Alman hukuku bakımından ürün sayıldığı aşikârdır. Doğal gaz bakımından şu an için bu iki kanunda da ürün sorumluluğuna ilişkin açıkça bir atıfta bulunulmamıştır.

7223 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 1. maddesinin s bendi uyarınca ürünün tanımı yapılmış olup buna göre ürün, "*her türlü madde, müstahzar ve eşya*"yı ifade etmektedir. 85/374 sayılı Direktif'te olduğu gibi elektriğin ürün tanımında açıkça belirtilmesi kusursuz sorumluluk hükümlerine tâbi olan ürün sorumluluğu hükümleri bakımından daha isabetli olurdu. Ancak yine de yukarıda detaylıca belirtildiği üzere elektriğin ve doğal gazın TMK anlamında taşınır eşya sayıldığından hareketle bunların da ürün olarak nitelendirilmesi mümkündür. Böyle bir değerlendirme başta 85/374 sayılı Direktif olmak üzere AB düzenlemeleriyle de örtüşmektedir[229].

VIII. ZAPTTAN SORUMLULUK

İfa engellerinden bir diğeri zapttan doğan sorumluluk halidir. Satış sözleşmeleri bakımından uygulama alanı bulan zapttan doğan sorumluluk hâli, sözleşmenin kurulduğu esnada üçüncü kişinin üstün hakkına dayanarak alıcının elinden satış konusunu alması yahut bu üstün hakkından kaynaklanan birtakım yetkileri kullanmasından yoksun bırakılması sebebiyle satıcının sorumluluğunu

[229] Ünal/Kalkan, s. 66-67, 75.

ifade etmektedir. Söz konusu sorumluluğun hüküm doğurabilmesi için, satış konusunun alıcıya teslim edilmesi, satış sözleşmesinin alıcı ve satıcı arasında kurulduğu esnada zapta konu bir üstün hakkın bulunması, alıcının zaptın söz konusu olabileceğine dair tehlikeyi sözleşmenin kurulduğu anda bilmemesi, satış konusunun zapt edilmesi ve bahsi geçen zapt olayının alıcı tarafından ispatı gerekmektedir. Bu şartların gerçekleşmesi hâlinde zapttan doğan sorumluluğa ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır[230].

İfa engelleri kapsamında zapttan doğan sorumluluk hükümleri enerji sağlama sözleşmeleri bakımından uygulama alanı bulmamaktadır. Gerek elektriğin gerek doğal gazın yapıları gereği alıcıdan başkası tarafından zapt edilmesi mümkün değildir. Zira, zapt için satılanın alıcıya teslim edildikten sonra üçüncü bir kişinin üstün bir hakka dayanarak sözleşme konusu satılanı zapt etmesi gerekmektedir. Oysa sözleşme konusu enerji, alıcıya tedarik edildiği andan itibaren kullanılmaktadır. Bu noktadan sonra üçüncü bir kişinin sözleşme konusu enerjiye el koyması yahut alıcının mülkiyet hakkından doğan bazı yetkileri kullanmaktan yoksun bırakılması mümkün değildir. Öte yandan enerjinin başkası tarafından usulsüz şekilde tüketimi zapttan doğan sorumluluk değil, kaçak ve usulsüz enerji

[230] Aral/Ayrancı, Borçlar Özel, s. 107-112; Ural, Nihal, "Satıcının Zapttan Sorumluluğu", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2014, C. 12, S. 1, s. 103-126; Doğu, s. 520-523.

tüketimi sayılmaktadır[231]. Dolayısıyla enerji sağlama sözleşmelerinin niteliği gereği zapttan sorumluluğa ilişkin hükümler bu bakımdan enerji sağlama sözleşmelerine uygulanmamaktadır.

[231] Kaçak ve usulsüz enerji tüketimi için ayrıca bkz. Ayrancı, Enerji, s. 204-205; Aker, s. 7 ve dpn. 50'deki açıklamalar; Akın, s. 126-185.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENERJİ SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİNDE İFA ENGELLERİNİN SONUÇLARI

IX. İMKÂNSIZLIĞIN SONUÇLARI

A. Sonraki İmkânsızlık Hali

İmkânsızlık müessesesine ilişkin yapılan en temel ayrımlardan birinin başlangıçtaki ve sonraki imkânsızlık olduğundan yukarıda bahsedilmişti[232]. Başlangıçtaki ve sonraki imkânsızlıklar borçlunun sorumluluğunu gerektiren hallerde farklı yaptırımlara tâbi tutulmuştur. Sözleşmenin kurulmasından önce imkânsızlık halinin gerçekleşmesi durumunda söz konusu sözleşmenin kesin hükümsüzlüğü gündeme gelir. Başka bir deyişle, TBK'nin 27'nci maddesi uygulama alanı bulur. Bu bağlamda, edim yükümü geçerli olmaz, daha önceden verilen karşı edim de haksız zenginleşme hükümleri uyarınca iade edilir[233].

---

[232] Bkz. Yukarıda IV, A.

[233] Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 14 N. 3. Yazarlar başlangıçtaki imkânsızlığın kesin hüküm yaptırımına tâbi tutulmasına ilişkin eleştirilerde bulunmuşlardır. Dayanak olarak BGB'nin "Hukukî işlemler ve hukukî işlem benzeri fiiller" başlıklı 311'inci paragrafında baştan imkânsızlığın butlan nedeni olmaktan çıkarılması gösterilmiştir.

Sözleşme kurulduktan sonra meydana gelen imkânsızlıktan borçlu sorumlu tutulabiliyorsa TBK'nin 112'nci maddesinde düzenlenen borçlunun tazminat ve almış olduklarını iade etme sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda borçlu, alacaklının maruz kalmış olduğu zararları tazmin etmekle yükümlüdür. Diğer yandan yine sözleşmenin kurulmasından sonra imkânsızlığın söz konusu olduğu ancak borçlunun imkânsızlıktan sorumlu olmadığı hallerde TBK'nin 136. maddesinde ifade edilen borçlunun borcundan kurtulma müessesesi devreye girmektedir. Böyle bir durumda, kural olarak alacaklının karşı edim yükümlülüğü sona ermektedir[234]. Bu durumda karşı edim hasarı borçluya yahut alacaklıya yüklenir, bazı durumlarda da taraflarca paylaşılır[235].

[234] Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 13 N. 13-14, § 14 N. 3; Doğan, Temerrüt, s. 395; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 249-250.

[235] İmkânsızlığın borçlunun etki alanında fakat elinde olmayan yahut kimsenin etki alanında olmayan bir nedenle meydana gelmesi halinde karşı edim hasarını borçlu üzerinde taşır. Öte yandan alacaklının yüzünden imkânsızlığın gerçekleştiği takdirde karşı edim hasarının tamamını alacaklı taşımaktadır. Buna karşılık alacaklının etki alanında ancak elinde olmayan sebeplerle imkânsızlığın söz konusu olması durumunda karşı edim hasarı paylaşılmaktadır. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 13 N. 13-14, § 14 N. 3.

B. Enerji Sağlama Sözleşmelerinin Kendiliğinden Sona Ermesi

TBK'nin 136. maddesinde sözleşmenin kurulmasından itibaren borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir nedenden ötürü ifanın imkânsızlaşması durumunda borcun sona ereceği düzenlenmiştir. Söz konusu genel kural elektrik sözleşmelerinde ve depolanmamış hâldeki doğal gazın sağlanmasına ilişkin sözleşmeler bakımından da geçerlidir. Bu bağlamda borçlu sağlayıcı ifa edilmeme sebebiyle sorumlu tutulmamaktadır[236]. Buna karşılık alıcı müşteri kullanılan elektrik yahut doğal gaz bedelini ödemekle sorumlu olduğundan söz konusu bedelin imkânsızlığından söz edilemez. Aksine böyle bir durumda para borçlarına yönelik ancak temerrüt söz konusu olabilir[237].

Enerji sağlama sözleşmeleri, borçlunun sorumlu olmadığı sonraki imkânsızlık durumunun söz konusu olması durumunda kendiliğinden sona erer. Zira bu durumda taraflardan birinin edimi, o tarafa kusur isnat edilemeyecek şekilde imkânsızlaşmıştır. Bu durumda artık o taraftan edimin ifa edilmesi beklenilemez. Sözleşmenin karşı tarafı olan alıcının karşı edim borcu olan ücret ödeme borcu da TBK 136 uyarınca sona erer.

[236] Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2115.

[237] Bkz. Yukarıda IV, B; V, B ve aşağıda X, B.

Alıcı gerçek kişinin ölme ve bunu takiben mirasçıların sözleşmeye devam etme olasılığı göz önünde bulundurulduğunda enerji sağlama sözleşmeleri bu halde kendiliğinden sona ermez. Benzer bir şekilde, alıcının fiil ehliyetinin sözleşme kurulduğu anda bulunmaması yahut sınırlı ehliyete sahip olması hâlinde, bu sebeplerle sözleşme başlangıçtan itibaren geçerli olmadığı için kendiliğinden de sona erme durumu söz konusu olmaz. Buna karşılık alıcının tüzel kişi olması durumunda sözleşme, tüzel kişiliğin sona ermesi anında kendiliğinden sona ermektedir[238].

Yukarıda da belirtildiği üzere, kısmî imkânsızlığın mevcut olduğu enerji sağlama sözleşmelerinde imkânsızlığın gerçekleşmesinden önce sağlanan enerji, doğası gereği imkânsızlıktan etkilenmemektedir. Bununla birlikte aslî edim yükümlülüklerinden olan enerjinin sağlanması her ne kadar imkânsızlık nedeniyle sona ermiş olsa da tarafların yan edim yükümlülükleri ve koruma yükümlülükleri devam etmektedir[239].

C. Mücbir Sebep

Edimin ifasının imkânsızlaşması mücbir sebep hallerinde de ortaya çıkabilir. Nitekim enerji sağlama sözleşmelerinde elektriğin yahut doğal gazın

[238] Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2116.

[239] Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2116.

alıcıya sağlanamadığı haller genel anlamda mücbir sebeple ilişkilidir. Objektif niteliği haiz ve borçludan bağımsız birtakım dış güçlerin etkisiyle meydana gelen mücbir sebep, önceden tahmin edilemeyen ve borçlu tarafından en yüksek derecedeki özenin gösterilmesi halinde dâhi önlenmesi mümkün olmayan olağanüstü olaylardır[240].

Enerji Piyasası Lisans Yönetmeliği'nin ("EPLY") "Yükümlülüklerin ertelenmesi, askıya alınması ve kaldırılması" başlıklı 35. maddesinde ve DPLY'nin "Mücbir sebepler" başlıklı 46. maddesinde mücbir sebebe ilişkin hükme yer verilmiştir. İlgili hükümler uyarınca bir olayın mücbir sebep teşkil edebilmesi için olaydan etkilenen tarafın gereken tüm özen ve dikkati göstermesine ve tüm önlemleri almasına karşılık önlenemeyecek, öngörülemeyecek ve kaçınılamayacak olması ve bu olayın tarafın mevzuattan kaynaklanan yükümlülüklerinin yerine getirmesinin engellemesi gerekir. EPLY'nin 35. maddesinin 3. fıkrasında sınırlı kalmamak şartıyla mücbir sebep sayılabilecek olaylar belirtilmiştir.

[240] Dunz, Walter/Heimann-Trosien, Georg/Nüßgens, Karl/Steffen, Erich, **Das Bürgerliche Gesetzbuch mit besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung des Reichsgerichts und des Bundesgerichtshofes**, Kommentar, 3. Auflage, Berlin, Walter de Gruyter & Co., 1989, § 823, 21; Eren, s. 771; Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2117.

EPTHY'nin "Perakende satış sözleşmesi taraflarının diğer hak ve yükümlülükleri" başlıklı 31. maddesinde taraflardan herhangi birinin yükümlülüklerini EPLY'de bahsi geçen mücbir sebepten dolayı yerine getirememesi hali düzenlenmiştir. Buna göre mücbir sebep olayının veya mücbir sebebin etkilerinin devam ettiği ve bu nedenle tarafın sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesinin engellendiği sürede söz konusu yükümlülüklerinin askıya alınacağı hükme bağlanmıştır. Benzer bir şekilde DPLY'de de mücbir sebebin gerçekleşmesi durumunda, mücbir sebebin söz konusu etkilerinin giderilmesine değin lisans sahibinin yükümlülüklerinin Kurul kararıyla ertelenebileceği yahut kaldırılabileceği düzenlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında bir doğal afet sebebiyle elektrik şebekelerinin zarar görmesi sebebiyle kullanıcıya elektriğin belli bir dönem zarfında ulaştırılamaması mücbir sebep içerisinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda EPTHY'nin 31. maddesi uyarınca tedarikçi şirketin elektriği sağlama yükümlülüğü askıya alınmaktadır. Aynı şekilde doğal gaz borularının deprem, yangın vs. gibi bir doğal afet sonucunda zarar görmesi ve bu sebeple tedarik edilememesi halinde DPLY hükümleri dikkate alınarak lisans sahibinin doğal gazı sağlama yükümlülüğü askıya alınabilir.

X. TEMERRÜDÜN SONUÇLARI

A. Enerjinin Sağlanmasında Temerrüdün Sonuçları

1. Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı

Borçlu temerrüdü, kural itibarıyla, borçlunun borcunu sona erdirmez. Temerrüde rağmen borçlunun borcunu ifa etme yükümlülüğü devam eder[241]. TBK'nin 125. maddesi uyarınca alacaklının her zaman için aynen ifayı talep hakkı mevcuttur. Bu bağlamda önceden depolanmış doğal gazın bir süre için alacaklı aboneye aktarılmaması halinde sağlayıcı temerrüde düşmüş sayılır. Doğal gazın depolanması sebebiyle borçlunun aynı doğal gazı sağlaması mümkün olduğundan alacaklı müşteri aynen ifayı talep edebilir. Bu durumda sağlayıcı depodaki doğal gazı alıcıya sağlamakla yükümlüdür.

Alacaklı aynen ifayla birlikte gecikme tazminatın da talep edebilir. Bu halde gecikme tazminatı, aynen ifanın sağlayıcı tarafından gerçekleştirildiği tarihe kadar olan süre zarfındaki zararı içerir. Bu zararın talep edilebilmesi için alacaklı müşteri, sağlayıcının temerrüdü sebebiyle uğradığı zararını ispatlamak zorundadır[242].

---

[241] Doğan, Temerrüt, s. 405; Eren, s. 1099.

[242] Eren, s. 1099-1100; Ozanoğlu, Hasan Seçkin, "İstisna ve Özellikle İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhiddin (Yüklenicinin) Eseri Teslim Zamanında

2. Aynen İfadan Vazgeçme ve Zararların Tazmini

a. Genel Olarak

TBK'nın 125. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği üzere borçlunun temerrüdü halinde alacaklı, borcun ifasından vazgeçtiğini belirterek borcun ifa edilmemesi sebebiyle meydana gelen zararların giderilmesini talep edebilir. Burada bahsedilen husus, müspet zararın tazminidir[243]. Alacaklı bahsi geçen hükmün devamındaki diğer bir seçimlik hak olan sözleşmeden dönme ve bu sebeple sözleşmenin hükümsüz kalması sonucu uğradığı zararların tazminini talep edebilir. Söz konusu zarar ise menfi zarar kapsamında ele alınmaktadır[244].

Enerji sağlama sözleşmeleri bakımından, yukarıda bahsedilen temerrüt hallerinin gerçekleşmesi halinde de söz konusu hükümler uygulama alanı bulabilir. Ancak, enerji sağlama sözleşmelerinin sürekli borç niteliğini haiz olduğu hususu göz önünde bulundurulduğunda sözleşmenin ifasına başlanmış veya başlanmamış

Gecikmesine Bağlanan İfaya Eklenen Cezai Şart (Gecikme Cezası) Kayıtları", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1999, C. 3, S. 2, s. 76-77, dpn. 18'de yer alan açıklamalar; Doğan, Temerrüt, s. 405-406.

[243] Eren, s. 1056; Ozanoğlu, Cezai Şart, s. 70-71; Anık, s. 218;

[244] Eren, s. 1057; Ozanoğlu, Cezai Şart, s. 70-71; Anık, s. 225; Doğan, Temerrüt, s. 403.

olması, sözleşmenin akıbeti ve özellikle talep edilebilecek zarar türü bakımından önem arz etmektedir.

b. İfasına Başlanmış Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından

Borçlu temerrüdünün söz konusu olduğu sözleşmenin, enerji sağlama sözleşmesi gibi sürekli edimli bir sözleşme olması halinde, TBK'nın 126. maddesi uygulama alanı bulur. İlgili hükme göre, ifasına başlanmış bir sürekli edimli sözleşmede borçlunun temerrüdünün gerçekleşmesi halinde alacaklı, sözleşmeyi feshederek sözleşmenin sona ermesi sebebiyle uğramış olduğu zararların tazminini talep edebilir.

Her ne kadar dönme müessesesi sözleşmeyi sona erdiren hallerden biri olsa da geçmişe etkili sonuç doğurmaktadır[245]. Oysa ifasına başlanmış, sürekli borç

[245] Wolfer, Marc, "Die Vertragliche Regelung der Vertragsauflösung 'aus wichtigem Grund'", **AJP/PJA**, 5/2014, s. 623; Doğan, Temerrüt, s. 407; Çağlayan Aksoy, Pınar, "Ayıplı Malı Aynen İade Edemeyen Alıcının Sözleşmeden Dönme Hakkı", **BATİDER**, 2017, C. 33, S. 3, s. 180, 182; Dursun Karaahmetoğlu, Şeyda, "Türk Borçlar Kanunu'na Göre Satıcının Ayıptan Sorumluluğunda Alıcının Sözleşmeden Dönme Hakkı", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2016, C. 11, S. 145-146, s. 949-951; Monferrini, Isabelle/von der Crone, Hans Caspar, "Die Rückabwicklung mangelhafter Verträge, **SZW/RSDA**, 5/2011, s.

ilişkisi niteliğini haiz enerji sağlama sözleşmeleri bakımından sözleşmenin geçmişe etkili bir şekilde sona erdirilmesi mümkün değildir. Buna karşın bu tür sözleşmeler fesih yoluyla sona erdirilir. Zira, fesih yoluyla sözleşme sona erdirildiğinde ileriye yönelik sonuçlar doğurmaktadır[246]. Bu halde, enerji sağlama sözleşmelerine konu enerjinin alıcıya sağlandıktan belli bir süre sonra kesilmesi halinde alıcı, sözleşmeyi feshetme hakkına sahip olur.

492; Schopper, Alexander, "Rücktritt vom Werkvertrag aus wichtigem Grund nach dem ABGB", **Festschrift GEORG KARASEK** (Hrsg. Clemens M. Berlakovits, Wolfgang Hussian, Andreas Kletečka), Wien, MANZ'sche Verlags und Universitätsbuchhandlung, 2018, s. 779; Koller, Alfred, "Vertragsrücktritt des Verkäufers wegen Zahlungsverzugs des Käufers", **AJP/PJA**, 12/2018, s. 1500.

[246] Kaiser, Dagmar, **Die Rückabwicklung gegenseitiger Verträge wegen Nicht- und Schlechterfüllung nach BGB: Rücktritts-, Bereicherungs- und Schadensersatzrecht**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2000, s. 181; Schlechtriem/Schmidt-Kessel, § 543; Monferrini/von der Crone, s. 490; Anık, s. 227; Wolfer, s. 30-31; Schopper, s. 779; Avusturya Yüksek Mahkemesi'nin bu konuya ilişkin kararlarının listesi için bkz. Rechtsinformationssytstem des Bundes, https://www.ris.bka.gv.at/JustizEntscheidung.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_19990528_OGH0002_0060OB00081_99A0000_000&IncludeSelf=False (E.T. 10.12.2019).

Sözleşmenin feshi halinde aynı zamanda alacaklının, söz konusu feshi müteakip ifa edilmeyen alacağı bakımından sağlayıcıdan, müspet zararın tazminini talep etmesi de mümkündür. Bu bağlamda müspet zarar, enerji sağlama sözleşmesinin kararlaştırılandan önceki bir tarihte sona ermesi sebebiyle müşterinin uğradığı çıkar kaybını ifade etmektedir[247].

Doktrinde fesih hakkının kullanılmasıyla birlikte sadece müspet zararların tazmininin talep edilebileceği hususu eleştirilmektedir. Bahsi geçen eleştiriye gerekçe olarak müspet zararın, sözleşmenin, borçlunun borcunu ifa edeceği süre üzerinden akdedilmesi halinde alacaklının uğramayacağı zarar olduğu, sözleşmenin devam edeceğine ilişkin alacaklıyla borçlunun bir güven ilişkisi içinde olduğu, alacaklının bu güven ilişkisine dayanarak birtakım harcamalarda bulunabileceği ve sözleşmenin feshi halinde bu harcamaların boşa gidebileceği hususu göz önüne alındığında menfi zararın talep edilmesinin daha isabetli olacağı gösterilmiştir[248]. Ayrıca alacaklının seçimlik haklarından biri olan menfi zarar talebinin ani edimli sözleşmelerle sınırlanmasının haklı olmadığı ve sürekli borç ilişkisini haiz bir sözleşmede borçlunun temerrüdü halinde alacaklının menfi zararı talep etmesinin

[247] Eren, s. 1056; Doğan, Temerrüt, s. 407.

[248] Buz, Vedat, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Borçların İfası ve İfa Edilmemesine İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi", Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu (Ed. Emel Badur), Ankara Barosu, 2012, s. 176-177.

de mümkün olduğu belirtilmiştir. Ancak her halükârda menfi zarar ve müspet zararın tazminini birlikte talep etmek mümkün değildir[249].

Kanaatimizce sürekli borç niteliğini haiz enerji sağlama sözleşmelerinde sağlayıcının temerrüdü halinde alacaklı tarafından fesih hakkının kullanılmasının yanı sıra menfi zararın tazmini mümkündür. Örneğin, ikili anlaşmalar bakımından satın alınan doğal gazın başka sözleşmelere konu olacak elektrik üretiminde kullanılması mümkündür. Bu halde alıcı şirket, doğal gaz sağlama sözleşmesinin akdedilmesi için büyük masraflar yapmış olabilir. Doğal gazın sağlanamaması ve bu durumu müteakip sözleşmenin feshi halinde alıcının zararının karşılanması noktasında menfi zararın talebi, müspet zararınkine nazaran daha uygun düşebilir. Buna karşılık serbest olmayan tüketicinin enerji tedarik şirketiyle akdettiği bir abonelik sözleşmesinin feshi halinde aynı büyük masraflardan söz edilmeyebilir. Böyle bir durumda menfi zararların tazminini talep etmek isabetli olmayacaktır. Dolayısıyla her zaman için tarafların menfaati ve somut olay adaleti dikkate alınarak bir karara varılmalıdır.

c. İfasına Başlanmamış Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından

Sürekli edimli sözleşmelerde aynen ifa talebinin dışında yalnız fesih hakkının kullanılması durumu, TBK'nın 126. maddesinde de belirtildiği üzere

[249] Doğan, Temerrüt, s. 407-409.

ifasına başlanmış sözleşmeler bakımından mümkündür. Buna karşılık ifasına başlanmayan sürekli edimli sözleşmelerin söz konusu olduğu durumlarda, tıpkı ani edimli sözleşmelerde olduğu gibi sözleşmenin dönme yoluyla geçmişe etkili olarak sona erdirilmesi mümkündür[250]. Enerji sağlama sözleşmelerinde de sağlayıcının enerjiyi sözleşmenin başından itibaren tedarik etmemesi halinde alıcının sözleşmeden dönme hakkı mevcuttur.

B. Ödeme Borcunda Temerrüdün Sonuçları

1. Aynen İfa ve Gecikme Zammı Talebi

a. Borçluya Ek Süre Verilmesi

TBK'nın 125. maddesinde belirtildiği üzere, borçlunun temerrüdü halinde alacaklıya verilen seçimlik haklardan biri, borcun aynen ifasını ve gecikme nedeniyle tazminatı talep etme hakkıdır. Enerji sağlama sözleşmelerinde para borcunu ödemede temerrüde düşen borçlu, sağlayıcı şirkete söz konusu para borcunu ifa etmek ve sağlayıcı şirketin gecikmeden doğan zararını tazmin etmek durumundadır. Söz konusu hükmün yansıması, aşağıda detaylarıyla açıklandığı üzere, elektrik sağlama sözleşmeleri bakımından EPTHY'de ve doğal gaz

[250] Dönme yoluyla sözleşmenin geçmişe etkili olarak sona erdirileceğine ilişkin bkz. Yukarıda X, A, 2, c.

sözleşmeleri bakımından Doğal Gaz Piyasası Dağıtım ve Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği'nde ("DPDMHY") yer almaktadır.

Enerji tüketimi sayaçlar tarafından ölçülmektedir. EPTHY'nin 4. maddesinin bb alt bendinde sayaç kavramı tanımlanmış olup buna göre sayaç, ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak, tüketilen enerjiyi ölçmek amacıyla tesis edilen cihaz olarak kabul edilmiştir. Aynı şekilde doğal gaz bakımından sayaç da DPDMHY'nin 4. maddesinin 28. bendinde müşterilerin doğal gaz tüketiminin ölçümüne yarayan mevzuata uygun olarak tesis edilen cihaz olarak tanımlanmıştır. Sayaçların elektrik ve doğal gazın tüketici tarafından kullanımına ilişkin yaptığı ölçümler faturalamada esas alınır.

Genel anlamda enerji sağlama sözleşmelerinde yer alan hükümler uyarınca fatura bedelini içeren bildirimin borçlu tüketiciye tebliğinden itibaren belli bir süre içerisinde tüketici tarafından ödenmesi gerekir. Söz konusu faturada tüketicinin son ödeme tarihi belirtilmektedir.

EPTHY'nın "Zamanında ödenmeyen borçlar" başlıklı 35. maddesinde borçlunun ilgili ödeme bildiriminde belirtilen süre içerisinde ödeme yapmaması halinde tüketiciye, söz konusu fatura bedelini kendisine tanınacak en az beş iş günü içerisinde ödenmesi gerekliliğini içeren ikinci bir bildirim gönderilir. Borçlu kendisine tanınan bu ek süre içerisinde borcunu ödemekle yükümlüdür. Borçlunun

belirtilen zaman diliminde borcunu ödememesinin akıbeti ise aşağıda detaylarıyla açıklanmaktadır[251].

b. Enerjinin Kesilmesi

i. Genel Olarak

Ek süre verilmesinin ardından abonenin veya tüketicinin borçlu olduğu bedeli ödememesi halinde enerjinin kesilmesi, TBK'nin 125. maddesinde öngörülen seçimlik haklar dışında özel bir hâl olarak ele alınmaktadır.

EPTHY'nın "Zamanında ödenmeyen borçlar" başlıklı 35. maddesi uyarınca tüketiciye gönderilen ikinci bildirimde, tüketici tarafından fatura bedelinin ödenmemesi halinde elektrik enerjisinin kesileceği hususu yer almaktadır. Söz konusu kesmeye ilişkin bildirim TEİAŞ yahut dağıtım lisansını haiz tüzel kişi tarafından yapılmaktadır. Fatura bedelinin ödenmesine ilişkin bu hüküm Perakende Satış Sözleşmesi'nin "Faturalama ve Ödeme" başlıklı 9. maddesinde ve "Elektriğin Kesilmesi ve Bağlanması" ilişkin 11. maddesinde de belirtilmiştir. Benzer şekilde, Üretim Faaliyeti Gösteren Tüzel Kişiler için Dağıtım Sistemine Bağlantı Anlaşması'nın "Kullanıcı Bağlantısının ve/veya Enerjisinin Kesilmesi" başlıklı 8.

[251] Bkz. Aşağıda X, B, 1, b.

maddesinde de en az beş gün öncesinden bildirimde bulunmak kaydıyla elektrik bağlantısının kesilebileceği hususuna yer verilmiştir[252].

EPTHY'nin "Zamanında Ödenmeyen Borçlar" başlıklı 35. maddesinin 4. fıkrasında ödemelerin abone tarafından bildirimde öngörülen süre içerisinde de yapmaması halinde görevli tedarik şirketi tekrar bir bildirimde bulunacağı hususu belirtilmiştir. İlgili maddenin devamında söz konusu bildirim tarihini müteakip en geç beş iş günü içerisinde elektriğin kesileceği öngörülmektedir.

Yukarıdaki açıklamalara paralel olarak, DPDMHY'nin "Hizmetin Durdurulması" başlıklı 44. maddesi uyarınca fatura borcunun ödenmemesi halinde ve ödenmeyen borçların esas tüketim miktarının maddede belirtilen miktarı geçmesi halinde doğal gaz kesintisinin yapılacağı belirtilmiştir. İlgili hükmün devamında kesintinin yapılmasından en az üç gün öncesinde tüketiciye bildirim yapılacağı hususuna yer verilmiştir[253].

Gerek elektrik gerek doğal gaz faturalarında yer alan bedelin belirtilen süre içerisinde tüketici tarafından ödenmemesi hâlinde enerji sağlamanın durdurulacağına ilişkin yukarıda belirtilen hükümlerin hukukî niteliği hakkında çeşitli tartışmalar bulunmaktadır.

[252] Benzer bir hüküm StromGVV'nun § 19'da belirtilmiştir.

[253] Benzer bir hüküm GasGVV'nun § 19'da belirtilmiştir.

ii. Enerjinin Kesilmesinin Hukukî Niteliği

(i) Ödemezlik Def'î Olarak Değerlendiren Görüş

Doktrindeki bir görüş fatura bedelinin ödenmemesi halinde enerjinin dağıtım şirketi tarafından kesilmesini TBK'nin 97. maddesi kapsamında ödemezlik def'î olarak değerlendirmektedir. Ödemezlik def'î, karşılıklı borç ilişkisi kapsamında sözleşmede borçlunun karşı edim ifa edilmeden yahut bu edimin ifası teklif edilmeden ifa fiiline başlamaması anlamına gelmektedir. Söz konusu def'î sürekli edimli sözleşmeler bakımından borçluya ifayı durdurma hakkı tanımaktadır. Ödemezlik def'înin zamanaşımı def'înden farklı olarak yalnız geçici bir süre için borçluya edimin ifasından kaçınma hakkı vermesi sebebiyle enerjinin kesilmesi ve ardından EPTHY hükümlerinin izin verdiği takdirde tekrar bağlanması bu def'înin bir türü olan ifadan kaçınma müessesesiyle uyuşmaktadır. Enerjinin kesilmesinin ödemezlik def'î olduğunu savunanlar enerji sağlama sözleşmeleri gibi sürekli edimlerin konusunu oluşturduğu sözleşmelerde ödemezlik def'înden yararlanılabildiğinden hareketle, perakende satış sözleşmelerinde de söz konusu hükümden yola çıkılabileceğini belirtmişlerdir[254].

Satıcının ödemezlik def'înden yararlanabilmesi için birtakım şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartlar, karşılıklı sözleşme ilişkisinin varlığı,

[254] Ayrancı, Enerji, s. 198.

karşılıklı sözleşmenin konusunu oluşturan edimlerin mevcut ve muaccel olması ve son olarak tarafların sözleşme konusu edimlerinin aynı anda ifasına yönelik yükümlülüklerinin bulunmasıdır[255].

Perakende satış sözleşmeleri esas alındığında yukarıda bahsi geçen ilk iki özelliğin varlığından kuşku bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle, perakende satş sözleşmeleri karşılıklı, her iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir. Bu noktada sözleşmenin taraflarından satıcının enerjiyi sağlama edimi mevcut ve muaccel olmakla birlikte alıcının da bu enerjiye karşılık bedel ödeme borcu mevcut ve muaccel haldedir. Ancak tarafların aynı anda ifa yükümlülükleri hususunun ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

Perakende satış sözleşmesinde tarafların borçlarını aynı anda ifa etmelerine ilişkin bir yükümlülük bulunmamaktadır. Sağlayıcı şirket tarafından öncelikle enerji tedarik edilir, kullanılan enerji üzerinden düzenlenen fatura uyarınca tüketici, borcunu faturada belirlenen tarih aralığında öder. Bununla birlikte öncelikle ifa yükümlüsü olan taraf, kural olarak ödemezlik def'înden yararlanamaz[256]. Buna karşılık sürekli borç ilişkilerinde taraflardan birinin sahip olduğu sonradan ifa etme hakkına rağmen, bu tarafın söz konusu borcunu belirlenen süre içerisinde ifa etmemesi hali, bu görüş savunucuları tarafından, aynı anda ifa yükümlülüğüne

[255] Eren, s. 987-994; Aker, s. 15.

[256] Eren, s. 993; Aker, s. 15.

ilişkin ödemezlik def'înin uygulanmasına imkân tanıyan üçüncü şartın gerçekleşmesi olarak kabul edilmiştir[257]. Doktrinde yer alan bu görüşe göre, taraflardan birinin karşı taraftan olan alacağı bağlamında da bir anlam ifade etmektedir. Zira, ödemezlik def'î temel olarak, taraflardan birinin sözleşmenin diğer tarafından olan alacağını temin etmesine dayanmaktadır. Bu sebeple, sürekli borç ilişkisinin söz konusu olduğu sözleşmelerde bir tarafın ediminin ifa edilememesi halinde sözleşmenin devamında bahsi geçen tarafın, karşı tarafın edimini ifa etmemesi de ödemezlik def'î için üçüncü şart olan aynı anda ifa yükümlülüğünün maddi olarak gerçekleştirildiği şeklinde değerlendirilmelidir[258].

Perakende satış sözleşmesine ilişkin ödemezlik def'înin uygulanabileceğine ilişkin bu görüşün toptan satış sözleşmeleri ve elektrik temini sözleşmeleri bakımından da uygulanması mümkündür. Dolayısıyla, bahsi geçen sözleşmeler açısından ödeme borcunun ifa edilmemesi hâlinde, enerjiyi temin eden işletmenin enerjiyi sağlamaya devam etmeksizin ödeme borçlusunun borcunu ifa etmesi anına kadar enerji sağlamayı kesebilir[259].

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak ödemezlik def'înin mevzuatta emredici hüküm olarak belirtilmemesi sebebiyle bu müesseseden yararlanılması hususu

[257]Ayrancı, Enerji, s. 182, 198-199; Aker, s. 15 ve dpn. 98'de yer alan açıklamalar.

[258] Aker, s. 15.

[259] Ayrancı, Enerji, s. 198-199; Aker, s. 15 ve dpn. 98'de yer alan açıklamalar.

sözleşme serbestisi kapsamında taraflarca belirlenebilir[260]. Bu bağlamda enerji sağlama sözleşmelerinde de bir tarafın borcunu ödememesi halinde karşı tarafın borcunun ifasının kesileceğine yönelik ödemezlik def'îne ilişkin ayrıca bir hüküm eklenebilir.

(ii) Yan Yükümlülük Olarak Değerlendiren Görüş

Genel itibarıyla yan yükümlülük, kaynağını, asli edim ve yan edim yükümlülüklerinden farklı olarak TMK'nin 2. maddesinde belirtilen dürüstlük kuralından almakta olup söz konusu yükümlülük sözleşmenin tarafları arasındaki güven ilişkisinden meydana gelmektedir[261]. Diğer davranış yükümlülükleri veya özen gösterme yükümlülükleri olarak da adlandırılan yan yükümlülükler, aslî edim yükümlülüklerine bağımlı bir karakter gösterirler. Bu bağlamda yan yükümlülükler aslî edim yükümlülüklerinden bağımsız şekilde talep konusu edilemezler. Buna

[260] Aker s. 15.

[261] Eren, s. 37-39; Bosse, Jörn Stefan, **Das Baugrundrisiko im Bauvertrag**, Münster, LIT Verlag, 2005, s. 260; Westermann/Bydlinski/Weber, s. 175; Hähnchen, Susanne, **Obliegenheiten und Nebenpflichten: Eine Untersuchung dieser besonderen Verhaltensanforderungen im Privatversicherungsrecht und im allgemeinen Zivilrecht unter besonderer Berücksichtigung der Dogmengeschichte**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2010, s. 50; Aker, s. 16 ve dpn. 110'daki açıklamalar; s. 29.

karşın yan yükümlülüklerin ihlal edilmesi halinde ve bu ihlalden zarar doğması durumunda zarar görenin tazminat talebi hakkı doğar. Yan yükümlülükler, fonksiyonlarına göre ifaya yardımcı yan yükümlülükler ve koruyucu yan yükümlülükler olarak iki grupta incelenebilir. Bütünlük menfaatini esas alan koruyucu yan yükümlülükler sözleşme öncesinde, sözleşme esnasında yahut sözleşme sonrasında ortaya çıkabilir[262].

Enerji satımında yukarıda bahsedilen durumların gerçekleşmesi halinde söz konusu enerjinin kesileceği ve enerji sözleşmesine konu ifanın durdurulacağı hususu mevzuatta açık bir şekilde belirtilmiştir[263]. Bu bağlamda dağıtım şirketine ifanın durdurulması konusunda bir görev yüklenmiştir.

Yan yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde karşı tarafın aslî edimden yararlanamaması esas itibarıyla mümkün değildir. Bu minvalde enerji sağlama sözleşmeleri bakımından, ödeme borcunun aslî edim yükümlülüğü olarak kabul edilmesi ve bu yükümlülüğün borçlu tarafından yerine getirilmemesi halinde sözleşmenin karşı tarafının yan yükümlülük olan enerji sağlamayı kesmesi koruma

[262] Eren, s. 37; Aker, s. 16 ve dpn. 110-111'deki açıklamalar.

[263] Bkz. EPTHY'nin "Zamanında ödenmeyen borçlar" başlıklı 35. maddesinin 4. fıkrası ve "Elektriğin kesilmesi ve bağlanması" başlıklı 49. maddesinin 1. fıkrası, DPDMHY'nin "Hizmetin Durdurulması" başlıklı 44. maddesinin 1. fıkrası, "Faturaların ödenmesi" başlıklı 49. maddesinin 3. fıkrası.

yükümlülüklerinin tipolojisine ters düşmüş gibi görünmektedir. Buna karşılık bu görüşün savunucularına göre, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmede borçlulardan birinin ifaya devam etmesinin, alacaklının menfaatine zarar vereceğinin belirli olması halinde TMK'nin 2. maddesinden çıkarılan dürüstlük kuralı uyarınca ifanın durdurulması yan yükümlülüğün bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumda menfaatler dengesi alacaklının, yani abonenin yahut tüketicinin, menfaatinin korunmasını gerektirmektedir. Bir başka deyişle, muaccel fatura bedelini ödemeyen veya ödeyemeyen bir aboneye veya tüketiciye enerjinin tedarik edilmesinin durdurulması hususu bu görüş savunucuları bakımından koruma yükümlülüğü çerçevesinde değerlendirilmektedir[264].

(iii) Kanaatimiz

Enerji sağlama sözleşmelerinde para borcunun ödenmemesi halinde sağlayıcının enerjiyi kesmesinin ödemezlik def'î olarak değerlendirilmesi isabetli değildir. Zira yukarıda da açıklandığı üzere, ödemezlik def'înin ileri sürülebilmesi için tarafların edimlerini aynı anda ifa etmelerine yönelik sözleşme kapsamında yükümlülüklerinin bulunması gerekir. Oysa enerji sağlama sözleşmesi bakımından kullanılan enerji üzerinden düzenlenen faturayı müteakip tüketici para borcunu ifa etmektedir. Dolayısıyla elektrik ve doğal gaz sağlama sözleşmeleri bakımından tarafların aynı anda ifa yükümlülüğü söz konusu değildir. Her ne kadar doktrinde

[264] Aker, s. 16-17; karş. Ayrancı, Enerji, s. 199.

bu şartın sürekli borç ilişkileri bakımından gerçekleştiği kabul edilse de kanaatimizce böyle bir kabule imkân sağlayan maddi bir gerekçe sunulmamaktadır.

Ödemezlik def'î, bir def'î olması sebebiyle sahibine bir hak olarak tanınmıştır. Dolayısıyla ödemezlik def'î ileri sürülmeksizin hâkim tarafından dikkate alınmaz. Bu bağlamda bir hakkın ileri sürülmesi tamamen hak sahibine bağlıdır. Hak sahibinin bu noktada bir zorunluluğu bulunmamaktadır[265]. Aşağıda detaylıca açıklanacağı üzere enerjinin kesilmemesi hali, Yargıtay tarafından tedarik ve dağıtım şirketine bir kusur olarak yüklenmiştir[266]. Hâkimin bir def'î olduğundan hareketle re'sen dahi dikkate almayacağı bir hakkın hiç kullanılmaması halini bir kusur olarak değerlendirmesinin izahı mümkün değildir. Diğer bir ifadeyle, enerjinin kesilmesinin ancak tarafların ileri sürmesi konusunda onlara takdir yetkisi veren bir def'î olarak kabul edilmesi ve enerjinin kesilmemesinin bir kusur hali olarak değerlendirilmesi esas itibarıyla bağdaşmamaktadır.

[265] Eren, s. 75. Ödemezlik def'înin hak olarak nitelendirildiği Yargıtay kararları için bkz. Y. HGK. 03.05.2006, E. 2006/4-232, K. 2006/269; Y. 21. HD. T. 28.12.2016, E. 2016/14639, K. 2016/15730; Y. 11. HD. T. 08.05.2018, E. 2016/9859, K. 2018/3314, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (20.03.2020).

[266] Bkz. Aşağıda X, B, 1, b, iii.

Enerji sağlama sözleşmelerinde para borcunun tüketici tarafından ödenmemesi halinde sağlayıcı şirketin enerjiyi kesmesi kanaatimizce yan yükümlülük olarak kabul edilmelidir. Zira böyle bir halde ödemezlik def'înin aksine, para borcunun ödenmemesini müteakip enerjinin kesilmesi dağıtım şirketinin bir yükümlülüğü olacaktır. Bahsi geçen yükümlülük, enerji sağlama sözleşmesinde tüketicinin borcunu ödememesi sonucu tedarik şirketinin ifaya devam etmesinin kendi menfaatiyle ters düşeceğinden hareketle dürüstlük kuralının uygulanarak tüketicinin kullandığı enerjinin kesilmesine imkân vermektedir. Öte yandan, bir yükümlülüğün yerine getirilmemesinin bir kusura sebebiyet verebileceği dikkate alındığında kesilmenin bir yükümlülük olarak kabul edilmesi, enerjinin kesilmemesinin müterafik kusur olarak değerlendirilmesinin de gerekçesi olmaktadır[267].

iii. Enerjinin Kesilmemesi Hâli

Yukarıda belirtilen mevzuat hükmü çerçevesinde, enerjinin kesilmesi için yalnız borçlu temerrüdünün gerçekleşmesi yeterli değildir. Aksine, borçlu abone yahut tüketiciye ek süre verilmesi zorunluluğu bulunmaktadır[268]. Fatura bedelinin ödenmesine ilişkin yukarıda bahsi geçen EPTHY ve Perakende Satış

[267] Enerjinin kesilmemesi haline ilişkin açıklamalar için bkz. Aşağıda X, B, 1, b, iii.

[268] Bkz. Yukarıda X, B, 1, a.

Sözleşmesi'nin ilgili hükümleriyle TBK'nin karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde süre verilmesine yönelik 123. maddesiyle benzerlik göstermektedir. Nitekim TBK'de yer alan hükümde de taraflardan birinin borcunu ödemede temerrüde düşmesi halinde süre isteyebileceği öngörülmüştür. EPTHY ve perakende satış sözleşmesinde bahsi geçen süreye ilişkin hükümlerle, tedarikçinin TBK'nin 124. maddesinde yer alan süre verilmesini gerektirmeyen durumlardan yararlanmasının önüne geçilmiştir.

Mevzuatta yer alan hükme karşılık abonenin yahut tüketicinin faturada yer alan bedelin ödemesini yapmaması halinde bazı durumlarda elektrik yahut doğal gaz kesilmemektedir. Bu durum, doktrinde ve Yargıtay'da benimsendiği üzere müterafik kusur olarak kabul edilmektedir[269].

Haksız fiil hukukuna ilişkin bir kavram olan zarar görenin kusuru veya müterafik kusur, kusur sorumluluğu kapsamında değerlendirilmekte olup TBK'nin 52. maddesinde düzenlenmektedir. İlgili maddede, zarar görenin zararı doğuran fiile razı olması yahut zararın doğuşunda veya artışında etkili olması hâllerinde hâkimin tazminatı indirebileceği veya tamamen kaldırabileceği hususları öngörülmüştür. TBK'nin 114. maddesinin atfıyla söz konusu hükmün sözleşmeler

[269] Aker, s. 12.

hukukuna uygulanacağı da açıktır[270]. Bununla birlikte zarar görenin kusuru ilkesinin çıkış noktası TMK'nin 2. maddesinden hareketle, çelişkili davranış yasağı ile kimsenin kendi kusurundan yararlanamayacağı ilkesine dayanmaktadır. Şöyle ki, zararın doğuşunda yahut artışında payı bulunan kimsenin, bu katkısına rağmen tam tazminat talebinde bulunması, bahsi geçen ilke ve yasağa uygun düşmemektedir. Diğer bir deyişle, kişinin kendi menfaatini korumamasından kaynaklanan durumlardan fayda sağlaması düşünülemez[271].

Zarar görenin zararın doğmasına veya artmasına engel olmaması hali de müterafik kusurun oluşması için yeterlidir. Bu noktada zararı azaltma külfetinin ihlali söz konusudur. Bununla birlikte, zarar gören bakımından müterafik kusurun söz konusu olabilmesi için muhakkak bir borcun yahut külfetin ihlal edilmesi gerekmez. Zarar gören, "yapmama" davranışıyla da müterafik kusura yol açabilir[272].

---

[270] Kurt, Leyla Müjde, "Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti", **AÜHFD**, 2015, C. 64, S. 3, s. 777; Aker, s. 12.

[271] Kurt, Zarar, s. 778; Aker, s. 12.

[272] Buna karşılık her durumda zarar verici olayı meydana getirenin fail olduğu vurgulanmalı, zarar görenin yalnız tesadüfler sonucu zarar verici olaya maruz kalma olasılığı her somut olayda dikkate alınmalıdır. Aksi takdirde zarar gören bakımından sebep sorumluluğu tarzı bir sorumluluk gündeme gelmekte olup zarar verene her halükârda indirim hakkı tanınmaktadır. Bu durum ise, hakkaniyet

Enerji sözleşmeleri bakımından zarar veren, abone; zarar gören ise enerji sağlayıcısı olup sözleşme hükümleri uyarınca belirlenen bedelin ödenmemesine rağmen elektriğin yahut doğal gazın kesilmemesi durumlarında enerji sağlayıcısının müterafik kusuru gerçekleşmiş olur. Zira bu halde, zarar gören enerji sağlayıcısının kusurlu davranışı, yani enerjiyi kesmemesi, zarar veren abonenin enerji tüketimi devam ederken gerçekleşmektedir[273].

Nitekim Yargıtay'ın muhtelif kararlarında abonenin borcunu ödememesine karşılık idarenin elektriği kesmemesi halinde zararın artmasına yol açtığı ve bu sebeple müterafik kusurunun bulunduğu belirtilmiştir[274]. Yargıtay, ilgili

ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Bu bağlamda "zarar verme!" emri "kendini koru" emrinden üstündür. Aker, s. 13 ve dpn. 78'de yer alan Yargıtay kararı.

[273] Aker, s. 13.

[274] Elektriğin kesilmesi dağıtım şirketinin yükümlülüğündedir. Bkz. Yukarıda X, B, 1, b, i. Ancak ilgili dönemde henüz dağıtım faaliyetinin tümüyle özelleştirilmemesi sebebiyle elektrik kesintisinden sorumlu olan taraf idare olarak gösterilmiştir. Y. 3. HD. T. 15.01.2014 E. 2013/16514 K. 2014/278; Y. 3. HD. T. 18.06.2014 E. 2014/1750 K. 2014/9860; Y. 3. HD. T. 19.01.2015 E. 2014/8987 K. 2015/919; Y. 3. HD. T. 12.11.2015 E. 2014/21214 K. 2015/17918, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 26.03.2020).

kararlarında her ne kadar idarenin müterafik kusurunun varlığını kabul etse de bu kusurun tüketicinin ana borcundan doğan hukukî sorumluluğunu kaldırmadığını belirterek gecikme zammından yahut bu zamana kadar olan faizden idarenin kusuru oranında borçlu yararına bir indirimin yapılması gerektiğini eklemiştir. Zira aksi halde, borçlu abonenin sebepsiz zenginleşmesi söz konusu olmaktadır[275].

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak enerji tedarikçisinin sorumluluğu kapsamında basiretli iş adamına ilişkin hükümler Yargıtay kararlarının aksine doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bir mal yahut hizmete ilişkin tedariki sağlayan kişinin tacir sayılabilmesi için bu kişinin iştigal ettiği alanda tecrübeli olması yahut bu işe ilişkin uzmanlığının bulunması veyahut bu alanda uzman olan kişileri işe alması gerekmektedir[276]. Enerji şirketlerinin bu nitelikleri kabul edildiği takdirde, basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğü ortaya çıkmakta ve şirketlerin Türk

[275] Y. 3. HD. T. 12.11.2015 E. 2014/21214 K. 2015/17918, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 11.07.2019). Benzer bir karar için bkz. Y. 3. HD. T. 18.06.2014 E. 2014/1750 K. 2014/9860, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 11.07.2019).

[276] Enerji şirketlerinin muhtelif ülke hukuklarına göre tacir olarak kabul edildiğine ilişkin bkz. Kara, Etem, "Ticaret Kanunlarının Varsayımsal İnsanı: Amerikan Ticaret Kanununda Reasonable Man ile Türk Ticaret Kanununda Basiretli Tacir", **DEÜHFD**, 2017, C. 19, Özel Sayı, 17, s. 2137.

Ticaret Kanunu'nun ("TTK") 16. ve 18. maddeleri kapsamında sorumlulukları bulunmaktadır[277]. Bu anlamda, enerjinin kesilmemesi enerji şirketinin basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğüne aykırılık kapsamında ele alınmaktadır. Her ne kadar kesme işlemi dağıtım şirketi tarafından yapılsa da TBK'nin 116. maddesi kapsamında tedarik şirketinin ifa yardımcısı olduğu hususu kabul edildiği takdirde dağıtım şirketi, tedarik şirketine kusur izafe edebilir. Bu halde de tedarik şirketi, gerekli bildirimleri yapmış olması halinde dâhi dağıtım şirketinin enerjiyi kesmemesi durumunda müterafik kusurlu sayılır. Ancak bu hallerde tedarik şirketinin dağıtım şirketine rücu hakkı saklıdır[278].

Enerjinin kesilmesine ilişkin bir diğer dikkat çekici unsur, bu kesintinin sayaçların uzun sürelerce okunmaması sebebiyle yapılmasıdır. EPTHY'nin 32. maddesinde sayaç okuma görevi dağıtım şirketine verilmiştir. İlgili maddede en az 25 gün ve en çok 35 günlük dönemler içerisinde sayaçların söz konusu dağıtım şirketleri tarafından okunacağı belirtilmiştir. EPTHY'nin 33 ve 34. maddeleri uyarınca, dağıtım şirketinin hesapladığı tüketim miktarını tedarikçiye bildirmesinin ardından, tedarikçi şirketin söz konusu tüketimi bedel bakımından hesaplama yükümlülüğü bulunmaktadır. Ardından hesaplanan bu tüketim bedeli tedarikçi

[277] Arkan, Sabih, **Ticari İşletme Hukuku**, 20. Bası, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2015, s. 142-143; Aker, s. 13.

[278] Bununla birlikte aynı durum Yargıtay kararlarında abonenin ve fiili tüketicinin aynı kişi olmadığı hallerde söz konusu değildir. Aker, s. 13.

şirket tarafından doğrudan yahut dağıtım şirketi vasıtasıyla tüketiciye bildirilir. Mevzuat hükümlerinden de anlaşıldığı üzere ödeme ve kesime ilişkin ihtarların tedarik şirketi tarafından yapılmasına karşılık enerji, dağıtım şirketi tarafından kesilmektedir. Bu nedenle sayacın okunmaması esas itibarıyla dağıtım şirketinin kusurudur. Dağıtım şirketinin bu kusurlu davranışı sonucunda tedarik şirketi tarafından faturanın düzenlenmemesi sonucu tüketiciye bildirimin yapılmaması ve tüketicinin de ödemeyi gerçekleştirmemesi hallerinde sadece tedarik şirketine kusur izafe edilmesi isabetli değildir[279].

Yukarıdaki hususlara ek olarak, enerjinin dağıtımı ve satışının aynı zamanda bir kamu hizmeti olduğu hususu göz önünde bulundurulduğunda şirketlerin yükümlülüklerini yerine getirmemesi bu bağlamda, hizmet kusuru da teşkil edebilir[280].

Abonenin borçlandığı faturada belirtilen bedelin ödenmemesi ve takiben enerjinin kesilmemesi halinde sorumluluk, kaçak yahut usulsüz enerji kullanımı açısından da benzer şekildedir[281].

---

[279] Aker, s. 14.

[280] Aker, s. 16 ve dpn. 114'teki açıklamalar. Enerji faaliyetlerinin yerine getirilmesinin kamu hizmeti olduğu konusunda bkz. Yukarıda, I, B, 2.

[281] Zira bu noktada da kaçak ya da usulsüz elektrik kullanımı, tedarikçinin davranışı sonucu meydana gelmiş olup zararın artmasına yol açmaktadır. Kaçak ve usulsüz

iv. Enerji Tüketim Bedelinden Doğan Sorumluluk

Yukarıda da bahsedildiği üzere abonenin yahut tüketicinin ödeme borcunu yerine getirmemesi halinde, kullanılan enerji bedeli ifa edilene kadar, enerjisi kesilebilir[282]. Ancak bazı hallerde söz konusu kesilmeden etkilenen kişi, ödeme borcunun ifa edilmediği dönemde enerjiyi kullanan kişi olmayabilir. Örneğin, bazı kişiler belli bir yerde bir süre oturmalarının ardından elektrik yahut doğal gaz faturalarını ödemeden oradan taşınırlar. Bu bağlamda taşınmaza bu kişilerden sonra girecek kişiler elektrik yahut doğal gaz abonelikleri bakımından belli sorunlar yaşarlar. Uygulamada dağıtım şirketi, enerji bedeli ödenmeyen taşınmazda bedel ödeninceye kadar kesintiyi devam ettirmektedir. Bu bağlamda taşınmazda enerjinin yeniden sağlanması için, söz konusu taşınmaza giren yeni kişilerin, kendilerinden önce taşınmazda bulunanların borçlarını ödeme mecburiyeti doğmaktadır. Diğer bir

elektrik kullanımı hallerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ayrancı, Enerji, s. 204-205; Özdamar, Mehmet, "Elektrik Faturalarında Yer Alan Kayıp Kaçak Bedellerinin Güncel Hukuki Durumu", **Enerji Hukuku Dergisi**, 2014/2, s. 49; Karan, Murat, "Kayıp-Kaçak Bedelleri Hakkında Elektrik Piyasası Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler ve Hükümlerin Anayasa'ya Uygunluğu", **İstanbul Barosu Dergisi**, 2016, C. 90, S. 6, s. 133-134; Akın, s. 145-192.

[282] Bkz. Yukarıda, X, B, 1, b.

deyişle, taşınmaza yeni giren kişiler, herhangi bir illiyet bağı bulunmaksızın başkalarının borcundan sorumlu tutularak mağdur edilmektedirler[283].

Enerji tüketim bedeline ilişkin ödemenin taşınmazda bulunan kişiler tarafından yerine getirilmemesi hallerine ilişkin Yargıtay çeşitli kararlarında, aboneliğin iptal ettirilmediği sürece o abonelik üzerinden tüketilen enerji bedelinden abone ve fiili kullanıcının müteselsilen sorumlu olduğunu belirtmiştir[284]. Sonrasında abonenin fiili kullanıcıya karşı rücu hakkı da saklı tutulmaktadır[285].

---

[283] Ayrancı, Enerji, s. 201.

[284] Y. 19. HD. T. 14.10.2008 E. 2008/949 K. 2008/9423; Y. 19. HD. T. 03.05.2010 E. 2009/7906 K. 2010/5310, www.baltaci.av.tr; Y. HGK. T. 27.04.2011 E. 2011/19-104 K. 2011/239; Y. 3. HD. T. 15.01.2014 E. 2013/16514 K. 2014/278; Y. 3. HD. T. 18.06.2014 E. 2014/1750 K. 2014/9860; Y. 3. HD. T. 19.01.2015 E. 2014/8987 K. 2015/919; Y. 3. HD. T. 03.06.2015 E. 2015/7484 K. 2015/10205; Y. 3. HD. T. 12.11.2015 E. 2014/21214 K. 2015/17918, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 11.07.2019).

[285] Y. 3. HD. T. 03.06.2015 E. 2015/7484 K. 2015/10205, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 11.07.2019).

Yukarıda verilen muhtelif Yargıtay kararlarında yer alan karşı oy yazılarının bazılarında abonenin fiili kullanıcıyla birlikte sorumlu olması hukuka aykırı bulunmaktadır. Örneğin bir karşı oy yazısında, davalı abonenin elektrik tüketim bedelini ödememesine karşılık davacı dağıtım şirketinin elektriği kesmemesi davacının tamamen kendi kusuru olarak belirtilmiştir. İlaveten, elektriğin kesilmesi ve aboneliğin sonlandırılması hükümlerine uygun davranmayan dağıtım şirketinin "*hiç kimse kendi kusuruna dayanarak bir hak talebinde bulunamaz*" ilkesinden hareketle davalı aboneden herhangi bir talepte bulunamayacağı vurgulanarak bu durumda kullanılan elektrik bedelinin yalnız tesisatın fiili kullanıcısından istenebileceği gerekçesiyle oy çoğunluğuyla verilen karara karşı çıkılmıştır[286].

Kanaatimizce Yargıtay'ın verdiği kararlarda benimsediği genel anlayış isabetlidir. Elektriğin kesilmemesi durumunda dağıtım şirketi zaten belirli bir oranda kusurlu bulunmaktadır[287]. Buna karşılık karşı oy görüşlerinde belirtildiği

---

[286] Y. 3. HD. T. 12.11.2015 E. 2014/21214 K. 2015/17918, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 18.07.2019). Benzer bir karar için bkz. Y. 3. HD. T. 18.06.2014 E. 2014/1750 K. 2014/9860, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 18.07.2019).

[287] Elektriğin kesilmemesinin dağıtım şirketine kusur olarak yöneltildiği haller için bkz. Yukarıda X, B, 1, b, iii.

üzere kusurun tamamıyla elektriği kesmeyen dağıtım şirketine yüklenerek dağıtım şirketinin aboneden herhangi bir talepte bulunamayacağını savunmak yersizdir. Zira aboneliğin iptal ettirilmesi abonenin yükümlülüğündedir. Bu bağlamda abone, aboneliğini sona erdirmemekle ve taşınmazın başkası tarafından fiilen kullanılması karşısında hareketsiz kalmakla kusurludur. Dolayısıyla dağıtım şirketinin, aboneden kullanılan elektrik bedelini talep etmesi mümkündür. Bu halde abone ve fiili kullanıcının müteselsilen sorumlu olması mümkündür. Abonenin ise fiili kullanıcıya karşı rücu hakkının saklı olması, kendisinin kullanmadığı enerji bedelini ödemesi sonucunu telafi etmek amacıyla ona bir koruma sağlamaktadır.

c. Fer'î Borçların Durumu

i. Genel Olarak

Perakende Satış Sözleşmesi'nin 18. maddesinin 9. fıkrasında, sözleşmenin konusu borçların, aksi bir durumun söz konusu olmadığı hallerde, vadesinde muaccel hale geldiği belirtilmiştir. Ayrıca mezkûr Sözleşme'nin 9. maddesinin 3. fıkrasında, faturada belirtilen fatura bedelinin tüketici tarafından ödenmemesi halinde, son ödeme tarihinden itibaren tüketiciye gecikme zammı uygulanacağı öngörülmüştür. Aynı şekilde, DPDMHY'nin 49. maddesinde de zamanında ödenmeyen faturalara ilişkin bedelin gecikme zammıyla birlikte tahsil edileceği

belirtilmiştir[288]. Bu bağlamda söz konusu gecikme zammı ve işleyen yasal faiz, fer'î borç kalemleri kapsamında ele alınmaktadır. Nitekim Yargıtay muhtelif kararlarında da gecikme zammının ve yasal faizin fer'î borçlar kapsamında olduğunu belirtmiştir. Ancak söz konusu borçlarda somut olaya bağlı olarak indirime gidilmektedir. Buna karşılık gecikme zammının hukukî niteliği bakımından doktrinde bazı tartışmalara yer verilmektedir. Aşağıda söz konusu tartışmalar detaylı olarak açıklanmıştır.

ii. Gecikme Zammının Hukukî Niteliği

Perakende Satış Sözleşmesi'nin "Faturalama ve Ödeme" başlıklı 9. maddesinin 3. fıkrasında, fatura bedelinin ödenmediği hallerde, son ödeme tarihinden itibaren Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanunu'nun

[288] Belirtilen hükmün yansıması olarak muhtelif sözleşme türlerinde gecikme zammının uygulanacağına ilişkin bkz. Türkiye Petrol Anonim Ortaklığı ("TPAO") Silivri Doğalgaz Depolama Tesisinden BOTAŞ Ulusal İletim Şebekesi Üzerinden Doğalgaz Satış Sözleşmesi, http://www.tpao.gov.tr/tpfiles/TenderDocs/files/silivridogalgaz_01062012(1).pdf; İGDAŞ Doğal Gaz Bağlantı ve Abonelik Sözleşmesi Genel Şartları, https://static.turkiye.gov.tr/downloads/kurumlar/belediye/IGDAS_ABONELIKSOZLESMESI_GENELSARTLARI.pdf, (E.T. 30.07.2019).

("AATUHK") 51. maddesinde öngörülen oranların aşılmaması kaydıyla[289] tüketiciye günlük olarak gecikme zammı uygulanacağı belirtilmektedir. Aynı şekilde EPTHY'nin 4. maddesinde ve DPDMHY'nin 49. maddesinde de gecikme zammı, AATUHK'de yer alan oranlar baz alınarak tanımlanmıştır. Her ne kadar enerji tüketiminden kaynaklanan alacaklar özel hukuk sözleşmeleri kapsamında ele alınsa da ilgili mevzuat ve sözleşmede kamu hukuku kaynaklı bir müesseseden yararlanılmıştır[290]. İlgili hüküm uyarınca gecikme zammı, kamu alacağının süresinde ödenmeyen kısmına vadenin bitim tarihinden itibaren ödeme tarihine kadar geçen her ay için eklenen bir bedel olarak belirtilmiştir[291]. Söz konusu mevzuatta da açıkça belirtildiği üzere gecikme zammı fer'î kamu alacağı sayılmaktadır.

Özel hukuk sözleşmeleri açısından gecikme zammı, yalnız kanun ile öngörülen hallerde, borçlunun borcunu vadesine kadar ödememesi sebebiyle ortaya çıkan, zaman faktöründen bağımsız bir tazminat olarak kabul edilmiştir. Ancak faizden farklı olarak gecikme zammı, taraflar arası kararlaştırılan bedelin borçlu

[289] Belirtilen oranın aşılamayacağı yönünde ayrıca bkz. **Abonelik Sözleşmeleri Yönetmeliği**, RG. T. 24.01.2015, S. 29246.

[290] Aker, s. 18.

[291] 1266 S. Cumhurbaşkanlığı Kararının 1. maddesi uyarınca Temmuz 2019'dan itibaren yürürlüğe girmek üzere, her ay için ayrı ayrı uygulanacak şekilde gecikme zammı oranı %2,5 olarak belirlenmiştir. RG. T. 29.06.2019, S. 30816.

tarafından geç ödenmesini önleme amacı taşıyan tedbir niteliğinde bir tazminattır[292]. Enerji satımında gecikme zammı ve özellikle temerrüt faizi ile olan ilişkisi bakımından pek çok tartışma mevcuttur. Yargıtay'ın da gecikme zammı ile temerrüt faizine ilişkin yaklaşımı zaman zaman değişim göstermiştir[293].

---

[292] Aker, s. 19. Kaya, Arslan, "Adi ve Ticari İşlerde Faiz", **İÜHFD**, 1994, C. 54, S. 1, s. 347-348. Kanundan kaynaklanan hallerde söz konusu olan gecikme zammının sözleşme hükmü olarak kararlaştırılması halinde artık bir cezaî şarttan bahsedileceğine ilişkin bkz. Kaya, Faiz, s. 348.

[293] Davacı elektrik tedarik şirketi ile abonelik sözleşmesi akdeden davalının elektrik tüketim bedelini ödememesi sebebiyle davacı tarafından başlatılan icra takibine davalının itirazı sonucu açılan itirazın iptali davasını konu alan bir kararında Yargıtay, davalının taşınmazı terk ettiği tarihten sonra aboneliğini iptal ettirmemesi sebebiyle başkası tarafından tüketilen elektrik bedelinden sorumlu olacağını ve bu tutarlar sebebiyle abonelik sözleşmesi hükmü gereğince gecikme zammının talep edilebileceğini belirtmiştir. Yargıtay işbu kararının gerekçesinde "faiz (gecikme zammı)" ifadesini kullanmakta olup gecikme zammı ve faizi aynı kavramlar olarak değerlendirmektedir. Bkz. Y. 3. HD. T. 22.01.2018, E. 2016/8275, K. 2018/491, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/ (E.T. 26.03.2020). Benzer kararlar için bkz. Y. HGK. T. 10.10.2012, E. 2012/7-502, K. 2012/707; 3. HD. 24.10.2016, E. 2016/2413, K. 2016/12091, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 26.03.2020). Diğer bir kararında ise 6183 sayılı Kanun'da belirtilen gecikme

Kanaatimizce gecikme zammı temerrüt faizi niteliğinde değildir. Aksine gecikme zammı, borcun yalnız vadesinde ödenmemesine bağlı olan ifaya eklenen ceza koşuludur. Ayrıca söz konusu ceza koşuluna ilişkin hususlar genel olarak abonelik sözleşmesinde belirtilmiştir. Gecikme zammı asıl borca bağlı olduğundan,

---

zammına ilişkin düzenlemenin özünde temerrüt faiz oranının tespit edilmesine ilişkin olduğunu belirtmiştir. Ancak bu kararda ifa zamanında ödenmeyen elektrik tüketim bedeline gecikme zammının uygulanarak aynı zamanda yasal faize hükmedilmesine karar verilmiştir. Y. 3. HD. T. 01.07.2019, E. 2017/11537, K. 2019/6002, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 26.03.2020). Benzer kararlar için bkz. Y. 3. HD. T. 07.12.2017, E. 2016/5581, K. 2017/17241; Y. 23. HD. 26.01.2016, E. 2015/745, K. 2016/380, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 26.03.2020). YİBK ise elektrik tüketim bedellerinin süresinde ödenmemesi sebebiyle hükmedilen gecikme zammına ek olarak temerrüt faizi istenip istenmeyeceği hususunda içtihatların birleştirilmesine karar verilmesine gerek olmadığına hükmetmiştir. Y. İBK T. 19.11.1993 E. 1991/6 K. 1993/1, www.hukuki.net, (E.T. 01.08.2019). Bu noktada Yargıtay, gecikme zammının asıl borçla birlikte temerrüt faizi hesaplanırken dikkate alınacak bir tutar olup olmadığı noktasında kararı dairelerin inisiyatifine bırakmıştır.

ifa zamanının geçmesine karşılık tüketim bedelinin ödenmemesi halinde, tüketim bedeline gecikme zammı da eklenerek asıl borcun miktarı artacaktır[294].

Elektrik ve doğal gaza ilişkin mevzuat ve sözleşmelerde de gecikme zammı ile temerrüt faizinin aynı müesseseler olmadığı açıkça ortaya konulmuştur. Faturalarda tüketiciye ödeme için bir tarih aralığı belirtilir. Söz konusu tarih aralığında tüketim bedelinin ödenmemesi halinde temerrüt gerçekleşmiş olur. Yukarıda belirtildiği üzere TBK'nin 123. maddesine uygun olarak, enerjinin kesilmesi işleminden önce tüketiciye ikinci bir bildirimin yapılması zorunludur[295].

Mevzuatta gecikme zammının temerrüt faizi sayılmadığını gösteren bir diğer bir örnek, Türkiye Radyo Televizyon ("TRT") Kurumu Gelirleri Kanunu'nda[296] belirtilmiştir. İlgili Kanun'un "Tahsilat" başlıklı 5. maddesinin c bendinde, ödemeler geciktirildiği takdirde AATUHK'de öngörülen gecikme zammı oranında temerrüt faizi uygulanacağı hükmü yer almaktadır. Kanunkoyucu

---

[294] Aker, s. 19.

[295] Aker, s. 19 ve dpn. 135'te yapılan açıklamalar. Alman hukuku açısından da temerrüt faizi, bağımsız bir karaktere sahip olup, enerji sağlama sözleşmesinde ödeme borcunun zamanında yerine getirilmemesi halinde BGB § 286'da yer alan bildirim sürelerine uymak kaydıyla borçludan talep edilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sachsenhauser, s. 98.

[296] **3093 sayılı TRT Kurumu Gelirleri Kanunu,** RG. T. 15.12.1984, S. 18606

aksini öngörüp gecikme zammını ve temerrüt faizini aynı kavramlar olarak belirleseydi söz konusu hüküm bir anlam ifade etmezdi.

Yukarıda bahsedilen tüm hususlar göz önüne alındığında, her ne kadar Yargıtay'ın çelişen kararları söz konusu olsa da gecikme zammı ve temerrüt faizi aynı müesseselere tekabül etmemektedir. Gecikme zammı, zamandan bağımsız olarak tamamen asıl borcun vadesinde ödenmemesine bağlı ortaya çıkan ve asıl borcu arttıran nitelikte, tedbir amaçlı bir miktar iken; temerrüt faizi asıl borcun zamanında ödenmemesi sebebiyle vade tarihi ile fiili ödeme tarihine kadar olan süreçte biriken faizi temsil etmektedir. Bununla birlikte gecikme zammı tutarına ilişkin olarak tüketici ihtar, dava yahut takip tarihinde borçlu temerrüdüne düşmektedir[297].

iii. Zarar Görenin Kusuru Halinde Fer'î Borçlardan Sorumluluk

TBK'nin "Tazminatın indirilmesi" başlıklı 52. maddesinde zarar görenin zararın doğmasında yahut artmasında etkili olması halinde hâkime tazminatı indirme veya tamamen kaldırma hakkı tanınmıştır. Müterafik kusur da tazminatın hesabında re'sen dikkate alındığından hâkim müterafik kusur hallerinde 52. madde kapsamında karar vermekle yükümlü kılınmıştır. Tüketicinin ödeme borcunda temerrüdü sebebiyle tedarikçinin alacaklarına dair yapılacak indirimler de

[297] Aker, s. 19 ve dpn. 137'de yapılan açıklama.

müterafik kusurla bağlantılıdır. Bir başka deyişle, tazminatın indirilmesiyle birlikte zarar gören ile fail arasında paylaştırılan zarar bağlamında söz konusu alacaklara bu anlamda yapılacak bir indirim müterafik kusurla doğrudan ilişkilidir[298].

Müterafik kusurda ağır ve hafif kusur ayrımına gidilmiştir[299]. TBK'nin 52. maddesinin 2. fıkrası uyarınca zarar veren hafif kusurunun bulunduğu bir olayda tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek durumdaysa hâkim tazminatın indirilmesine karar verebilir. Buna karşılık, zarar verenin tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşmeyeceği hallerde tazminattan indirimden bahsetmek mümkün değildir. Doktrindeki bir görüş enerjinin kesilmesi hâline ilişkin, kesmenin özellikle tüketiciyi tehdit yahut korkutma amacı taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda, müterafik kusurdan bahsetmenin isabetli olmadığı yönündedir. Böyle bir durumda hâkim, TBK'nın 52. maddesinin 2. fıkrasını kıyas yoluyla uygulayarak indirime hükmetmekten vazgeçebilir[300].

Yargıtay ise kusur oranının tespiti bakımından muhtelif kararlar vermiştir. Bir kararında enerjinin kesilmemesi halinde abonenin, tüketim bedeli dışındaki gecikme zammı ve temerrüt faizinden kaynaklanan sorumluluğunun ortadan

[298] Aker, s. 17.

[299] Kurt, Zarar, s. 800.

[300] Aker, s. 17.

kalkacağına işaret ederken[301] diğer bir kararında bahsi geçen gecikme zammı ve temerrüt faizinden tedarikçinin kusuru oranında indiriminin gerektiğini ifade etmiştir[302]. Bir başka kararında ise Yargıtay, tedarik şirketinin gerekli bildirimi yapmamasının kendi kusuru olduğunu, bu sebeple ancak gecikme zammında bir indirime gidilebileceğini belirtmiştir[303].

Tüketim bedeline ilişkin ödenmeyen borçlarda zarar gören tedarik şirketinin kusurlu olması halinde yalnız fer'î borçlardan indirime gidilmesi gerektiğini ifade ettiği kararlarında Yargıtay, hangi zarar kalemlerine ne miktarda indirim uygulayacağını belirtmemiştir. Oysaki, zarar görenin kusuru nedeniyle indirim yapıldığı kanaatine varıldığında söz konusu indirimin uygulanacağı zarar kalemlerinin belirtilmesi elzemdir[304]. Buna karşılık Yargıtay, sadece asıl borç olan tüketim bedelinden indirim yapılmayacağını, asıl borçtan kalan fer'îlere söz konusu

---

[301] Y. 3. HD. T. 15.01.2014 E. 2013/16514 K. 2014/278, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 02.08.2019).

[302] Y. 3. HD. T. 26.03.2014 E. 2013/19491 K. 2014/4845, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 02.08.2019).

[303] Y. 13. HD. T. 08.04.2002 E. 2002/1498 K. 2002/3727, https://www.legalbank.net, (E.T. 02.08.2019).

[304] Aker, s. 18.

indirimin uygulanacağına karar vermiştir. Bu noktada, gecikme zammının asıl borçtan bağımsız düşünülmemesi gerektiği ve asıl alacağı artırdığı hususları gözden kaçırılmıştır. Elektrik zamanında kesilmiş olsaydı tüketim mümkün olmayacak, dolayısıyla gecikme zammıyla birlikte asıl borç olan tüketim bedeli artmayacaktı. Bu bağlamda fer'î borç kalemlerinden olan gecikme zammı yalnız elektriğin kesildiği tarihten önceki dönem bakımından söz konusu olacaktı. TBK'nin 52. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak, kesme şartlarının meydana geldiği tarihi müteakip döneme ait tüketim miktarının esas alınarak hesaplanacak asıl alacaktan, müterafik kusur sebebiyle, kusur oranında indirim yapılması isabetlidir. Ancak bu şekilde, tedarik şirketinin enerjiyi keyfiyete bağlı olarak kesmemesi ve buna bağlı olarak borçlunun borcunu arttırmasına sebep olmasının önüne geçilebilir.

Doktrinde bir görüşe göre, alacaklının müterafik kusuru sebebiyle temerrüt faizinden indirim yapılması çelişki arz etmekte olup bu durum, temerrüt kurumuna aykırılık teşkil etmektedir. Zira bu görüş sahiplerine göre, borçlunun temerrüde düşmesinde ve temerrüt faizinin işlemesinde kusur müessesesi rol oynamaz. Borçlunun temerrüde düşmesini müteakip, kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın, temerrüt faizi işler. Enerji sözleşmeleri bakımından da tedarik şirketine abonenin bedel ödeme borcunda temerrüdü sebebiyle kusur atfedilmesi söz konusu değildir. Enerjinin kesilmemesi başlı başına borçlunun borcunu zamanında ödememesine ilişkin yegâne neden olarak kabul edilemez. Borçlu, borcunu ödeyeceği zaman aralığını bilmekle yükümlüdür. Aynı zamanda enerjinin zamanında kesilmesi de

abonenin temerrüde düşmesinin nedeni değildir, aksine kesilme bunun sonucu olarak ortaya çıkar[305].

Kanaatimizce yukarıda varılan sonuç isabetli değildir. Zira abonenin kullandığı enerjinin bedelini ödemekte temerrüde düşmesi kusurdan bağımsız olmasına karşın dağıtım şirketi, borcun mevzuatta belirtilen tarih aralığında ödenmemesine rağmen abonenin kullandığı enerjiyi kesmemekte kusurludur. Abonenin borcunu ifa zamanında yerine getirmesi gerektiğini bilmekle yükümlü olduğu varsayıldığında, taraflarca akdedilen sözleşmenin hükümlerinde belirtildiği üzere ifa zamanında borcunu ödememesinin sonuçlarından da haberdar olması beklenmektedir. Bir başka ifadeyle abone, borcunu ödemediğinde kullandığı enerjinin kesileceğinin farkındadır. Nitekim bu durum aboneye düzenli olarak gönderilen faturalarda da belirtilmektedir. Dolayısıyla abone de bu durumun farkında olmasına karşın enerjiyi kullanmaya devam etmekle kusurlu davranmıştır. Bu noktada müterafik kusur söz konusu olup yalnız tazminat bakımından müterafik

[305] Aker, s. 18. Yazar aynı zamanda müterafik kusurun haksız fiil hukuku ve sözleşme sorumluluğu bakımından ayrı hükümler doğuracağı görüşünü bildirmiştir. Bu bağlamda yazar, kusur sorumluluğu halinde olduğu gibi kusursuz sorumluluk hallerinde de müterafik kusurun haksız fiil hukuku bakımından göz önünde bulundurulması gerektiği ve sözleşme sorumluluğu açısından dikkate alınmaması gerektiğini belirtmektedir.

kusur sebebiyle tazminattan indirim yapılabilir. Böyle bir halde kanuna aykırı bir durum da söz konusu olmaz.

2. Sözleşmenin Feshi ve Zararların Tazmini

Enerji sağlama sözleşmelerinde genel olarak öncelikle enerji teslim edilir, teslimi müteakip faturalanan dönemsel tüketim bedeli alıcı tarafından sonradan ödenir. Buna karşılık bazı durumlarda enerji bedelinin peşin ödenmesinin ardından enerjinin tüketiciye tedariki de söz konusu olabilir. Kural olarak satış sözleşmesinde alıcının tüketim bedelini ödememesi halinde TBK'nin "Seçimlik Haklar" başlıklı 125. maddesi ve "Alıcının temerrüdü" başlıklı 235. maddesi uygulama alanı bulmaktadır. Buna göre satıcının dönme ve uğradığı zararların tazminini talep etme hakkı bulunmaktadır[306]. Ancak enerji sağlama sözleşmelerinin özelliği gereği para borcunun ödenmemesi gerekçesiyle dönme hakkının kullanılması söz konusu olamaz. Zira enerji sağlama sözleşmeleri, yukarıda da bahsedildiği üzere, sürekli edimli sözleşme niteliği taşımaktadır[307]. Bir başka deyişle, sözleşme konusu edimin, yani enerjinin tedarik edildikten sonra iadesi mümkün değildir. Bu bağlamda sağlayıcı tarafından sözleşmeyi sona erdirmeye

[306] Ayrancı, Enerji, s. 238; Aker, s. 14.

[307] Bkz. Yukarıda II, C, 4.

yönelik irade açıklaması fesih olarak kabul edilmektedir[308]. Ek olarak TBK'nin 126. maddesi de sürekli edimli sözleşmeler bakımından borçlunun temerrüde düşmesi halinde alacaklıya sözleşmeyi fesih hakkı tanınmıştır. Söz konusu hüküm enerji sağlama sözleşmeleri bakımından da uygulama alanı bulmaktadır.

Perakende Satış Sözleşmesi'nin "Sözleşmenin Sona Ermesi ve Fesih" başlıklı 18. maddesinde ve EPTHY'nin 35. maddesinde, sözleşmede ve ilgili mevzuatta öngörülen sürelere karşılık herhangi bir ödemenin yapılmaması, sonrasında enerjinin kesilmesi şeklinde ortaya çıkan duruma karşılık kendisine tanınan ek sürede dâhi tüketim bedelini ifa etmemesi veya geçerli bir ödeme taahhüdünde bulunmaması halinde tedarikçi şirkete sözleşmeyi feshetme hakkı tanınmıştır.

Sözleşmede edimin ifasına yönelik kesin yahut belirli bir vade kararlaştırılması durumunda ihtara gerek kalmaksızın temerrüt kendiliğinden gerçekleşir. Bununla birlikte TBK'nın 212. maddesine göre, ticari satımın söz konusu olduğu hallerde, taraflar edimin ifası için kesin vade kararlaştırmışlarsa alacaklının aynen ifadan vazgeçerek müspet zararın tazminini de talep edebileceği kabul edilmiştir. Alacaklının fesih ile birlikte sözleşmenin hükümlerinin yerine getirilmemesi sebebiyle güveninin boşa çıkmasından doğan menfi zararı talep

[308] Ayrancı, Enerji, s. 238, 240. Sürekli edimli sözleşmelerde dönme hakkının kullanılmasının mümkün olmadığına ilişkin bkz. Yukarıda X, A, 2, c.

etmesi de mümkündür. Bu noktada alacaklının müspet zararlarının tazminini istemesi söz konusu olamaz. Zira sözleşmenin feshedilmesinin ardından sözleşme sona ermiş olmaktadır. Bu durumda tekrar sözleşmeye dayanılarak borcun ifa edilmemesinden doğan müspet zararın tazmininin talep edilmesi mümkün değildir[309]. Dolayısıyla fesih ileriye etkili olup fesih anına kadar muaccel hale gelmiş olan borçlar fesihten etkilenmediği için, enerji sağlama sözleşmeleri bakımından EPTHY'nin 35. maddesinde de belirtildiği üzere tüketim bedelinin ödenmemesi halinde sözleşmenin feshine ek olarak muaccel hale gelmiş borcun tahsil edilmesi söz konusu olur. Buna karşılık enerji sağlama sözleşmesinin feshedilmesiyle birlikte müspet zararın tazmin edilmesi, yukarıda açıklanan sebeplerle mümkün değildir.

Yukarıda belirtilen hususlara ek olarak abonelik sözleşmeleri bakımından TKHK'nin 52. maddesinin 5. fıkrasında farklı bir hüküm getirilmiştir. Buna göre sağlayıcının aboneyle arasında akdettiği sözleşmeyi sona erdirme iradesini

[309] Ayrancı, Enerji, s. 238-240. Anık, s. 229. Sözleşmenin feshi halinde müspet zararın talep edilemeyeceğine dair kararlar için bkz. Y. HGK. T. 17.01.1990 E. 1989/13-392 K. 1990/1,
https://www.hukuki.net/ictihat/Yargitay_Hukuk_Genel_Kurulu_1989-13_392.php
(E.T. 29.07.2019).

yönetmelikte belirlenen süre içerisinde aboneye iletmesi gerekmektedir[310]. Aksi hâlde belirlenen süreden sonra alıcının abonelik sözleşmesinin konusunu kullanmaya devam ettiği kısımlara ilişkin herhangi bir bedel talep edilmesi mümkün değildir. Buna ek olarak fesih bildiriminin yapılmasını takip eden on beş gün içerisinde sağlayıcının alıcının o zamana kadar ifa ettiği ücretlerin geriye kalanını iade etme yükümlülüğü bulunmaktadır.

XI. İŞLEM TEMELİNİN ÇÖKMESİNİN SONUÇLARI

A. Sözleşmenin Uyarlanması

İşlem temelinin çökmesi halinde, somut sözleşme adaleti gereğince, TBK'nin 138. maddesinde belirtildiği üzere, sözleşmenin değişen koşullara

[310] Elektrik ve doğal gaz sağlama sözleşmelerinin de uygulama alanı bulduğu abonelik sözleşmelerinde fesih kurumunu düzenleyen Abonelik Sözleşmeleri Yönetmeliği'nin "Abonelik Sözleşmesinin Feshi ve Sonuçları" başlıklı Altıncı Bölümü'nde sağlayıcının söz konusu sözleşmeyi feshine ilişkin tâbi olduğu herhangi bir süre yer almamaktadır. Kanaatimizce böyle bir durumda taraflar arasında akdedilen sözleşme hükümleri öncelikle uygulama alanı bulur. Dolayısıyla perakende satış sözleşmesinde belirtilen hükümlere bağlı kalmak suretiyle sağlayıcının sözleşmeyi feshetmesi mümkündür.

uyarlanmasına karar verilmektedir[311]. Sözleşmenin TBK'nin 27. maddesi uyarınca kısmî hükümsüzlüğü, TTK'nin 1530. maddesi uyarınca sözleşmenin eksik geçerliliği, TBK'nin 227. maddesi doğrultusunda ayıplı ifa durumunda karşı edimin indirimi, TBK'nin 325. ve 408. maddeleri uyarınca karşı edim alacaklarından indirim, TBK'nin 52. maddesi uyarınca tazminatın indirilmesine karar verilmesi sözleşmenin uyarlanmasına yönelik çeşitli örneklerdir[312].

Daha çok uzun süreli ve sürekli borç ilişkileri bakımından söz konusu olan sözleşmenin uyarlanması konusunda Yargıtay muhtelif kararlar vermiştir. Yargıtay sözleşmenin uyarlanması taleplerine yönelik bazı kararlarında talebin kabulüne karar verirken, bazılarında bu talebi reddetmiştir. Bu taleplerin kabulü veya reddine gerekçe olarak yukarıda bahsedilen öngörülebilirlik unsuruna atıf yapılmıştır[313].

---

311 Serozan, Yenilik, s. 242; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, § 20 N. 8; Kaplan, s. 111 vd.; Doğan, Uyarlanma, s. 10; Kurt, Sonraki İmkânsızlık, s. 52; Kaya, Uyarlama, s. 1572.

312 Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı § 20 N. 9.

313 Y. 13. HD. T. 13.06.2014, E. 2013/16898, K. 2014/18895, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 29.12.2019); Y. 3. HD. T. 26.01.2017, E. 2017/2269, K. 2017/682; Y. 3. HD. T. 19.06.2017, E. 2017/6433, K. 2017/10426, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 29.12.2019).

Bazı kararlarında ise Yargıtay, sözleşmenin uyarlanabilmesi için işlem temelinin çökmesinin zorunlu olduğunu belirterek dövizle borçlanmanın Türkiye açısından her zaman risk taşıdığı, bu sebeple uyarlama talebinin kabul edilmesinin isabetli olmadığına karar vermiştir[314]. Kanaatimizce dövizle borçlanma halinin sözleşmenin uyarlanması talebinin bir gerekçesi olarak kabul edilmesi, dövizde meydana gelebilecek dalgalanmaların öngörülebilirliğine bağlı olarak değişmelidir. Öngörülebilirliğin olduğu durumlarda, beklenmedik bir hal sonucu oluşan işlem temeli çökmesine karşı uyarlama talebinde bulunulduğunda dövizle borçlanmanın her durumda risk taşıdığı gerekçe gösterilerek uyarlanma talebin kabul edilmesi kanaatimizce haklı olmayacaktır.

Öte yandan, Yargıtay diğer kararlarında, dövizle borçlanılan sözleşmeler bakımından işlem temelinin çöktüğüne karar verilebilmesi ve sonucunda sözleşmenin uyarlanabilmesi için dövizin normal koşullarda ulaşması gereken değerin bulunması gerektiği, bulunan bu değerle ekonomik krizin bir neticesi olarak ortaya çıkan değer artışının tespitiyle karşılaştırılmasını, bu farklılığın sözleşme hükümleri, borcun niteliği, tarafların konumu, vergiler, giderlerdeki artışlar gibi objektif etkenlerle karşılaştırılması sonucunda tarafların amacına

[314] Y. 13. HD. T. 21.09.2017, E. 2016/7269, K. 2017/8431, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 29.12.2019).

uygun olarak objektif iyiniyet, hak ve nesafet kuralları çerçevesinde sözleşmenin uyarlanmasının kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir[315].

Sözleşmenin uyarlanması müessesesi, enerji sağlama sözleşmeleri açısından özellikle ikili anlaşmalarda tartışma konusu olmuştur. Yukarıda da bahsi geçtiği üzere, dövizin öngörülemeyen koşullarda dalgalanması neticesinde doğal gaz satış fiyatında 2018 yılından itibaren beklenmeyen artışların meydana gelmesi doğal gazın kullanıldığı elektrik üretimini ve buna bağlı olarak konusu elektriğin sağlanması olan ikili anlaşmaları doğrudan etkilemiştir. Bu bağlamda, sağlayıcıların ikili anlaşmalar ile üstlendikleri elektrik üretiminin ifasının aşırı derecede güçleşip güçleşmediği hususu yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde ve objektif ölçütler esas alınarak incelenmelidir[316]. Tüm bu ölçütler birlikte değerlendirildiği takdirde ikili anlaşmanın uyarlanmasına karar verilmesi

[315] Y. 13. HD. T. 03.04.2003, E. 2003/1281, K. 2003/3903, www.legalbank.net, (E.T. 29.12.2019).

[316] Süsoy Uygun, Ecem, "Elektrik Piyasasındaki Doğal Gaza Dayalı İkili Anlaşmaların Uyarlanması", Erdem & Erdem Avukatlık, Hukuk Postası, Eylül 2018, http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/elektrik-piyasasindaki-dogal-gaza-dayali-ikili-anlasmalarin-uyarlanmasi/, (E.T. 29.12.2019).

sonucunda doğal gaz birim fiyatlarının elektrik tedarikçileri lehine değiştirilmesi mümkün hale gelmektedir[317].

Doğal gaz satış sözleşmeleri bakımından uyarlama müessesesine ilişkin özel bir durum mevcuttur. Bu sözleşmelerde genel anlamda sabit bir fiyat mevcut değildir. Zira, hidrokarbon türevli diğer enerji kaynaklarındaki fiyat değişimleri bu sözleşmelerin konusu olan doğal gaz fiyatlarına da yansımaktadır. Uzun dönemli sözleşmelere çoğunlukla sözleşmenin akdedildiği sırada kararlaştırılan fiyatın ileriki dönemlerde bahsi geçen diğer yakıtlardaki fiyat değişikliklerini de yansıtacak biçimde uyarlanmasını sağlayan kayıtlara yer verilmektedir. Söz konusu kayıtlar fiyat uyarlama klozları olarak adlandırılmaktadır. Fiyat uyarlama klozları doğal gaz fiyatının artmasını veya düşmesini konu alır. Böylece, petrol ürünleri gibi diğer alternatif yakıt ürünlerinin değerindeki değişimlere paralel olarak doğal gaz fiyatının değişmesini sağlar[318].

---

[317] Kolcuoğlu, Umut, "Doğalgaz kısıtlamaları elektrik tedarik şirketlerine fesih hakkı verir mi?", Serbest Kürsü, Dünya Gazetesi, 17 Mart 2017, https://www.dunya.com/kose-yazisi/dogalgaz-kisitlamalari-elektrik-tedarik-sirketlerine-fesih-hakki-verir-mi/354120, (E.T. 29.12.2019).

[318] Uygulamada genellikle, Uluslararası Petrol Müzakereciler Birliği'nin hazırladığı standart doğal gaz satış sözleşmesinde de yer alan indeks uyarlama klozları kullanmaktadır. Aliyeva, s. 51-52.

Doğal gaz piyasa fiyatlarının sözleşmenin akdedilmesinin ardından büyük bir ölçüde düşmesi sebebiyle uyarlama talep edilen bir davada Alman Federal Mahkemesi, doğal gaz sağlama sözleşmelerindeki ekonomik klozlar ile uyarlama klozları arasındaki ilişkiyi inceleyerek uyarlama yapılıp yapılamayacağını değerlendirmiştir[319].

Öte yandan enerji sağlama sözleşmelerinde uyarlamayı gerektiren tek hal dövizde dalgalanma hâlleri değildir. Elektrik ve petrol gibi hammaddelerin fiyatlarının artması ya da bu hammaddelerin azalması söz konusu olabilir. Ayrıca, tüketim mallarının fiyat endeksleri de değişiklik gösterebilir. Ek olarak geçici ithalat, ihracat yahut ihracat yasağı gibi durumlar ortaya çıkabilir. Tüm bu durumların işlem temelinin çökmesi bağlamında değerlendirilerek enerji sağlama sözleşmelerinin uyarlanması yoluna gidilmesi mümkündür[320]. Enerji sağlama sözleşmelerinde bahsi geçen durumların oluşması halinde uyarlama, sözleşme konusu enerjinin bedelinin indirilmesi, artırılması, tedarik süresinin uzatılması veya kısaltılması şeklinde gündeme gelebilir.

[319] BGH, 23.01.2013 – VII ZR 47/12, https://openjur.de/u/618857.html, (E.T. 27.03.2020).

[320] Kaplan, s. 118.

B. Sözleşmenin Sona Ermesi

TBK'nin 138. maddesinde sözleşmenin uyarlanmasının mümkün olmadığı hallerde borçlunun sözleşmeden dönme talebinde bulunabileceği de belirtilmiştir. İlgili maddenin son cümlesinde sürekli edimli sözleşmeler bakımından borçlunun dönme yerine fesih hakkını kullanabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak bu ifade olmasaydı da sürekli edimli sözleşmelerin sona erdirilmesinin ileriye yönelik sonuçlar doğuracağından hareketle sözleşmeden dönme değil, sözleşmenin feshinin geçerli olacağı aşikârdır[321].

Yukarıda bahsi geçtiği üzere[322], doğal gazdan elektrik üreten tedarik şirketlerinin, doğal gaz fiyatlarının artması sonucu akdedilen ikili anlaşmayı uyarlama yoluna gitmelerine ilişkin tartışmalar doğmuştur. Her ne kadar bu sözleşmenin uyarlanmasına ilişkin teorik anlamda bir engel bulunmasa da Yargıtay'ın öngörülemezliğe ilişkin farklı yönlerdeki içtihatları göz önünde bulundurulduğunda, kur değişikliklerinin uyarlamaya yönelik talebin gerekçesi olarak gösterilmesi, uyarlanma talebinin kesin olarak kabul edileceği anlamına

[321] Sürekli edimli borç ilişkilerinde sözleşmenin sona erdirilmesine ilişkin dönmenin değil, feshin mümkün olduğuna yönelik ayrıntılı bilgi için bkz. Yukarıda X, A, 2, b.

[322] Bkz. Yukarıda VI, C, 2.

gelmemektedir[323]. Bu noktada uyarlamanın mümkün olmaması ve neticede elektrik tedarik şirketlerinin sözleşmeyi fesih haklarını kullanmaları gündeme gelmektedir.

İşlem temelinin çökmesi anlamında enerji sağlama sözleşmeleri bakımından gündeme gelecek fesih aynı zamanda elektrik tedarik şirketleri ile serbest tüketiciler arasında da tartışma konusudur. Zira, ikili anlaşmaların uyarlanamaması ve tedarik şirketlerinin elektrik üretmek için ihtiyaç duydukları doğal gazın bu şirketlere sağlanamaması, serbest tüketiciler ile elektrik tedarik şirketleri arasındaki sözleşmenin feshi sonucunu doğurabilir. Bu tür bir fesih, taraflararası akdedilen sözleşmede mevcutsa, genel işlem şartları da dikkate alınarak uygulama alanı bulur. Ancak böyle bir hükmün bulunmadığı hallerde TBK'nin feshe yönelik ilgili maddeleri uygulanır[324].

[323] Kolcuoğlu, Umut, "Doğalgaz kısıtlamaları elektrik tedarik şirketlerine fesih hakkı verir mi?", Serbest Kürsü, Dünya Gazetesi, 17 Mart 2017, https://www.dunya.com/kose-yazisi/dogalgaz-kisitlamalari-elektrik-tedarik-sirketlerine-fesih-hakki-verir-mi/354120, (E.T. 29.12.2019).

[324] Kolcuoğlu, Umut, "Doğalgaz kısıtlamaları elektrik tedarik şirketlerine fesih hakkı verir mi?", Serbest Kürsü, Dünya Gazetesi, 17 Mart 2017, https://www.dunya.com/kose-yazisi/dogalgaz-kisitlamalari-elektrik-tedarik-sirketlerine-fesih-hakki-verir-mi/354120, (E.T. 29.12.2019).

Tedarik şirketlerinin serbest tüketicilerle akdettikleri sözleşmeleri feshetmelerine yönelik olarak EPDK, fiyatlardaki dalgalanmaların normal düzeyde olduğunu ve tedarik şirketlerinin sözleşmeleri feshetmelerinin isabetli olmadığına ilişkin açıklamada bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle EPDK, tedarik şirketlerinin fiyat artışına katlanmaları gerektiği hususunda görüş bildirmiştir[325]. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira, 2016 yılı ve 2017 yılının ilk yarısındaki kur değişikliklerindeki dalgalanmaların kademeli bir artış veya azalış göstermediği açıktır. Aksine düzensiz şekilde artan bir döviz kuru görülmektedir[326]. Öte yandan 2016 yılının ikinci yarısında Olağanüstü Hâl ilan edilmiş olup bu durumda tedarik şirketlerinin meydana gelen ekonomik dalgalanmadan olumsuz etkilenmemeleri mümkün değildir. Dolayısıyla bu dönemde elektrik üretimi faaliyetiyle iştigal eden tedarik şirketlerinin doğal gaz fiyatlarındaki öngörülemez artış sebebiyle

[325] EPDK, "EPDK'dan Elektrik Tedarik Şirketlerine Uyarı", 13.02.2017, https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/2-104/-epdkdan-elektrik-tedarik-sirketlerine-uyari-; Kolcuoğlu, Umut, "Doğalgaz kısıtlamaları elektrik tedarik şirketlerine fesih hakkı verir mi?", Serbest Kürsü, Dünya Gazetesi, 17 Mart 2017, https://www.dunya.com/kose-yazisi/dogalgaz-kisitlamalari-elektrik-tedarik-sirketlerine-fesih-hakki-verir-mi/354120, (E.T. 29.12.2019).

[326] 4 Ocak 2016 tarihinde 1 ABD Doları, 2.94 Türk Lirası, 1 Kasım 2016 tarihinde 3.09 Türk Lirası, 30 Aralık 2016 tarihinde 3.51 Türk Lirası, 31 Ocak 2017 tarihinde 3.78 TL üzerinden işlem görmüştür. T.C. Merkez Bankası Döviz Kurları, https://www.tcmb.gov.tr/kurlar/, (E.T. 16.03.2020).

akdettikleri ikili anlaşmanın uyarlanamaması sonucu bu anlaşmayı feshetmeleri ve bunun sonucunda elektrik tedariki yapamamalarını takiben serbest tüketicilerle aralarındaki sözleşmeleri feshetmek durumunda kalmaları tüm bu olayların kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

XII. AYIPTAN SORUMLULUĞUN SONUÇLARI

A. TBK'de ve TKHK'de Düzenlenen Ayıptan Sorumluluğun Sonuçlarının Enerji Sağlama Sözleşmelerine Uygulanabilirliği

Gerek TBK'nin "Alıcının seçimlik hakları" başlıklı 227. maddesinde gerekse TKHK'nin "Tüketicinin seçimlik hakları" başlıklı 11. maddesinde ayıbın varlığının kabul edilmesi hâlinde tüketicinin kullanabileceği haklar düzenlenmiştir. Buna göre her iki kanunda sözleşmeden dönme, bedelden indirim isteme, satış konusunun ücretsiz onarımını talep etme ve ayıpsız benzeri ile değiştirme şeklinde seçimlik haklar düzenlenmiştir. Enerji sağlama sözleşmeleri bakımından da ayıbın söz konusu olması hâlinde bu hükümlere başvurulmaktadır. Ancak bu sözleşmelerin hukukî niteliği gereği bahsi geçen seçimlik hakların bir kısmı uygulama alanı bulmamaktadır. Bu sebeple enerji sağlama sözleşmeleri açısından tüketicinin yahut alıcının haklarının, satış sözleşmesi veya diğer tüketici sözleşmelerine nazaran daha sınırlı olduğu söylenebilir.

Yukarıda bahsi geçen seçimlik haklardan biri olan sözleşmeden dönme imkânı, enerji sağlama sözleşmeleri bakımından mümkün değildir. Zira sözleşmeden dönme, geriye dönük bir etki yaratmaktadır[327]. Oysa aşağıda da ayrıntılı bir şekilde açıklandığı üzere, enerji sağlama sözleşmeleri, sürekli borç ilişkisi niteliğini haiz olduğundan sözleşme ancak ileriye dönük olarak sona erdirilebilir. Dolayısıyla bu hak, enerji sözleşmeleri bakımından sözleşmeyi feshetme hakkı olarak anlaşılmalı ve yorumlanmalıdır.[328].

Ayıptan sorumluluğun sonuçlarına ilişkin tüketiciye tanınan haklardan bir diğeri olan malın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesinin talep edilmesi de doğal gazın yahut elektriğin teminini konu alan enerji sağlama sözleşmeleri bakımından kısmen mümkün değildir. Yukarıda da açıklandığı üzere, konusu elektrik ve depolanmayan gazın tedariki olan enerji sağlama sözleşmelerinde ifanın bir kez gerçekleştirilmesiyle aynı ifanın tekrarı söz konusu olamaz[329]. Zira bu teslimattan sonra gerçekleştirilen ifaların her biri artık yeni birer edim olarak değerlendirilmektedir[330]. Ancak alıcıya dağıtımı sürecinde depolanabilir doğal gazda ayıp meydana gelmesi halinde, söz konusu doğal gazın belirli bir depodan

[327] Geriye etkili feshe sözleşmeden dönme dendiğine dair ayrıca bkz. Y. 23. HD. T. 03.07.2018, E. 2015/9708, K. 2018/3902, www.kazanci.com.tr, (E.T. 10.12.2019).

[328] Yukarıda XI, A, 2, b.

[329] Bkz. Yukarıda IV, B ve V, C, 1.

[330] Ayrancı, Enerji, s. 202-203; Keinert, s. 49.

düzenli olarak alınabilmesi şartıyla ayıpsız benzeriyle değiştirme hükmünden yararlanılması ve aynı depodaki doğal gazın tekrar tedarik edilmesi mümkün olabilir.

B. Ayıptan Sorumluluk Kapsamında Enerji Tüketicilerine Tanınan Haklar

1. Sözleşmenin Feshi

a. Sözleşmenin Sona Ermesinin İleriye Yönelik Hüküm İfade Etmesi

Ayıptan sorumluluğun sonuçlarından biri hem TBK'de hem de TKHK'de düzenlendiği haliyle sözleşmenin dönme yoluyla sona erdirilmesidir. Dönme, sözleşmenin sona erdirilmesinde geçmişe yönelik etki doğurmaktadır[331]. Ancak yukarıda da açıklandığı üzere ifasına başlanmış sürekli borç ilişkilerinde, dönme hükmünün uygulanması mümkün değildir. Zira bu tür sözleşmelerde dönme hükmüyle sözleşme geriye yönelik sona erdirilemez. Enerji sağlama sözleşmeleri

[331] Wolfer, s. 623; Çağlayan, s. 180, 182; Dursun Karaahmetoğlu, s. 949-951; Monferrini, Isabelle/von der Crone, Hans Caspar, "Die Rückabwicklung mangelhafter Verträge, **SZW/RSDA**, 5/2011, s. 492; Schopper, s. 779; Koller, s. 1500.

de sürekli borç ilişkilerini konu alması sebebiyle, ifasına başlanmış olması şartıyla, bu sözleşmelerde ayıp meydana gelmesi halinde dönme hükmü uygulanmaz[332].

Dönme hükmünün uygulama alanı bulmaması sözleşmenin hiçbir şekilde sona erdirilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Sürekli borç ilişkisini ihtiva eden sözleşmelerde de ayıp halinde sözleşmenin sona erdirilmesi mümkündür. Ancak söz konusu sona erme ileriye yönelik sonuçlar doğurmaktadır[333]. Bu bağlamda enerji sağlama sözleşmelerinde ayıp söz konusu olması durumunda sözleşmenin sona erdirilmesini tercih eden tüketici yahut abonman sözleşmeyi feshetmiş olur. Bahsi geçen sona erme sonuçlarını ileriye etkili olarak doğurmaktadır[334].

---

[332] Ayrancı, Enerji, s. 203.

[333] Kaiser, s. 181; Schlechtriem/Schmidt-Kessel, § 543; Monferrini/von der Crone, s. 490; Anık, s. 227; Wolfer, s. 30-31; Schopper, s. 779.

[334] Ayrancı, Enerji, s. 203, 239; Voigt, Oliver, **Ausgewählte verbraucherschutzrechtliche Aspekte des deutschen Energierechts im Blickpunkt: Verbraucherschutzrechtliche Transformationsdefizite im nationalen Recht und die sich daraus ergebenden Spannungsfelder**, Hamburg, disserta Verlag, 2014, s. 30; Aydoğdu, s. 15; Keinert, s. 49.

b. Gözden Geçirmenin ve İhbarın Gerekliliği

TBK'ye göre alıcı, ayıbın hüküm ve sonuçlarından faydalanabilmek için satış konusunu gözden geçirerek söz konusu ayıbı belli bir süre içerisinde bildirmelidir. Ancak tüketicilerin korunması kapsamında TKHK'de gözden geçirmeye yahut bildirmeye ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır. İlgili Kanun'un gerekçesinde belirtildiği üzere burada kanunkoyucu tüketicinin korunması amacını gütmekte olup tüketiciye gözden geçirme ve bildirim yükümlülüğünü yüklememiştir[335]. Bu bağlamda tüketici sözleşmelerinin bir türü olarak piyasa katılımcıları ile serbest olmayan tüketiciler arasında kurulan sözleşmeler gibi enerji sağlama sözleşmelerinde tüketicinin veya enerjinin sağlandığı kişinin sözleşme konusu elektriğin yahut doğal gazın ayıplı olduğunu gözden geçirme veya bildirme külfeti olmaksızın sözleşmeyi feshetmesi mümkündür.

Buna karşılık, piyasa katılımcıları arasında akdedilen yahut piyasa katılımcıları ile serbest tüketiciler arasında kurulan ikili anlaşmalar gibi ticarî amaçla yapılan sözleşmeler bakımından yukarıdaki hüküm uygulama alanı bulmaz. Zira böyle bir durumda tüketici sözleşmeleri değil, TBK'nin "Gözden geçirme ve

[335] Ayrancı, Enerji, s. 239; Aslan, s. 140-144; Tutumlu, Mehmet Akif, "6502 Sayılı TKHK'ye Göre Ayıplı Mal Davasında Ayıbın İhbarı Zorunluluğu Var Mıdır?", **Terazi Hukuk Dergisi**, 2017, C. 12, S. 135, s. 112.

satıcıya bildirme" başlıklı 223. maddesinin ilgili hükümleri uygulama alanı bulur. Bu durumda alıcı gözden geçirme ve belirli bir süre içerisinde söz konusu ayıbı sağlayıcıya bildirmekle yükümlüdür. Ancak söz konusu bildirim yapıldığında alıcı, sözleşmeyi feshetme hakkına sahip olmaktadır[336].

c. Doğrudan ve Dolaylı Zararlardan Sorumluluk

İfanın ayıplı olması halinde, sözleşmeden dönüldüğünde meydana gelen ve talep edilebilecek zararlar doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır[337].

---

[336] Ayrancı, Enerji, s. 239. Yazar her ne kadar her türlü enerji sağlama sözleşmeleri bakımından alıcının bildirim yükümlülüğünün bulunduğunu belirtse de burada mülga TKHK'ye atıf yapmaktaydı. Sözü geçen kanunda tüketici sözleşmeleri için de sözleşme konusunda ayıp bulunması halinde tüketicinin bildirim yükümlülüğü bulunmaktaydı. 6502 sayılı TKHK döneminde bu külfet açık bir şekilde kaldırılmıştır.

[337] Karan, Doğan, "İsviçre-Türk Hukuk Sisteminde Ayıptan Sorumluluk Çerçevesinde Doğrudan ve Dolaylı Zarar Ayrımı", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2018/1, s. 524. Yazara göre zarar çeşitleri arasında doğrudan-dolaylı zarar ayrımını menfi ve müspet zarar ayrımına dayanan bir gerekçeyle açıklamak mümkün değildir. Zira doğrudan-dolaylı zararlar ancak menfi zararın söz konusu hallerde talep edilerek nedensellik bağına dayanarak bir ayrıma tâbi tutulmalıdır, s. 522 vd. Hukukun modernleştirilmesi bakımından ayıp

Bu bağlamda doğrudan zararlar, hukuka aykırı bir davranışın birincil ve bu davranışa doğrudan bağlanan bir sonucunu ifade ederken, dolaylı zarar ise söz konusu doğrudan zarara bağlı bir şekilde meydana gelen zarardır[338]. Bu bağlamda doğrudan zarar, ayıbı takip eden ilk zarar olup kusursuz sorumluluk esasına dayandırılmaktadır[339]. Buna karşılık, dolaylı zarar ise doğrudan zararın oluşmasına bağlı olarak meydana gelen zararlardan ibaret olup bu zarar söz konusu olduğunda kusur sorumluluğu hükümlerine başvurulmaktadır[340].

Elektrik sağlama sözleşmeleri bakımından, bir konutta voltaj değişimlerinden kaynaklı cihazların bozulması halindeki zararlar doğrudan zarar kapsamında değerlendirilmektedir. Bu tür bir zarar meydana geldiği takdirde

---

halinde doğrudan ve dolaylı zararın kapsamına ilişkin bkz. BGH, 07.02.2019 – Aktenzeichen VII ZR 63/18, https://www.rechtsportal.de/, (E.T. 15.12.2019).

[338] Voigt, s. 39-40; Özel, Çağlar, "Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler", **AÜHFD**, 2001, C. 50, s. 82-83, 86; Özcan Büyüktanır, s. 522; Pochmarski, Konstantin/Hirn, Kerstin, "Der versteckte Baumangel und das Ungeheuer von Loch Ness – Sage oder Wirklichkeit?", **bau *aktuell*: Baurecht – Baubetriebswirtschaft – Baumanagement**, (Hrsg: Geral Goger, Detlef Heck, Georg Karasek, Andreas Kletečka, Arnold Tautschnig), 2018, s. 98 ve dpn. 20'deki açıklamalar.

[339] Ayrancı, Enerji, s. 203; karş. Çetiner, s. 112.

[340] Ayrancı, Enerji, s. 203.

abonenin elektrik dağıtım şirketinden doğrudan zararının tazminini talep etme hakkı mevcuttur[341]. Cihazın bozulmasını takiben konut sahibini elektrik çarpması olayı dolaylı zarar olarak değerlendirilebilir. Benzer bir şekilde böyle bir değişim nedeniyle bir sanayicinin üretim kaybı da dolaylı zarar sayılabilir. Bu hallerde kişinin dolaylı zararının tazminini de talep etme hakkı gündeme gelebilir.

Doğal gaz sözleşmeleri bakımından gazın, ihtiva etmesi gerekenden farklı bileşenleri ihtiva etmesi durumunda kişinin bundan zarar görmesi doğrudan zarar olarak değerlendirilirken, kişinin bu olaydan zarar görmesi sonucu işini yapamaması sebebiyle meydana gelen zararlar dolaylı zararlı kapsamında ele alınabilir. Her iki halde de sağlayıcı şirket, sağlama sözleşmesinin konusu doğal gazda meydana gelen ayıp sebebiyle ortaya çıkan doğrudan ve dolaylı zararı tazmin etmekle yükümlüdür.

Yukarıda bahsi geçen zararların bir sonucu olan sağlayıcının tazmin yükümlülüğü taraflar arasında akdedilen sözleşmede yahut mevzuatta aksi kararlaştırılmadığı sürece uygulama alanı bulmaktadır. Ayrıca somut olayda enerji sağlama sözleşmesinin niteliği de göz önünde bulundurulmalıdır. Zira sözleşmeye

[341] Voltaj değişimine ilişkin yapılacak şikayetlerde yetkili makamın dağıtım şirketi olduğuna ilişkin bkz. **EPDK Şikayet Duyurusu**, https://www.akdenizedas.com.tr//en/sayfalar/218/human_resources_and_quality_directorate, (E.T. 15.12.2019).

hâkim unsurunun eser sözleşmesi olduğunun belirlenmesi halinde eser sözleşmesi kapsamındaki ayıptan sorumluluk hükümleri uygulanıp tazminat talepleri bu çerçevede ele alınmaktadır[342]. Enerji sağlama sözleşmesinin satış sözleşmesi olarak değerlendirildiği hallerde alıcının serbest olmayan tüketici olup olmadığı dikkate alınmalıdır. Buna göre alıcının tüketici olduğu varsayıldığında TKHK'ye ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır. Aksi durumda TBK'nin satış sözleşmesine ilişkin ayıptan sorumluluk hükümleri uygulama alanı bulur[343].

2. Bedelin İndirilmesi

TBK'nin 227. ve TKHK'nin 11. maddesinde belirtilen ve alıcının ayıp hâlinde talep edebileceği seçimlik haklardan bir diğeri satış bedelinde indirimdir. Buna göre sağlayıcı, elektrik yahut doğal gazın söz konusu olduğu hallerde satış bedelinde bir indirim yapmak durumundadır[344].

TKHK'nin 11. maddesinde belirtildiği üzere bedelden indirime ek olarak tüketicinin satış konusu ayıplı mala el koyabileceği de düzenlenmiştir. Ancak böyle bir durumun enerji sağlama sözleşmeleri bakımından uygulanması enerjinin niteliği gereği mümkün değildir. Dolayısıyla elektrik yahut doğal gaz açısından

[342] Ayrancı, Enerji, s. 203.

[343] Ayrancı, Enerji, s. 176.

[344] Ayrancı, Enerji, s. 203.

abonmanın, 11. maddedeki hakkını kullanırken bedel indiriminden faydalanarak ödediği bedeli indirimli tutar üzerinden geri almayı veya henüz tutarı ödememişse indirimli tutar üzerinden ödemeyi tedarikçiden talep edebilir.

3. Alıcının Tazminat Talebi

a. Genel Olarak

Ayıbın meydana gelmesi halinde alıcının bundan doğan bazı zararları söz konusu olabilir. Gerek TBK'nin 227. maddesinin 2. fıkrasında gerekse TKHK'nin 11. maddesinin 6. fıkrasında ve 15. maddesinin 1. fıkrasında TBK'ye yapılan atıfta belirtildiği üzere alıcının yahut tüketicinin ayıptan doğan zararlarının tazminini genel hükümlere göre talep etme hakkı mevcuttur. Bu bağlamda ayıptan doğan sorumluluk, seçimlik haklarla birlikte ayıp sebebiyle meydana gelen zararların tazminini de kapsamaktadır.

Elektrik ve doğal gaz sağlama sözleşmeleri bakımından, enerjinin yanlış bağlanması veya elektriğin yahut doğal gazın ari olmaması sebebiyle bir üretim mekanizmasının bozulması söz konusu olabilir. Bu hallerde tüketici, zararının

tazminini TBK kapsamında dağıtım şirketinden talep edebilir[345]. Bu noktada perakende satış sözleşmeleri bakımından enerjinin taşınması esnasında ortaya çıkan ayıplarda tedarik şirketinin ayıba karşı sorumluluğu yoktur[346].

b. Zarar Görene Tanınan Hakların Daraltılması

i. Zamanaşımı

EPK'nın "Tarifeler ve tüketicilerin desteklenmesi" başlıklı 17. maddesinin 8. fıkrasında, elektriğin kalitesizliği sebebiyle meydana gelen zararlar sebebiyle zarar görenlerin tazminat taleplerinin yönetmelik tarafından düzenleneceği belirtilmiştir. İlgili hükümde ayıp sebebiyle zarar görmesi halinde tüketicinin başvuracağı yolun kapsamının yönetmelikle düzenleneceği ifade edilmiştir. Bu

[345] Ayrancı, Enerji, s. 203-204; T.C. T.C. Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü, **Güncel Tüketici Uyuşmazlıklarına İlişkin Sıkça Sorulan Sorular**, Ankara 2019, https://ticaret.gov.tr/data/5d43e87b13b876433065530b/e6cc584020982965ddb7ff9daa39edd1.pdf, (E.T. 17.12.2019).

[346] Özel/Özcan Büyüktanır/Özel, s. 2122.

noktada özellikle zamanaşımı konusunun yönetmelikle daraltılması hususu gündeme gelmektedir[347].

Elektrik Dağıtımı ve Perakende Satışına İlişkin Hizmet Kalitesi Yönetmeliği'nin[348] "Kullanıcı zararının tazmini" başlıklı 26. maddesinde de kullanıcının teçhizatında meydana gelen zararın tazmini için kullanıcının dağıtım şirketine başvurabileceği düzenlenmiştir. Bu tür zararların tazmin edilebilmesi için söz konusu hasarın kullanıcı hatasından doğmaması gerekmektedir. Bu bağlamda ayıbın alıcıdan kaynaklı olması halinde tazmini mümkün değildir. Bununla birlikte kullanıcının söz konusu zararın ortaya çıkmasından sonraki on gün içinde bu zararı dağıtım şirketine tazmin talebini iletmesi gerekmektedir. Bu noktada ilgili maddenin lafzı tartışmaya açıktır. Zira zararın meydana geldiği tarih ile kullanıcının zararı öğrendiği tarihin aynı olmaması halinde nasıl bir yol izleneceği hususu gündeme gelmektedir.

Bahsi geçen Yönetmelik'in ilgili maddesinde geçen *"zararın ortaya çıktığı tarih*" ifadesi lafzî olarak yorumlandığı takdirde dağıtım faaliyetinden kaynaklanan bir sıkıntı sebebiyle teçhizatta hasarın meydana geldiği tarihin esas alınması gerektiği açıktır. Zararın meydana geldiği tarih ile kullanıcının söz konusu zararın

[347] Mülga EPK döneminde mülga TKHK hükümlerine ilişkin benzer bir tartışmaya yönelik bkz. Ayrancı, Enerji, s. 204.

[348] RG. T. 21.12.2012, S. 28504.

farkında olduğu tarihin aynı tarih olması halinde herhangi bir tartışma söz konusu olmamaktadır. Ancak böyle bir yorum neticesinde kullanıcı, teçhizatında dağıtım şebekesi kaynaklı meydana gelen zarardan, zararın gerçekleştiği tarihten en az on gün sonra haberdar olduğu takdirde Yönetmelik'te belirtilen hakkından faydalanamaz konuma gelecektir. Oysa ilgili tazminat, dağıtım şirketinin hatasından kaynaklanan ve elektrikte meydana gelen bir ayıp durumunda alıcının zararının karşılanması için talep ettiği tazminattan ibarettir. Dolayısıyla bu sürenin tüketici adına bu denli sınırlanması TBK ve TKHK anlamında kanuna aykırılık teşkil etmektedir.

Oysa TKHK'nin "*Zamanaşımı*" başlıklı 12. maddesinde ve 16. maddesinde ayıplı mala ve hizmete yönelik tazminat talebinde bulunmak için tüketiciye verilen süre malın teslim tarihinden yahut hizmetin ifa tarihinden itibaren iki yıl olarak belirlenmiştir. Üstelik bu süre bir alt limit olarak ifade edilmiştir. Zira ilgili hükmün başında "*... kanunlarda veya taraflar arasındaki sözleşmede daha uzun bir süre belirlenmediği takdirde...*" ifadesi yer almaktadır. Benzer bir şekilde haksız fiil kapsamında tazminat talep edilebilmesi için TBK'nin 72. maddesinde öngörülen zamanaşımı süresi, zarar gören kişinin zararı öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halükârda zararın ortaya çıkmasını müteakip on yıldır. Bu bağlamda bahsi geçen Yönetmelik'te belirtilen ve dağıtım şebekesinden kaynaklanan hatalar sebebiyle tüketicinin zararı öğrendiği tarih göz önünde bulundurulmaksızın TKHK hükmüne açıkça karşı olan bu düzenleme, özellikle abonelik sözleşmeleri bakımından tüketicinin haklarının üstün tutulması konusunda isabetsizdir.

ii. Şahıs Varlığında Meydana Gelen Zararlar

Elektrik Piyasasında Dağıtım Sisteminde Sunulan Elektrik Enerjisinin Tedarik Sürekliliği, Ticari ve Teknik Kalitesi Hakkında Yönetmelik'in[349] Geçici Madde 1'in 12. fıkrası uyarınca, teçhizattaki zararın elektrik kesintisi yahut dalgalanmalardan meydana gelmesi halinde, bu durumun belgelenmesi ve kayıtlarla uyuşması şartıyla zarar, dağıtım şirketi tarafından tazmin edilmektedir. Nitekim davacının elektriğin ani bir şekilde gidip gelmesi sebebiyle buzdolabının arızalandığını belirttiği ve tamir bedelini davalıdan talep ettiği davada Yargıtay, yetkili servis tarafından düzenlenen fişte buzdolabı modülünün, transformatörünün ve halojen lambasının elektriğin gidip gelmesi sebebiyle arızalandığının ve tamir edildiğinin yazılı olduğundan hareketle bedelin dağıtım şirketinden tahsil edilmesinin isabetli olacağına karar vermiş olup yerel mahkemenin verdiği kararı bozmuştur[350].

Bahsi geçen Yönetmelik'te yalnız malvarlığında meydana gelen zararlar esas alınmış olup şahıs varlığında meydana gelen zararlara ilişkin herhangi bir

[349] RG. T. 12.09.2006, S. 26287.

[350] Y. 13. HD. T. 28.09.2004, E. 2004/5823, K. 2004/13062, www.legalbank.net, (30.12.2019). Yönetmelik'in ilgili karardan sonra yürürlüğe girdiği dikkate alındığında, ilgili yasal düzenlemeden önce de hukukî uyuşmazlıklar bakımından malvarlığı zararları bakımından benzer bir uygulamaya gidildiği söylenebilir.

hükme yer verilmemiştir. Bu bağlamda şahıs varlığında meydana gelen zararlar bakımından Yönetmelik'te tazmin hükmünün kapsam dışı bırakıldığı söylenebilir[351]. Ancak söz konusu kısıtlamanın yalnız Yönetmelik bakımından olduğu, enerjide ayıbın meydana gelmesi neticesinde şahıs varlığında bir zararın söz konusu olması halinde bu zararın tazminine ilişkin TKHK ve TBK bağlamında kanunî bir dayanak olduğunu belirtmekte fayda vardır. Dolayısıyla elektrik tesisatından kaynaklanan şahıs varlığındaki zararlarda zarar gören alıcı, TBK ve TKHK uyarınca zararının giderilmesini talep etme hakkına sahiptir.

4. Ayıptan Kaynaklanan Sebeplerle Ölçüm Yapılamaması

Enerji sağlama sözleşmeleri kapsamında bazı hallerde tüketilen elektriğin ayıptan kaynaklanan bir sebeple ölçümü yapılamayabilir. Söz konusu ayıp ölçüm cihazında meydana gelebileceği gibi başka nedenlerle de bu ayıp sebebiyle ölçüm yapılamaması söz konusu olabilir. Böyle bir durumda tüketicinin kullanım bedelinin nasıl belirleneceği hususu tartışmalara sebep olmuştur. Bu noktada verilen yargı kararlarının irdelenmesi özel önem taşımaktadır.

Alman hukukuna göre, ölçümün ayıp sebebiyle yapılamadığı hallerde ayıbın miktarının tespit edilemediği yahut ölçüm cihazının tüketimi göstermediği takdirde enerji tedarik şirketi, ayıbın gerçekleşmesinden önceki andan başlayarak

[351] Döğerlioğlu Işıksungur, s. 113 ve dpn. 74'teki açıklamalar.

ayıbın gerçekleşmesini takip eden zaman aralığındaki tüketimi tespit eder. Bunun dışında tedarik şirketinin, ayıbın gerçekleştiği zamandaki şartları da uygun bir şekilde göz önünde bulundurarak geçmiş yılın tüketimine göre hesaplama yapması da mümkündür[352].

Yüksek Eyalet Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir kararda, ayıp sebebiyle elektrik tüketim miktarının belirlenememesi ve sağlayıcı şirketin yukarıda bahsedilen hesaplamaları yapması mümkün değilse tüketim, ilgili mevzuatın dışında kalmaktadır. Bu durumda en az son bir yılın ölçümlerinin yaklaşık ölçüme dayanak oluşturmasının mümkün olmadığı hallerde, tüketimle ilgili başka şartlar esas alınarak bir ölçüm yapılmalıdır[353].

Alman hukukuna paralel bir şekilde Türk hukukunda da benzer bir hükme yer verilmiştir. EPTHY'nin "Sayacın hiç veya doğru tüketim kaydetmemesi halinde tüketim miktarının tespiti" başlıklı 14. maddesinde sayacın tüketicinin kusuru olmaksızın tüketimin hiçbir şekilde kaydedilmediği hallerde, tüketicinin aynı döneme ait geçmiş dönem tüketimleri dikkate alınarak bir hesaplama

[352] Bu yöntemin dayanağı elektriğin sağlanmasına yönelik genel işlem şartları konu alan AVBEltV'nin "Ölçüm hatası" başlıklı § 21'in 1. fıkrasının ikinci cümlesidir.

[353] OLG Saarbrücken 28.10.2003, 4 U 686/02 – 91, http://www.rechtsprechung.saarland.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=sl&nr=209, (E.T. 30.10.2019).

yapılmaktadır. Ancak böyle bir ölçüm yapılmamışsa, tüketicinin tespit tarihinden sonraki iki tüketim dönemine ait tüketimlerin ortalaması alınır. Öte yandan tüketimin doğru bir şekilde kaydedilmediği ve bu hususun tespit edildiği takdirde yukarıda bahsedilen hesaplama yöntemlerinin yapılamaması halinde, bu tüketimler dikkate alınarak, aksi halde tespit tarihinden sonraki tüketicinin ilk iki tüketim dönemine ait ortalamaları alınıp hesaplamalar yapılır. İlgili hesaplamaların yapılması ve sonucunda tüketicinin ödemiş olduğu bedelin fazla olması halinde bu fark tüketiciye iade edilerek fatura edilmektedir.

C. Ürün Sorumluluğu Kapsamında Tüketicilere Tanınan Haklar

1. 85/374 sayılı Direktif Bakımından

a. Enerji Tüketicilerine Tanınan Hakların Kapsamı

Yukarıda defaatle belirtildiği üzere Türk hukuku bakımından mevcut uygulamada ürün sorumluluğunun kanunî dayanağının bulunmasına karşın henüz bununla alakalı bir uygulama gelişmiş değildir[354]. Bu sebeple diğer hukuk sistemleri bakımından ifa engelleri kapsamında üreticinin kusursuz sorumluluğunun sonuçlarına yer verilmesi, olması gereken hukuk bağlamında belirli düşüncelerin sunulması anlamında gerekli görülmektedir.

[354] Bkz. Yukarıda VII, B, 3.

Ürün Sorumluluğu Direktifi bağlamında özellikle elektrik enerjisindeki voltaj düşüklükleri yahut voltajdaki ani çıkışlar yahut enerjideki kesintiler sebebiyle zarar meydana gelmesi halinde üreticinin kusursuz sorumluluğunun var olduğu belirtilmiştir[355]. Üreticinin tanımı ise Direktif'in 3. maddesinin ilk fıkrasında yapılmış olup buna göre üretici, nihai bir ürünün, hammaddenin yahut tamamlayıcı bir parçanın üreticisidir. Aynı hükmün devamı uyarınca bir ürüne kendi ismini, markasını veya ayırt edici işaretini koyarak kendini üretici olarak sunan kişilerin de üretici olarak adlandırıldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte aynı maddenin 3. fıkrasında bir ürünün üreticisinin tespit edilemediği hallerde tüm sağlayıcılar, belli durumların sağlanması koşuluyla üretici sayılmıştır. Komisyonun yayımlamış olduğu raporda[356] sağlayıcı, piyasaya sunulan bir ürünün tüketiciye dağıtan kişi olarak tanımlanmıştır.

Daha önce bahsedildiği üzere elektrik enerjisinde ayıp elektriğin dağıtımı sırasında gerçekleşmektedir. Zira muhtelif üreticilerin üretmiş olduğu elektrik tek

[355] Döğerlioğlu Işıksungur, s. 116.

[356] Report from the Commission on the Application of Directive 85/374 on Liability for Defective Products, COM/2000/0893, https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52000DC0893:EN:HTML , (E.T. 24.12.2019).

bir merkezden dağıtıcının voltajı ayarlaması suretiyle dağıtılarak tüketiciye ulaştırılmaktadır. Bu aşamada tek bir merkeze toplanan elektriğin üreticisinin belirlenmesi mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla bu aşamada tek sorumlu olan dağıtım şirketinin üretici olarak kabul edilmesi halinde zarar gören kişilerin dağıtım şirketine karşı ürün sorumluluğundan yararlanması gündeme gelecektir[357].

Dağıtım şirketi, elektriği tüketiciye ulaştırmakla birlikte aynı zamanda voltaj seviyesini de ayarlayarak üretim aşamasında ürünün güvenliğini etkileyecek biçimde yer almaktadır. Zira tüketiciler tarafından kullanılan elektrik, ithal edildiği ve merkezde bulunduğu şekliyle değil, burada bulunduğundan daha düşük voltajda kullanılmaktadır. Söz konusu ayarlama dağıtım şirketince yapıldığından elektriği kullanıma hazır hale getiren esasında dağıtım şirketidir. Bu bağlamda dağıtım şirketinin aynı zamanda elektriği nihai ürün haline getiren bir üretim faaliyetinde bulunduğu söylenebilir. Dolayısıyla AB hukuku açısından elektrik akımında ortaya çıkan voltaj yüksekliği yahut düşüklüğü bakımından meydana gelen zararlarda ürün sorumluluğu söz konusudur[358].

[357] Döğerlioğlu Işıksungur, s. 117-118.

[358] Döğerlioğlu Işıksungur, s. 118-119; Ünal/Kalkan, s. 66 ve dpn. 131'deki açıklamalar.

b. Tüketicilere Tanınan Hakların Sınırları

Voltaj değişiklikleri yahut elektrik kesintileri gibi ayıp hallerinin gerçekleşmesi durumunda kişilerin vücut bütünlüğünde ya da malvarlıklarında meydana gelen zararlar Direktif kapsamında ürün sorumluluğu hükümlerine dayalı tazmin edilebilmektedir. Üreticinin, yukarıda bahsedildiği üzere dağıtım şirketi olarak kabul edilmesi halinde[359], dağıtım şirketi ürün sorumluluğunun tümünü üstlenmek durumunda kalacaktır. Buna karşılık üreticinin dağıtım şirketi olarak kabul edilmemesi ve buna bağlı olarak tespit edilememesi halinde toptancı ve perakende şirketi dâhil olmak üzere tüm sağlayıcılar müteselsilen sorumlu olacaktır.

Direktifin 4. maddesinde zarara uğrayan kişinin uğramış olduğu zararı, ayıbı ve zararla ayıp arasındaki illiyet bağını ispatlaması gerektiği hususu düzenlenmiştir. Bu noktada ayıp sonucu meydana gelen zarardan kasıt, maddi zarardır[360]. Bunun dışındaki manevi zararların ise üye devletlerin milli hukukuna göre belirleneceği 9. maddenin 2. fıkrasında açıkça belirtilmiştir.

---

[359] Bkz. Yukarıda XII, C, 1, a.

[360] Direktif'in 9. maddesinde, ilk maddede belirtilen zarar kavramının kapsamı açıklanmış olup buna göre, ölüm yahut yaralanmalar, ayıplı ürün dışındaki 500 Avrupa Para Birimi üzerindeki diğer ürünlerin zarar görmesi yahut yok olması, kişisel tüketime ya da kullanıma adanmış ürünler, yaralanan kişinin kişisel

Yukarıdaki hususlara ek olarak üründe ayıp meydana gelmesinde zarar görenin kusurunun bulunması halinde Direktif'in 8. maddesinin 2. fıkrası uyarınca üreticinin tazmininde indirime yahut tazminatı tümüyle kaldırma yoluna gidilebilir.

2. Türk Hukuku Bakımından

Yukarıda da defaatle belirtildiği üzere, 7223 sayılı Kanun metninde elektrik yahut doğal gaza ilişkin doğrudan bir hüküm yer almamaktadır. Ancak kanaatimizce, yukarıda açıklandığı üzere ürünün tanımı, 85/374 sayılı Direktif'in, bu Kanun için dayanak olduğu ve daha öncesinde AB müktesabatına uygun olarak TKHK'nin değiştirildiği hususları göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu Kanun'da ürün güvenliği hususunun kapsamının içerisine enerji de açık bir şekilde dâhil edilmiştir.

7223 sayılı Kanun'un "İmalatçının yükümlülüklerinin ve ürün sorumluluğu tazminatının diğer iktisadi işletmecilere uygulandığı durumlar" başlıklı 11. maddesinin 1. fıkrasına göre "*Ürünü kendi isim veya ticari markası altında piyasaya arz eden veya piyasada bulundurulan ürünü teknik düzenlemesine veya 5 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen genel ürün güvenliği mevzuatına*

---

kullanım veya tüketimi kapsamında ayıplı ürünü kullanması maddi zararlar olarak belirtilmiştir.

uygunluğunu etkileyecek şekilde değiştiren ithalatçılar ile dağıtıcılar bu Kanun kapsamında imalatçı sayılırlar ve imalatçının 7 nci maddede belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmekle sorumludurlar." İlgili hükmün yukarıda bahsi geçen Direktif'e nazaran daha açık olduğu söylenebilir. Zira burada ürün güvenliğini etkileyecek bir biçimde ürünü değiştiren dağıtıcı da imalatçının Kanun kapsamında belirtilen yükümlülüklerinden sorumlu tutulmuştur. Bu bağlamda elektrik voltajının ayarını yapmakla görevli olan dağıtım şirketi ürün güvenliği mevzuatına aykırı davrandığı durumda imalatçı gibi sorumlu tutulacaktır.

Dağıtım şirketinin bu madde kapsamında aynı zamanda ürün sorumluluğu hükümlerine tâbi olmasına karşılık enerjinin piyasada sürümünü sağlamakta olan perakendeciler ve toptancılar yalnız tüketiciye ulaştırılmasından sorumlu olduklarından bu faaliyet anlamında ürün sorumluluğundan bahsetmek mümkün değildir. Zira bu kişilerin faaliyetleri ile enerjinin üretilmesi veya elektrik voltajında değişikliklerin ayarlanması tamamen farklı durumlardır. Aksine, perakendeci ve toptancı şirketler bu surette sadece bir dağıtım faaliyetinde bulunmaktadırlar[361]. Öte yandan 11. maddenin 2. fıkrasına göre "*Üründen kaynaklanan tazminat sorumluluğuna ilişkin olarak ürünün imalatçısı, yetkili temsilcisi veya ithalatçısının belirlenemediği durumlarda, zarara uğrayan kişiye bu iktisadi işletmecilerin isim ve irtibat bilgilerini, bu bilgilere sahip değil ise tedarik zincirinde yer alan bir önceki iktisadi işletmecinin isim ve irtibat bilgilerini*

[361] Döğerlioğlu Işıksungur, s. 119.

bu talebin kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on iş günü içinde bildirmeyen dağıtıcı, bu Kanun kapsamında imalatçı gibi tazminattan sorumlu tutulur". Dolayısıyla enerjinin üreticisinin belirlenemediği ve ilgili bildirimlerin bu şirketlerce yapılmadığı takdirde perakendeci ve toptancı şirketler de üretici gibi sorumlu tutulmaktadır. Ancak kanaatimizce bu durumun perakendeci ve toptancı şirketler bakımından uygulanması pek mümkün değildir. Zira enerjiden kaynaklı ayıbın meydana gelmesi halinde genel olarak dağıtım şirketine direkt yönlendirme yapılmaktadır.

Elektriğe yönelik ürün sorumluluğunun değerlendirilmesi noktasındaki tartışmalardan biri, tüketicilerin herhangi bir kusuru olmaksızın yaşanan elektrik kesintileri sebebiyle soğutucu yahut buzdolabındaki yiyeceklerin bozulması halinde ürün sorumluluğunun uygulanmasının mümkün olup olmadığına yöneliktir. Doktrinde bazı yazarlar elektriğin kesintisiz bir şekilde sağlanması gerektiği hususunu göz önünde bulundurarak bu kesintiyi ayıp kapsamında değerlendirmiştir. Bu görüşü savunanların gerekçesi, elektrik kesintilerinin ayıp olarak değerlendirilmemesi ve ürün sorumluluğu kapsamına konulması halinde tüketicilerin nezdinde doğacak zararların önlenmesidir. Zira bu görüşü savunanlara göre, voltajın ayarlanamadığı durumda sağlama şirketlerinin elektriği tamamen kesip kötü ifa sebebiyle doğan zarardan kaçma ihtimali bulunmaktadır[362].

[362] Döğerlioğlu Işıksungur, s. 112. Bu durumun istisnası haklı güvenlik beklentisidir. Diğer bir ifadeyle haklı güvenlik beklentisi oluşmadığı durumlarda

7223 sayılı Kanun'un 26. maddesinde, ilgili Kanun'un yayım tarihinden itibaren bir yıl sonra yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Bahsi geçen Kanun henüz yürürlüğe girmediği için geçiş sürecinde 85/374 sayılı Direktif ve AB uygulamaları ışığından hareket etmek, kanaatimizce isabetli olacaktır. Bununla birlikte güvenli ürün ve ayıp arasında da bir ayrım yapılması, uygulanacak Kanun hükmünün belirlenmesi açısından önem arz edecektir. Ancak bu ayrımın kesin bir çizgiyle belirlenmesi kanaatimizce mümkün değildir. Zira ürün güvenliğine aykırılık teşkil eden durumlar aynı zamanda ayıp şeklinde de ortaya çıkabilir. Güvenli ürün 7223 sayılı Kanun'un 3. maddesinde açıklandığı üzere, talimatlara uyularak kullanıldığında risk taşımayan yahut yalnız ürünün kullanımına ilişkin asgari risk taşıyan, aynı zamanda insan sağlığı ve güvenliği noktasında gereken seviyede koruma sağlamakta olan ürünü ifade etmektedir. Bu bağlamda elektrik voltajının kararlaştırılandan çok yüksek seviyede verilmesi halinde doğan bir kazada

---

elektrik kesintisinin yahut elektriğin hiçbir şekilde alıcıya ulaşmama hallerinde ürün güvenliği söz konusu olamaz. Ünal/Kalkan, s. 66 ve dpn. 131'de yapılan açıklamalar. Aksi yöndeki görüşler için bkz. Döğerlioğlu Işıksungur, s. 112, dpn. 71-73'ten naklen Akçura Karaman, Tuba, **Üreticinin Ayıplı Ürünün Sebep Olduğu Zararlar Nedeniyle Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, **s**. 286 ve dpn. 366 ve 367.

elektrikte hem ayıp hem de ürün sorumluluğu söz konusudur[363]. Bu durumda tüketicinin tercih edeceği sorumluluk türüne göre üretici olarak sayılan dağıtım şirketinin sorumluluğunun belirlenmesi söz konusu olabilir. Dolayısıyla güvenli ürün niteliğini haiz olmayan bir ürünün ayıplı olması halinde enerjiden yararlanan bakımından sorumlulukların yarışması söz konusu olabilir. Bunun dışında yüksek voltajlı elektrik sebebiyle zarar gören üçüncü kişinin ayıptan doğan sorumluluktan faydalanması mümkün değildir. Zira bu durumda dağıtım şirketinin sözleşmenin tarafı olmayan bir kimseye karşı sorumluluğu mevcuttur. Bu sebeple üçüncü kişi zararını 7223 sayılı Kanun'un 6. maddesi uyarınca dağıtım şirketinden talep edebilir.

[363] karş. Paksoy/Demir, s. 309 ve dpn. 35'te geçen açıklamalar. Yazara göre ürün sorumluluğu kapsamındaki ayıpla, borçlunun ayıptan sorumluluğuna yönelik ayıp farklıdır. Ürün sorumluluğunda ayıp hata olarak adlandırılmakta olup üreticinin göstermesi gerekli özeni göstermemesi yahut tüm özeni gösterip ürünü doğru tasarlamasına karşılık seri üretim sebebiyle rastlantısal şekilde ortaya çıkan ayıptır. Kanaatimizce böyle bir yorum isabetli değildir. Zira 7223 sayılı Kanun'un güvenli ürün tanımına uymayan ürünleri ürün sorumluluğu kapsamında tuttuğu düşünülecek olursa bu ürünler ürüne gösterilen özenden ve rastlantısal bir olaydan bağımsız olarak kendilerinden beklenen gerekli nitelikleri haiz olmaması sebebiyle TKHK'de belirtilen ayıp kavramıyla da örtüşebilir.

SONUÇ

Türkiye'de enerji sektörüne ilişkin serbestleşme çalışmalarının bir neticesi olarak özel hukuk hükümlerine tâbi enerji sağlama sözleşmeleri akdedilmeye başlanmıştır. Söz konusu sözleşmeler, elektrik ve doğal gaz piyasasında zorunlu lisansa tâbi faaliyetlerden üretim, iletim, dağıtım, toptan ve perakende satış ve depolama faaliyetlerini konu alan, karşılıklı iki tarafa borç yükleyen muhtelif sözleşmelerden oluşmaktadır.

Enerji sağlama sözleşmelerinin tek bir sözleşme özelliğini taşıdığını söylemek isabetli değildir. Zira, enerji sağlama sözleşmeleri, içinde birden fazla sözleşme türünü barındıran bir çatı kavram olup enerji sağlama sözleşmelerine dahil olan her türlü sözleşmenin hukukî niteliği ve bu sözleşmelerin konusu borç ilişkilerinin niteliği ayrı ayrı belirlenmelidir. Bu bağlamda, kimi enerji sağlama sözleşmeleri satış sözleşmesi karakteri taşırken kimi enerji sağlama sözleşmeleri de eser sözleşmesi mahiyetinde de sayılabilir.

Bu sözleşmeler aynı zamanda sürekli borç ilişkisi ihtiva etmektedirler. Sürekli borç ilişkisi ihtiva etmesi sebebiyle sözleşmenin sona ermesi bakımından dönme değil, fesih hükümleri uygulama alanı bulmaktadır. Bu bağlamda enerji sağlama sözleşmelerinin sona ermesi ancak ileriye dönük bir etki yaratmaktadır.

Enerji sağlama sözleşmeleri, piyasa katılımcıları arasında veya piyasa katılımcıları ile tüketiciler arasında akdedilebilir. Tüketicinin taraf olduğu enerji

sağlama sözleşmelerinde tüketici, mevzuatta belirlenen enerji miktarından daha fazla enerji tükettiği, enerjiyi tekrar satış amacıyla tükettiği takdirde serbest tüketici olarak adlandırılmaktadır. Buna karşın enerjiyi yalnız kendi bölgesinden, kendi kullanımı için tedarik eden tüketiciler serbest olmayan tüketicilerdir. Serbest tüketicilerin taraf olduğu sözleşmeler perakende satış sözleşmeleriyken, serbest olmayan tüketiciler abonelik sözleşmesinin tarafını oluştururlar.

Elektrik, doğal gazdan farklı olarak depolanamaz. Bu özelliğinin bir sonucu olarak elektriğin tüketilmesinin ardından iadesi mümkün değildir. Teslim anında tüketilemeyen elektriğin bir daha geri getirilememesi sebebiyle enerji sağlama sözleşmeleri açısından mutlak kesin vade söz konusudur. Dolayısıyla teslim edildiği anda tüketilmeyen elektrik açısından temerrüt hükümleri değil imkânsızlık hükümleri uygulanır. Doğal gazı konu alan sözleşmeler bakımından da doğal gazın depolanıp depolanmamasına göre muhtelif hükümler uygulanır. Sonraki imkânsızlık kategorisine dâhil olan bu durumun bir sonucu olarak enerji sağlama sözleşmeleri kendiliğinden sona erer. Bu durumda enerjinin sağlanmasına ilişkin aslî edim yükümlülüğünün sona ermesine karşılık, tarafların yan edim yükümlülükleri ve koruma yükümlülükleri devam eder. Öte yandan bu sözleşmeler açısından kısmî imkânsızlık söz konusu olabilir.

Doğal gazın depolandığı durumlarda enerji sağlama sözleşmelerinde temerrüt hükümleri gündeme gelebilir. Zira bu halde doğal gazın belli bir noktada tutulması suretiyle tekrar kullanımı mümkündür. Ayrıca tüketicinin sonraki bir

zamanda alacağı önceden kararlaştırılan enerji sözleşmeleri bakımından da temerrüt hükmü söz konusu olabilir. Temerrüdün bir sonucu olarak borçlu, müşteriye enerjiyi, gecikmeli de olsa, sağlamakla yükümlüdür.

Enerji sağlama sözleşmeleri bakımından temerrüt daha çok para borcu açısından gündeme gelmektedir. Enerji kullanım bedelinin zamanında ödenmemesi halinde mevzuat hükümleri gereği enerji kesilmektedir. Enerjinin kesilmesinin hukukî niteliği kanaatimizce ödemezlik def'î teşkil etmemektedir. Aksine, kanunkoyucu tarafından enerjinin kesilmesi hususunda dağıtım şirketine bir yükümlülük yüklenmiştir. Bu sebeple enerjinin kesilmesi yan yükümlülük teşkil etmektedir.

Enerjinin kesilmesi gereken hallerde kesilmemesi durumu ise tedarik şirketi ve dağıtım şirketi açısından müterafik kusur olarak kabul edilmektedir. Bu durumun yalnız dağıtım şirketinin hatasından kaynaklandığı hallerde tedarik şirketinin dağıtım şirketine rücu hakkı saklıdır.

Borçlunun enerji tüketim bedelini ödemeyip kendisine tanınan ek süre içerisinde de bir ödeme yapmaması halinde mevzuatta fesih hükmü öngörülmüştür. Bu halde dağıtım şirketi sözleşmeyi feshedebilir. Sözleşmenin sona ermesi halinde talep edilecek gecikme zammı temerrüt faizi niteliğini haiz değildir, asıl borcun zamanında ödenmemesine bağlı bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Abonelik sözleşmesinin konusu taşınmazda bulunan kişilerin abonelik sözleşmelerini sona erdirmemeleri ve taşınmazdan ayrılmaları halinde bu bedelden sorumlu olacak kişilerin kimler olduğu tartışma konusudur. Yargıtay, sözleşmeye taraf kişilerin aboneliklerini iptal ettirmedikleri sürece tüketilen enerji bedelinden sorumlu olduklarını belirtmiştir. Bu durumda abonelerin fiili kullanıcıya yönelik rücu hakları saklıdır.

Özellikle kullanımında doğal gazdan yararlanılan elektrik enerjisini konu alan ikili anlaşmalar bakımından işlem temelinin çökmesi müessesesi söz konusu olabilir. İşlem temelinin çökmesi değerlendirilirken elektrik fiyatlarındaki döviz artışının öngörülemez olup olmadığı hususunun dikkate alınması gereklidir. Dövizdeki dalgalanmanın öngörülemez olduğuna karar verilmesi halinde ikili anlaşmalarda işlem temelinin çökmesi müessesesi uygulama alanı bulabilir. Böyle bir halde edimler arasındaki dengenin bozulması söz konusudur. Aşırı ifa güçlüğüne ilişkin TBK'nin 138. maddesinin edimler arası dengenin bozulması durumunda da uygulanması, ilgili maddede örtülü boşluk bulunması sebebiyle mümkündür. Bu bağlamda ikili anlaşmalarda sözleşmenin uyarlanması yahut feshi gündeme gelmektedir.

Elektriğin ya da doğal gazın olması gerekenden alçak veya düşük voltaj yahut basınçta iletilmesi sonucu ayıp meydana gelmektedir. Bu noktada sağlayıcını ayıptan doğan sorumluluğu bulunmakta olup müşterinin sözleşmeyi feshi, sağlama sözleşmesinin bedelinin indirilmesi, tazminat talep etmesi hakları mevcuttur.

Abonelik sözleşmelerinin TKHK kapsamında sayılmasının bir sonucu olarak sözleşmenin tarafı olan tüketicilerin gözden geçirme ve bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ayrıca tüketici, ayıbı takip eden ilk zarar olan doğrudan zararı kusursuz sorumluluk hükümleri uyarınca ve doğrudan zararın oluşmasına bağlı bir şekilde meydana gelen dolaylı zararlarını kusur sorumluluğu hükümleri kapsamında sağlayıcıdan talep edebilir.

Tüketicinin ayıp hükümleri çerçevesinde tazminat talep etmesi de mümkündür. Ancak bu noktada EPK'nın zamanaşımı ve şahıs varlığında meydana gelen zararlar konusunda zarar görenin haklarını kısıtlayıcı bir yol takip ettiği görülmektedir. Böyle bir durum TKHK açısından kanuna aykırılık teşkil etmektedir.

Ayıptan kaynaklanan haller neticesinde ölçüm yapılamayan durumlar söz konusu olabilir. Bu tür hallerde tüketicinin geçmiş dönem tüketimlerinin dikkate alınarak bir ölçüm yapılacağı şeklinde mevzuatta ayrıntılı bir düzenleme mevcuttur.

Ürün sorumluluğuna ilişkin düzenleme 7223 sayılı Kanun'la yürürlüğe girmiştir. Buna göre üretici, ürünün güvenli olmaması sebebiyle zarar görenlerin zararını tazminle yükümlüdür. Kimi zaman elektrik yahut doğal gazın güvenli ürün niteliğini taşımaması bu enerji kaynaklarının aynı zamanda ayıplı olduğu anlamına gelebilir. Zarar görenin enerji sağlama sözleşmesinin tarafı olması halinde tüketici, durumun niteliğine göre TBK'den, TKHK'den veya 7223 sayılı Kanun'dan

yararlanabilir. Ancak zarar görenin bu sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü bir kişi olması halinde bu üçüncü kişi yalnız 7223 sayılı Kanun'daki kusursuz sorumluluk hükümleri uyarınca dağıtım şirketinden tazminat talep edebilir.

KAYNAKÇA(*)

Açıkel, Serkan, "Doğal Gaz Alım Sözleşmelerinde Al Ya Da Öde Klozu ve Benzeri Diğer Klozlar", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2010.

Aker, Halit, "Perakende Elektrik Satımıyla İlgili Mevzuata Genel Bir Bakış ve Borcunu Ödemeyen Abonenin Elektriğinin Kesilmemesine İlişkin Bazı Yargıtay Kararları Hakkında Değerlendirmeler", **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, 2017, C. 3, S. 2, s. 1-22.

Akın, Emrah, **Kaçak Elektrik: Hukuki ve Cezai Sorumluluk**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.

Akova, İsmet, "Electric Energy in Turkey: Its Importance as a Secondary Energy Source", **The Science and Education at the Beginning of the 21st Century in Turkey**, Sofia, St. Kliment Ohridski University Press, 2013, s. 513-527.

Aliyeva, Sara, "Karşılaştırmalı Hukukta Doğal Gaz Sözleşmelerine Uygulanan 'Al ya da Öde' (Take or Pay) Klozu", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2014.

(*) Birden çok eserinden yararlanılan yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

Alff, Richard/Ballhaus, Werner/Weber, Reinhold, **Das Bürgerliche Gesetzbuch mit besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung des Reichsgerichts und des Bundesgerichtshofes: Kommentar**, 12. Auflage, Band II, 1. Teil, W DE G, 1976.

Altan, Alparslan, "Enerji Sağlama Sözleşmeleri Bakımından Sözleşme Özgürlüğü ve Sözleşme Yapma Zorunluluğu İlkelerinin Uygulanması", **ABD**, 2004, S. 4, s. 61-88.

Altınok Ormancı, Pınar "Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebeple Feshi", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2011.

Anık, Gülgün, "Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme", **TBB Dergisi**, 2005, S. 59, s. 214-235.

Aral, Fahrettin/Ayrancı, Hasan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 11. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.

Arkan, Sabih, **Ticari İşletme Hukuku**, 20. Bası, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2015.

Arslan, Aziz Serkan, "Tek Satıcılık Sözleşmelerinin Rekabet Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi ve Muafiyete Aykırı Tek Satıcılık Sözleşmelerine Uygulanacak Usul Hükümleri", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2008, C. 12, S. 1-2, s. 3-37.

Aslan, Yılmaz, **6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, 5. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2015.

Aybay, Mehmet Erdem, "Sözleşmenin Değişen Koşullara Göre Uyarlanması (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı İncelemesi)", **MÜHFHAD**, 2016, C. 22, S. 3, s. 323-347.

Aydoğdu, Murat, "6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım ve Bu Konudaki Önerilerimiz", **DEÜHFD**, 2013, C. 15, S. 2, s. 1-62.

Ayrancı, Hasan, **Enerji Sözleşmeleri**, Ankara, Yetkin Hukuk Yayınları, 2010, (Kısaltma: Ayrancı, Enerji).

Ayrancı, Hasan, "Sözleşme Kurma Zorunluluğu", **AÜHFD**, 2003, C. 52, S. 3, s. 229-250, (Kısaltma: Ayrancı, Zorunluluk).

Ayrancı, Hasan, "Hatta Bağlı Enerji Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 90. Kuruluş Yıldönümü Armağanı**, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2017, s. 1071-1097, (Kısaltma: Ayrancı, Hukukî Nitelik).

Baysal, Başak, **Sözleşmenin Uyarlanması: BK m. 138 Aşırı İfa Güçlüğü**, 3. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.

Behr, Nele/Gorn, Cornelia, "Schadensersatzklagen wegen Verletzung sektorspezifischen Wettbewerbsrecht", **Netzwirtschaften & Recht**, 2009/1, s. 2-7.

Biçen, Yusuf, "Türkiye Elektrik Enerjisi Piyasası Gelişim Süreci: Gün Öncesi ve Dengeleme Güç Piyasası Özellikleri", **Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi**, 2016, C. 6, S. 2, s. 432-438.

Bidart, Alain/Dubois, Laurent, **Les Énergies Fossiles et Renouvelables,** Genève 2003.

Bosse, Jörn Stefan, **Das Baugrundrisiko im Bauvertrag**, Münster, LIT Verlag, 2005.

Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, **Versorgungssicherheit bei Erdgas: Monitoring-Bericht nach § 51 EnWG**, Berlin, 2019.

Busche, Jan, **Privatautonomie und Kontrahierungszwang**, Jus Privatum 40, Tübingen, Mohr Siebeck, 1999.

Buz, Vedat, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Borçların İfası ve İfa Edilmemesine İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi", Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu (Ed. Emel Badur), Ankara Barosu, 2012, s. 165-177

Bühlmann, Fritz, **Die Energielieferungsverträge in der schweizerischen Elektrizitätsindustrie**, Druck von R. Noske, 1920.

Canpolat, Önder, "Üretici ve Sorumluluğu", **ABD**, 2013, S. 2, s. 369-398.

Cashin-Ritaine, Eleanor, "Emprevizyon, Hardship ve İşlem Temelinin Çökmesi: Pacta Sunt Servanda ve Alman-Fransız Hukuki İlişkilerinde Sözleşmelerin Uyarlanmasına Giden Yollar", Çev. Başak Baysal, **İÜHFM**, 2011, C. 63, S. 1-2, s. 321-342.

Cevlan, Durmuş, "Elektrik Tedarik Sözleşmelerinde Bedel", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2012.

Creti, Anna/Villeneuve, Bertrand, "Longterm Contracts and Take-Or-Pay Clauses In Natural Gas Markets", **Energy Studies Review**, 2004, Volume 12, No. 1, s. 75-94.

Çağlayan Aksoy, Pınar, "Ayıplı Malı Aynen İade Edemeyen Alıcının Sözleşmeden Dönme Hakkı", **BATİDER**, 2017, C. 33, S. 3, s. 179-255.

Çetiner, Bilgehan, "Yeni Türk Borçlar Kanunu'nda Yarar ve Hasarın İntikali ile Satıcının Ayıptan Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi", **İÜHFM**, 2011, C. 67, S. 1-2, s. 97-114.

Çetintaş, Hakan/Bicil, İbrahim Murat, "Elektrik Piyasalarında Yeniden Yapılanma ve Türkiye Elektrik Piyasasındaki Yapısal Dönüşüm", **Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, 2015, C. 2, S. 2, s. 1-15.

Çınar, Ömer, "Avrupa Konseyinin 25.07.1985 Tarihli ve 85/374 Sayılı Yönergesi ve Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik Hükümlerine Göre Ayıp Kavramı", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2010, S. 18, s. 135-151.

Dalcı Özdoğan, Nurcihan, "İfa Engelleri Hukukunda Amacın Gerçekleşmesi ve Amacın Ortadan Kalkması", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2018, C. 9, S. 2, s. 285-312.

de Wall, Heinrich, **Die Anwendbarkeit privatrechtlicher Vorschriften im Verwaltungsrecht**, Tübingen, Mohr Siebeck, 1999.

Djermouni, Mohammed/Ouadha, Ahmed, "Comparative Assessment of LNG and LPG in HCCI Engines", International Conference on Materials and Energy, 19 – 22 May 2015, Tetouan, s. 254-259.

Doğan, Gülmelahat, "Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü", **ABD**, 2014, S. 4, s. 387-413, (Kısaltma: Doğan, Temerrüt).

Doğan, Gülmelahat, "Aşırı İfa Güçlüğü Nedeniyle Sözleşmenin Değişen Koşullara Uyarlanması", **TBB Dergisi**, 2014 (111), s. 9-36, (Kısaltma: Doğan, Uyarlanma).

Doğu, Hakkı Mert, "Ardı Ardına Teslimli Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan ve Zapttan Sorumluluğu", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2018, C. 26, S. 2, s. 503-532.

Döğerlioğlu Işıksungur, Özlem, "Avrupa Birliği Elektrik Piyasasında Tüketicinin 'Ayıba' Karşı Korunması", **DEÜHFD**, 2012, C. 13, S. 1, s. 95-125.

Drechsler, Stefan, "Grundlagen und Grenzen der richterlichen Rechtsfortbildung, **Zeitschrift für das Juristische Studium**, 2015, s. 344-355.

Dunz, Walter/Heimann-Trosien, Georg/Nüßgens, Karl/Steffen, Erich, **Das Bürgerliche Gesetzbuch mit besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung des Reichsgerichts und des Bundesgerichtshofes**, Kommentar, 3. Auflage, Berlin, Walter de Gruyter & Co., 1989.

Dursun Karaahmetoğlu, Şeyda, "Türk Borçlar Kanunu'na Göre Satıcının Ayıptan Sorumluluğunda Alıcının Sözleşmeden Dönme Hakkı", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2016, C. 11, S. 145-146, s. 947-971.

Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Enerji Verimliliği Çalışma Grubu, "Avrupa Birliği'nde Enerji Verimliliği İçin Mevzuat Değişikliği Hazırlığı", V1, Kasım 2017, s. 1-4.

Eminoğlu, Cafer, "Liberalization Process and Legal Aspects of the Turkish Natural Gas Market", **Energy Technology and Valuation Issues**, Springer International Publishing, 2015, s. 147-164.

EPDK, **Doğal Gaz Piyasası Sektör Raporu: 2018 Ocak**, Ankara, 2018.

Eren, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 18. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2015.

Ertaş, Şeref, "Sürekli Borç İlişkilerinde (Dauerschuldverhaeltnisse) Zamanaşımı", **DEÜHFD**, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, 2014, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 3093-3104.

Fechter, Jennifer, **Die rechtliche Bewertung von Stromgebotszonen**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2019.

Federal Ministry for Economic Affairs and Enegy, **Renewable Energy Sources in Figures: National and International Development**, Munich, 2017.

Ferrey, Steven, **The New Rules: A Guide to Electric Market Regulation**, Oklahoma, PennWell Corporation, 2000.

Fikentscher, Wolfgang/Heinemann, Andreas, **Schuldrecht**, 10. Auflage, Berlin, De Gruyter Recht, 2006.

Forstmoser, Peter/Tercier Pierre/Zäch, Roger (Hrsg.), "Innominatverträge", **Festgabe zum 60. Geburtstag von Walter R. Schluep**, Zürich, Schultess Polygraphischer Verlag, 1988.

Gast, Wolfgang, **Juristische Rhetorik**, 4. Auflage, Heidelberg, C. F. Müller, 2006.

Gauch, Peter, "Das gesetzliche Vertragstypenrecht der Schuldverträge", **Besonderes Vertragsrecht – aktuelle Probleme: Festschrift für Heinrich Honsell zum 60. Geburtstag**, 2002.

Gernhuber, Joachim, **Das Schuldverhältnis: Begründung und Änderung, Pflichten und Strukturen, Drittwirkungen**, Tübingen, Mohr Siebeck, 1989.

Getzlaff, Jörn, "Erdgas als Kraftstoff für Kfz-Verbrennungsmotoren", Der Fakultät Maschinenbau, Elektrotechnik und Wirtschaftsingenieurwesen der Brandenburgischen Technischen Universität Cottbus zur Erlangung des akademischen Grades Doktor der Ingenieurwissenschaften, 2012.

Gönen, Yakup, "Elektrik Piyasası Faaliyetlerinin Kamu Hizmeti Niteliğine İlişkin Bir Değerlendirme", 2010, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 14, S. 2, s. 359-386.

Grzeszick, Bernd, **Rechte und Ansprüche: Eine Rekonstruktion des Staatshaftungsrecht aus den subjektiven öffentlichen Rechten**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2002.

Güven, Kudret, "Elektrik ve Gazın Eşya Olma Niteliği", **ABD**, 1984, S. 2, s. 225-232.

Güven, Kudret/Özdemir, Atalay, "Enerji Sağlama Sözleşmelerinde Yan Yükümlülükler ve İşlevi", **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2017, C. 3, S. 1, s. 11-46.

Havutçu, Ayşe, "İfa Engelleri ve İfa Engellerine Bağlanan Hukukî Sonuçlar", 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, 3 – 4 Haziran 2011, **Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan**, s. 319-339, (Kısaltma: Havutçu, İfa Engelleri).

Havutçu, Ayşe, "Tüketicinin Korunması Hakkında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağının Üreticinin Korunması Bakımından Değerlendirilmesi", **Fasikül Dergisi**, 2011, S. 16, s. 16-26 (Kısaltma: Havutçu, Tüketici).

Havutçu, Ayşe, **Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, (Kısaltma: Havutçu, Üreticinin Sorumluluğu).

Hähnchen, Susanne, **Obliegenheiten und Nebenpflichten: Eine Untersuchung dieser besonderen Verhaltensanforderungen im Privatversicherungsrecht und im allgemeinen Zivilrecht unter besonderer Berücksichtigung der Dogmengeschichte**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2010.

Herresthal, Carsten, “Leistungsstörungen bei Sukzessivlieferungsverträgen”, **Zeitschrift für das Juristische Studium**, 2008, S. 1, s. 1-12.

Hofmann, Franz, **Der Unterlassungsanspruch als Rechtsbehelf**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2017.

Horstemeier, Gerrit, “Der Sukzessivlieferungsvertrag in Praxis und Rechtsprechung”, Dissertation zur Erlangung des akademischen Grades doctor iuris (Dr. iur.), Der Friedrich-Schiller-Universität Jena, Jena, 2006.

Höhne, Christiane, **Die Mangelhafte Leasingsache: Rechtspositionen des Leasingnehmers, Leasinggebers und Lieferanten im Rahmen der leasingtypischen Abtretungskonstruktion**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2019.

Huber, Ulrich, **Leistungsstörungen: Band I**, Tübingen, Mohr Siebeck, 1999.

IBAGAS, “Rahmenverträge Erdgaslieferungen”, Verband der Immobilienverwalter Berlin-Brandenburg e. V., Verwalterbrunch VDIV BB, Berlin, 2015.

Jaensch, Michael, **Grundzüge des Bürgerlichen Rechts: mit 63 Fällen und Lösungen**, 2. Auflage, Hemsbach, C. F. Müller, 2010.

Joussen, Jacob, **Schuldrecht: Allgemeiner Teil**, Stuttgart, Verlag W. Kohlhammer, 2008.

Kaiser, Dagmar, **Die Rückabwicklung gegenseitiger Verträge wegen Nicht- und Schlechterfüllung nach BGB: Rücktritts-, Bereicherungs- und Schadensersatzrecht**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2000.

Kaplan, İbrahim, **Hakimin Sözleşmeye Müdahalesi: Sözleşmenin Yorumu, Sözleşmenin Tamamlanması, Sözleşmenin Değişen Hâl ve Şartlara Uyarlanması**, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

Kara, Etem, "Ticaret Kanunlarının Varsayımsal İnsanı: Amerikan Ticaret Kanununda Reasonable Man ile Türk Ticaret Kanununda Basiretli Tacir", **DEÜHFD**, 2017, C. 19, Özel Sayı, 17, s. 2127-2163.

Karan, Doğan, "İsviçre-Türk Hukuk Sisteminde Ayıptan Sorumluluk Çerçevesinde Doğrudan ve Dolaylı Zarar Ayrımı", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2018/1, s. 483-530.

Karan, Murat, "Kayıp-Kaçak Bedelleri Hakkında Elektrik Piyasası Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler ve Hükümlerin Anayasa'ya Uygunluğu", **İstanbul Barosu Dergisi**, 2016, C. 90, S. 6, s. 130-139.

Kaya, Arslan, "Adi ve Ticari İşlerde Faiz", **İÜHFD**, 1994, C. 54, S. 1, s. 347-366, (Kısaltma: Kaya, Faiz).

Kaya, Ümmühan, "Sözleşmenin Uyarlanmasında Sonradan Değişen Şartlar ve Öngörülemezlik İlkesi", **MÜHFHAD**, 2016, C. 22, S. 3, s. 1569-1593, (Kaya, Uyarlama).

Keinert, Patrick, **Vertragsbeendigung in der Insolvenz: Insolvenzbezogene Lösungklauseln im Rechtsvergleich**, Tübingen, Mohr Siebeck, 2018.

Kepkep, Burak, **Doğal Gaz Dağıtım İhalelerinin 10. Yılında Doğal Gaz Tedarik Sözleşmeleri (Toptan Satış – Spot LNG İthalat – Abonelik)**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2013.

Kırkbeşoğlu, Nagehan, **Yüklenicinin İfa Engelleri**, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2019.

Klamp, Micheal, "Vergleich neuer Distributionsketten für Biogas und Erdgas", Nutzung Regenerativer Energiequellen und Wasserstofftechnik, Energie-Symposium, 2008.

Kocaağa, Köksal, "Sözleşmenin Kurulabilmesi İçin Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yer Alması Gereken Noktalar", **TBB Dergisi**, 2008, S. 79, s. 73-102.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip/Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt: İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016.

Koenig, Christian/Kühling, Jürgen/Rasbach, Winfried, **Energierecht**, 3. Auflage, Baden, Nomos UTB, 2013.

Koller, Alfred, "Vertragsrücktritt des Verkäufers wegen Zahlungsverzugs des Käufers", **AJP/PJA**, 12/2018, s. 1500-1506.

Korkmaz, Yakup, "Tam Zamanında Tedarik Sözleşmesinin Hukukî Niteliği", **Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** 2013, C. 2, S. 2, s. 155-197.

Kurt, Leyla Müjde, **Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık (TBK m. 136)**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2016, (Kısaltma: Kurt, Sonraki İmkânsızlık).

Kurt, Leyla Müjde, "Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti", **AÜHFD**, 2015, C. 64, S. 3, s. 775-814, (Kısaltma: Kurt, Zarar).

Kurtulan, Gökçe, "Türk Hukukunda İmkânsızlık ve Aşırı İfa Güçlüğü Kurumlarının Karşılaştırılması", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 2016, S. 3, s. 193-248.

Lendi, Martin, **Rechtsordnung: Eine Einführung in das schweizerische Recht mit Tafeln und Beispielen**, 3. Auflage, Zürich, vdf Hochschulverlag AG an der ETH Zürich, 2001

Liang, Fang-Yu/Ryvak, Marta/Sayeed, Sara/Zhao, Nick, "The role of natural gas as a primary fuel in the near future, including comparisons of acquisition, transmission and waste handling costs of as with competitive alternatives", **Chemistry Central Journal**, 2012, 6(Suppl 1):S4.

Looschelders, Dirk, **Schuldrecht: Besonderer Teil**, 8. Auflage, München, Verlag Franz Vahlen, 2013.

Mihajlović, Ljiljana Stošić/Trajković, Svetlana, "The Importance of Energy for the Economy, Sustainable Development and Environmental Protection – An Economic Aspect", **Journal of Process Management**, 2008, Volume 6, No. 1, s. 20-26.

Monferrini, Isabelle/von der Crone, Hans Caspar, "Die Rückabwicklung mangelhafter Verträge, **SZW/RSDA**, 5/2011, s. 495-496.

Mutluer, Mustafa, "Gelişimi, Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye'de Enerji Sektörü", **Ege Coğrafya Dergisi**, 2015, s. 184-214.

Neufang, Paul, **Erfüllungszwang als "remedy" bei Nichterfüllung: eine Untersuchung zu Voraussetzungen und Grenzen der zwangsweisen**

Durchsetzung vertragsgemäßen Verhaltens im US-amerikanischen Recht im Vergleich mit der Rechtslage in Deutschland, Baden-Baden, Nomos, 1998.

Neumann, Sybille, **Rechtslexikon BGB: Mit Erläuterungen und Übungsfällen**, 2. Auflage, Heidelberg, C. F. Müller, 2019.

Nill-Theobald, Christiane/Theobald, Christian/Pál, Vincent/Riedle, Julia/Tzellos, Pashalis, **Grundzüge des Energiewirtschaftsrecht: Die Liberalisierung der Strom- und Gaswirtschaft,** 3. Auflage, Verlag C. H. Beck München 2013.

Nomer, Haluk Nami, "Sözleşmedeki Esaslı Bir Nokta, Özellikle Karşılıklı Borç Doğuran Akitlerde İvazın Miktarı Belirlenmeksizin Sözleşme Kurulabilir mi?", **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi**, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, 2013, C. 8, s. 2053-2074.

Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 2, 15. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020.

Oktay, Saibe, "İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması", **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 55, S. 1-2, s. 263-296.

Outlook Verlag (Hrsg.), **Verordnung (EU) Nr. 549/2013 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 21. Mai 2013 zum Europäischen System Volkswirtschaftlicher Gesamtrechnungen auf nationaler und regionaler Ebene in der Europäischen Union**, 2018.

Ozanoğlu, Hasan Seçkin, "İstisna ve Özellikle İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhiddin (Yüklenicinin) Eseri Teslim Zamanında Gecikmesine Bağlanan İfaya Eklenen Cezai Şart (Gecikme Cezası) Kayıtları", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1999, C. 3, S. 2, s. 60-118, (Kısaltma: Ozanoğlu, Cezai Şart).

Ozanoğlu, Hasan Seçkin, "Yargıtay Uygulamasında TKHK'nun Uygulanma Alanı Bakımından İsimsiz Sözleşmeler", **ABD**, 2000, S. 3, s. 53-69, (Kısaltma: Ozanoğlu, İsimsiz Sözleşmeler).

Öz, M. Turgut, "Üreticinin Sorumluluğu", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2007, C. 6, S. 2, s. 7-18.

Özcan Büyüktanır, Burcu G., "Tüketicinin ve Üçüncü Kişilerin Ayıplı Satılanın Kullanılması Nedeniyle Ortaya Çıkan Bedensel Bütünlük İhlali Halinde Manevi Zararlarının Tazmini", **AÜHFD**, 2018, C. 67 (3), s. 495-534.

Özçelik, Ş. Barış, "Sözleşmeden Doğan Borçların İfasında Hukukî İmkânsızlık ve Sonuçları", **AÜHFD**, 2014, C. 63, S. 3, s. 569-621, (Kısaltma: Özçelik, İmkânsızlık).

Özçelik, Ş. Barış, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taşınmazlarda Ayıptan Sorumluluk", **AÜHFD**, 2015, C. 64, S. 4, s. 1161-1188, (Kısaltma: Özçelik, Ayıp).

Özdamar, Mehmet, "Elektrik Faturalarında Yer Alan Kayıp Kaçak Bedellerinin Güncel Hukuki Durumu", **Enerji Hukuku Dergisi**, 2014/2, s. 48-59.

Özdemir, Hayrunnisa, "Gıda Hukuku ve Hukukî Sorumluluk", **DEÜHFD**, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, 2017, C. 19, Özel Sayı, s. 443-491.

Özel, Çağlar, "Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler", **AÜHFD**, 2001, C. 50, s. 81-106.

Özel, Çağlar/Özcan Büyüktanır, Burcu G./Özel, Fatma, "Elektrik Piyasalarında Elektrik Sağlama Amaçlı Sözleşmeler", **Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, C. 8, Özel Sayı, s. 2075-2123.

Pacific Region Infrastructure Facility, **LPG and Natural Gas as Alternative Energy Sources for Pacific: Summary of Research and Workshop Outcomes**, 2016.

Paksoy, Meliha Sermin/Arslan Demir, Gizem, "Üreticinin TBK 71 Kapsamında Sorumlu Tutulması", **İÜHFM**, 2013, C. 71, S. 2, s. 299-316.

Pfleghardt, A., **Die Elektrizität Als Rechtsobjekt**, Straßburg, Heitz & Mündel, 1901.

Pochmarski, Konstantin/Hirn, Kerstin, "Der versteckte Baumangel und das Ungeheuer von Loch Ness – Sage oder Wirklichkeit?", **bau *aktuell*: Baurecht – Baubetriebswirtschaft – Baumanagement**, (Hrsg: Geral Goger, Detlef Heck, Georg Karasek, Andreas Kletečka, Arnold Tautschnig), 2018, s. 97-101.

Rekabet Kurumu, **Elektrik Toptan Satış ve Perakende Satış Sektör Araştırması**, Ankara, 2015.

Rimšaitė, Laura, "The Perspective of Long-Term Energy Supply Contracts in the Context of European Union Competition Law", **Socialinių Mokslų Studijos (Societal Studies)**, 2013, 5(3), s. 885–901.

Risch, Mandy/Kerst, Andreas, **Eventrecht kompakt**, Berlin, Springer, 2009.

Sachsenhauser, Rupert, "Zulässigkeit von Take-or-Pay-Klauseln in Gaslieferverträgen mit Sondervertragskunden", **CuR**, 03-2009, s. 96-101.

Schlechtriem, Peter/Schmidt-Kessel, Martin, **Schuldrecht: Allgemeiner Teil**, 6. Auflage, Tübingen, Mohr Siebeck, 2005.

Schopper, Alexander, "Rücktritt vom Werkvertrag aus wichtigem Grund nach dem ABGB", **Festschrift GEORG KARASEK** (Hrsg. Clemens M. Berlakovits, Wolfgang Hussian, Andreas Kletečka), Wien, MANZ'sche Verlags und Universitätsbuchhandlung, 2018, s. 769-782.

Schulze, Paula/Holstein, Johan/van den Noort, Albert/Knijp, Johan, **Power-To-Gas In a Decarbonized European Energy System Based on Renewable Energy Sources**, White Paper, DNV GL AS.

Serozan, Rona, "Parça Borcu-Çeşit Borcu: Aşılması Gerekli Bir Ayrım", **İÜMHAD**, 1969, C. 3, S. 5, s. 211-238 (Kısaltma: Serozan, Parça Borcu).

Serozan, Rona, "Yeni Alman İfa Engelleri (Türk Hukukunda Bilimsel Kaynak Olarak Yararlanılabilecek Yenilikler)", **İÜHFM**, 2000, C. 58, S. 1-2, s. 231-248, (Kısaltma: Serozan, Yenilik).

Serozan, Rona, "Yürürlükteki İfa Engelleri ve Haksız Fiiller Hukukunun Yetersizlikleri ve Bu Yetersizlik Aşılmasında Giderek Önemi Artan

Kavramlar: ‘Sözleşmenin Müspet İhlali’ ve ‘Culpa In Contrehendo’”, **İÜMHAD**, No. 18, İstanbul 1990, s. 27-42, (Kısaltma: Serozan, Culpa in Contrahendo).

Spiegl, Katarina, “Die vertraglich begründete Leibrente – Untersuchung zum deutschen im Vergleich zum französischen und österreichischen Recht”, Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde, Juristischen Fakultät der Universität Passau, Passau, 2014.

Strebel, Mario/Koch, Fabian, “Besondere Aspekte bei der Beendigung des Vertriebsvertrages”, **Jusletter**, 2018.

Stricker, Lina, **Der Energielieferungsvertrag nach schweizerischem Recht**, Stämpfli, 1926.

Şeker, Arzu, “Yenilenebilir Enerji, Türkiyede Yenilenebilir Enerji Potansiyeli ve Yeşil Pazarlama ve Yenilenebilir Enerjinin Pazarlanması”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2016, C. 9, S. 46, s. 809-828.

Şenocak, Zarife, “6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Ayıplı Mal Teslimi Halinde Tüketicinin Hakları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, 2014, C. 99, S. 99, s. 30-37.

Tarman, Zeynep Derya, “Türk Hukukunda İmalatçının Sorumluluğuna Genel Bir Bakış”, **İÜHFM**, 2007, C. 65, S. 2, s. 299-326.

Tatlı, Burçak, “Türkiye Elektrik Pazarında Güncel Gelişmeler ve Avrupa Birliği Komisyonunun Cez Kararı”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2018, C. 9, S. 1, s. 77-104.

Tekinay, Selâhattin S./Akman, Sermet/Burcuoğlu, Hâluk/Altop, Atillâ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993.

Tengelmann, Curt, **Das Recht des Einkaufs: Allgemeine Lehren, Handelskauf, Werkvertrag, Werklieferungsvertrag**, Wiesbaden, Dr. Th. Gabler, 2013.

Topuz, Seçkin/Canbolat, Ferhat, "Türk-İsviçre ve Alman Borçlar Kanunu'nda İmkânsızlığın Düzenlenişi", **AÜHFD**, 2008, C. 57, S. 3, s. 665-672.

Tutumlu, Mehmet Akif, "6502 Sayılı TKHK'ye Göre Ayıplı Mal Davasında Ayıbın İhbarı Zorunluluğu Var Mıdır?", **Terazi Hukuk Dergisi**, 2017, C. 12, S. 135, s. 108-112.

Tüzüner, Özlem/Öz, Kerem, "Aşırı İfa Güçlüğüne İlişkin İçtihat İncelemesi", **ABD**, 2015/3, s. 423-470.

Ural, Nihal, "Satıcının Zapttan Sorumluluğu", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2014, C. 12, S. 1, s. 103-126.

Ünal, Akın/Kalkan, Arif, "Türk Hukukunda Ürün Sorumluluğu Üzerine Olan ve Olması Gereken Hukuka Dair Genel Düşünceler", **TAAD**, 2019, S. 39, s. 45-82.

Ünlütepe, Mustafa, "Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler", **MÜHFHAD**, 2018, C. 24, S. 1, s. 296-335.

Ürem, Müge, **Eser Sözleşmesinde Erken Dönme: Yüklenicinin İşe Zamanında Başlama ve İşi Gecikmeksizin Yürütme Borcuna Aykırılığın Sonuçları (TBK M. 473/I)**, On İki Levha Yayıncılık, 2017.

Velte, Patrick/Müller, Stefan/Weber, Stefan C./Sassen, Remmer/Mammen, Andreas (Hrsg), **Rechnungslegung, Steuern, Corporate Governance, Wirtschaftsprüfung und Controlling: Beiträge aus Wissenschaft und Praxis**, Wiesbaden, Springer Gabler, 2018.

Voigt, Oliver, **Ausgewählte verbraucherschutzrechtliche Aspekte des deutschen Energierechts im Blickpunkt: Verbraucherschutzrechtliche Transformationsdefizite im nationalen Recht und die sich daraus ergebenden Spannungsfelder**, Hamburg, disserta Verlag, 2014.

Wach, Hans, **Speicherung von Erdgas**, Gasverbund Mittelland AG, 2008.

Westermann, Harm Peter/Bydlinski, Peter/Weber, Ralph, **BGB – Schuldrecht Allgemeiner Teil**, 6. Auflage, Heidelberg, C. F. Müller Verlag, 2007.

Windel, Peter A. (Hrsg.), **Ernst Jaeger – Aus der Praxis des Insolvenzrechts**, Göttingen, de Gruyter, 2014.

Wolfer, Marc, "Die Vertragliche Regelung der Vertragsauflösung 'aus wichtigem Grund'", **AJP/PJA**, 5/2014, s. 621-626.

Würdinger, Hans/Röhricht, Volker/Brüggemann, Dieter, **Handelsgesetzbuch: Großkommentar**, 3. Auflage, Berlin, Walter de Gruyter, 1970.

WWF Türkiye, **Yenilenebilir Enerji ve Türkiye**, 2011.

Yavuz, Mustafa, **Elektrik Piyasası Kanunu'nun Öngördüğü Hukukî Rejim ve Elektrik Tedarik Sözleşmeleri -Özellikle İkili Anlaşma-**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011.

Yılmaz, Mutlu, "Türkiye'nin Enerji Potansiyeli ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Açısından Önemi", **Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi**, 2012, C. 4, S. 2, s. 33-54.

Yücer, Zeynep İpek, "Borç İlişkisi Doğuran Sözleşmelerde Başlangıçtaki İmkansızlık, Hüküm ve Sonuçları", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara, 2006.

Yünlü, Semih, "Türk Borçlar Kanunu Hükümlerince Satıcının Ayıp Sorumluluğu Bakımından Alıcının Külfetleri", **MÜHFHAD**, 2019, C. 25, S. 1, s. 329-359.

zeitbild WISSEN, Naturwissenschaft und Technik im Unterricht, **Erdgas aus Deutschland,** W|E|G, 2014.

Ziesing, Hans-Joachim, "Was Ist Energie", **Informationen zur politischen Bildung: Energie und Umwelt**, S. 3, 2013.

ÇEVRİMİÇİ KAYNAKLAR

CENELEC, https://www.cenelec.eu, (E.T. 09.09.2019).

Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0044&from=FR, (E.T. 13.09.2019).

Directive 2004/54/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2004 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 96/92/EC, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003L0054, (E.T. 30.01.2019).

Deloitte, "Rahmenverträge mit Liquidations- bzw. close-out Netting: Rechtssicherheit durch die Reform des § 104 InsO auch für Energiehandelsverträge?", 18.10.2017, https://www.deloitte-tax-news.de/home/print.html?printtype=html&print=/unternehmensrecht/rahmenvertraege-mit-liquidations--bzw-close-out-netting-rechtssicherheit-durch-die-reform-des--104-inso-auch-fuer-energiehandelsvertraege.html, (E.T. 13.03.2020).

DJE Investment S.A., **Rechenschaftsbericht zum 30. Juni 2005**, https://www.dje.de/de-de/documents/LU0159550150/RB/inline, (E.T. 03.01.2019).

"Energielieferverträge – zivilrechtliche Regeln: Zivilrechtliche Besonderheiten in Energielieferverträgen mit Letztverbrauchern, insb. Verbraucherschutz", Wissendatenbank Wirtschaftsrecht, http://wdb.fh-sm.de/EnergieRLieferV, (E.T. 19.08.2019).

Enerji Atlası, "Elektrik Dağıtım Şirketleri", http://www.enerjiatlasi.com/elektrik-dagitim-sirketleri/, (E.T. 19.12.2018).

ENSTO, "SAIDI and SAIFI indices guiding towards more reliable distribution network", https://www.ensto.com/company/newsroom/articles/saidi-and-saifi-indices-guiding-towards-more-reliable-distribution-network/, (E.T. 09.09.2019).

EPDK, "EPDK'dan Elektrik Tedarik Şirketlerine Uyarı", 13.02.2017, https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/2-104/-epdkdan-elektrik-tedarik-sirketlerine-uyari-, (E.T. 29.12.2019).

EPDK, "Serbest Tüketici", https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/16/serbest-tuketici (E.T. 06.01.2020).

erdgas, Erdgas – Die Entstehung eines natürlichen Energieträgers, https://www.erdgas.info/energie/erdgas/entstehung-von-erdgas/, (E.T. 09.01.2020).

ERGEG, Report on Customer Protection, 30 September 2005, https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/688d8baa-13bc-dd59-0e91-21864f90db63, (E.T. 19.09.2019).

European Commission, "Liability of defective products", https://ec.europa.eu/growth/single-market/goods/free-movement-sectors/liability-defective-products_en, (E.T. 20.12.2019).

European Parliament, "Understanding electricity markets in the EU", Briefing November 2016, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/593519/EPRS_BRI(2016)593519_EN.pdf, (E.T. 20.02.2019).

Fasıl 15 – Enerji, https://www.ab.gov.tr/fasil-15-enerji_80.html, (E.T. 13.09.2019).

Gesetz über die Haftung für fehlerhafte Produkte, Produkthaftungsgesetz, 15.12.1989, https://www.gesetze-im-internet.de/prodhaftg/ProdHaftG.pdf, (E.T. 21.12.2019).

Goodstein, Barbara M., "Is Electricity a 'Good' Under Article 9?", **Law Journal Newsletters**, 2017, http://www.lawjournalnewsletters.com/sites/lawjournalnewsletters/2017/11/01/is-electricity-a-good-under-article-9/?slreturn=20190120124943, (E.T. 20.02.2019).

Grubler, Arnulf/Johansson, Thomas B./Mundaca, Luis/Nakicenovic, Nebojsa/Pachauri, Shonali/Riahi, Keywan/Rogner, Hans-Holger/Strupeit, Lars, **Energy Primer**, http://www.iiasa.ac.at/web/home/research/Flagship-Projects/Global-Energy-Assessment/GEA_Chapter1_primer_hires.pdf, (E.T. 30.12.2018).

IEC, https://www.iec.ch, (E.T. 09.09.2019).

İGDAŞ Doğal Gaz Bağlantı ve Abonelik Sözleşmesi Genel Şartları, https://static.turkiye.gov.tr/downloads/kurumlar/belediye/IGDAS_ABONELIKSOZLESMESI_GENELSARTLARI.pdf, (E.T. 30.07.2019).

Kolcuoğlu, Umut, "Doğalgaz kısıtlamaları elektrik tedarik şirketlerine fesih hakkı verir mi?", Serbest Kürsü, Dünya Gazetesi, 17 Mart 2017, https://www.dunya.com/kose-yazisi/dogalgaz-kisitlamalari-elektrik-tedarik-sirketlerine-fesih-hakki-verir-mi/354120, (E.T. 29.12.2019).

Marceau, Gabrielle, "The WTO in the emerging energy governance debate" World Trade Organization Research and Analysis, https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr10_forum_e/wtr10_marceau_e.htm, (E.T. 20.02.2019).

Morrison/Foerster LLP, "*United States: Electricity: A 'Good' under the UCC. Should be a Simple Question – Right?*", http://www.mondaq.com/unitedstates/x/32139/Energy+Law/Electricity+A+Good+under+the+UCC+Should+be+a+Simple+Question+Right, (E.T. 20.02.2019)

Office of Enforcement | Federal Energy Regulatory Commission, **Energy Primer: A Handbook of Energy Market Basics,** 2015, https://www.ferc.gov/market-oversight/guide/energy-primer.pdf, (E.T. 27.12.2018).

Official Journal of the European Union, Regulations – Commission Implementing Regulation (EU) 2018/1602 of 11 October 2018 amending Annex 1 to Council Regulation (EEC) No 2658/87 on the tariff and statistical nomenclature and on the Common Customs Tariff, 31.10.2018, L. 273/1, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1602, (E.T. 19.02.2019).

OMV Gas & Power, **Erdgas – Energie aus der Natur**, 2009, https://www.omv.com/pbd_download/581/122/Infofolder_Erdgas_Energie%20aus%20der%20Natur,0.pdf, (E.T. 28.03.2019).

Rechtsinformationssytstem des Bundes, https://www.ris.bka.gv.at/JustizEntscheidung.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_19990528_OGH0002_0060OB00081_99A0000_000&IncludeSelf=False, (E.T. 10.12.2019).

Report from the Commission on the Application of Directive 85/374 on Liability for Defective Products, COM/2000/0893, https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52000DC0893:EN:HTML, (E.T. 24.12.2019).

Rogner, Hans-Holger/Popescu, Anca, "An Introduction to Energy: Chapter 1", https://www.undp.org/content/dam/undp/library/Environment%20and%20Energy/Sustainable%20Energy/wea%202000/chapter1.pdf,

(E.T. 12.01.2020).

Spencer, Timothy K., "Is Electricity a Good or a Service", Weltman, Weinberg & Reis Co., L.P.A., 2014, https://www.martindale.com/business-law/article_Weltman-Weinberg-Reis-Co-LPA_2176130.htm, (E.T. 20.02.2019).

Süsoy Uygun Ecem, "Elektrik Piyasasındaki Doğal Gaza Dayalı İkili Anlaşmaların Uyarlanması", Erdem & Erdem Avukatlık, Hukuk Postası, Eylül 2018, http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/elektrik-piyasasindaki-dogal-gaza-dayali-ikili-anlasmalarin-uyarlanmasi/, (E.T. 26.12.2019).

T.C. Merkez Bankası Döviz Kurları, https://www.tcmb.gov.tr/kurlar/, (E.T. 16.03.2020).

T.C. Ticaret Bakanlığı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü, **Güncel Tüketici Uyuşmazlıklarına İlişkin Sıkça Sorulan Sorular**, Ankara 2019, https://ticaret.gov.tr/data/5d43e87b13b876433065530b/e6cc584020982965ddb7ff9daa39edd1.pdf, (E.T. 17.12.2019).

T. C. Ticaret Bakanlığı, Ürün Güvenliği ve Denetiminde Yeni Dönem, 27 Şubat 2019, https://www.ticaret.gov.tr/haberler/urun-guvenligi-ve-denetiminde-yeni-donem, (E.T. 27.12.2019).

TBMM., "6446 Sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi", https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-1691.pdf, (E.T. 07.01.2020).

TBMM., "Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu Teklifi", https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-2537.pdf, (E.T. 16.03.2020).

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi, "7223 Sayılı Kanun", https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=262897&pkanunnumarasi=7223, (E.T. 28.03.2020).

Türkiye Petrol Anonim Ortaklığı ("TPAO") Silivri Doğalgaz Depolama Tesisinden BOTAŞ Ulusal İletim Şebekesi Üzerinden Doğalgaz Satış Sözleşmesi, http://www.tpao.gov.tr/tpfiles/TenderDocs/files/silivridogalgaz_01062012(1).pdf, (E.T. 30.07.2019)

Treaty establishing European Economic Community, Rome, 25 March 1957, www.cvce.eu, (E.T. 19.02.2019).

Umwelt Bundesamt, "Klimaschutz- und Energierecht", 14.05.2018, https://www.umweltbundesamt.de/themen/klima-energie/klimaschutz-energiepolitik-in-deutschland/rechtliche-instrumente/klimaschutz-energierecht#textpart-1, (E.T. 12.01.2019).

Versorgungsvertrag (Gas, Strom, Daseinsvorsorge), http://www.jura-basic.de/aufruf.php?file=19&art=6&find=Energievertrag__Kaufvertrag, (E.T.02.03.2019).

YARGI KARARLARI

BGH 02.07.1969 – VII ZR 172/68, https://www.jurion.de, (E.T. 02.03.2019).

BGH 10.12.2008 (VII ZR 293/07) NJW 2009, 913, http://www.juratelegramm.de/, (E.T. 16.03.2019).

BGH, 07.02.2019 – Aktenzeichen VII ZR 63/18, https://www.rechtsportal.de/, (E.T. 15.12.2019).

Case C- 158/94 – *Commission v. Italy* [1997], ECR I – 5789, www.curia.europa.eu, (E.T. 19.02.2019).

Case C – 379/98 – *PreussenElektra AG v. Schleswag* AG, ECR I-2099-2100 www.curia.europa.eu, (E.T. 19.02.2019).

Case C – 393/92 – *Gemeente Almelo and Others v. Energiebedrijf IJsselmij* [1994] ECR I- 01477, www.curia.europa.eu, (E.T. 19.02.2019).

Case C – 6/64 – *Costa v. ENEL [1964]* ECR 1141, www.curia.europa.eu, (E.T. 19.02.2019).

Bowen v. Niagara Mohawk Corporation, Appellate Division of the Supreme Court of the State of New York, Fourth Department, 183 A.D.2d 293 (1992), https://www.leagle.com, (E.T. 20.02.2019).

Gardiner v. Philadelphia. Gas Works, Supreme Court of Pennsylvania, 415, 197 A.2d 612 (1964), www.casetext.com, (E.T. 27.02.2019).

Gardiner v. Philadelphia Gas Works Helvey v. Wabash County REMC, Court of Appeals of Indiana, First District, 278 N.E.2d 608 (1972), www.law.justia.com, (E.T. 27.02.2019).

Otte v. Dayton Power & Light Co., Supreme Court of Ohio (1988), https://casetext.com, (E.T. 10.03.2020).

OLG Saarbrücken 28.10.2003, 4 U 686/02 – 91, http://www.rechtsprechung.saarland.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=sl&nr=209, (E.T. 30.10.2019).

Norcon Power Partners, L.P. v. Niagara Mohawk Power Corporation, United States Court of Appeals Second Circuit, 163 F.3d 153 (1998), https://openjurist.org, (E.T. 20.02.2019).

Puget Sound Energy v. Pacific Gas and Electric Company, United States District Court, N. D. California, 271 B.R. (2002) 626, https://www.courtlistener.com, (E.T. 19.02.2019).

Y. 3. HD. T. 15.01.2014 E. 2013/16514 K. 2014/278, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 02.08.2019).

Y. 3. HD. T. 26.03.2014 E. 2013/19491 K. 2014/4845, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 02.08.2019).

Y. 3. HD. T. 18.06.2014 E. 2014/1750 K. 2014/9860, (E.T. 02.08.2019), https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 02.08.2019).

Y. 3. HD. T. 19.01.2015 E. 2014/8987 K. 2015/919, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 02.08.2019).

Y. 3. HD. T. 03.06.2015 E. 2015/7484 K. 2015/10205, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 11.07.2019).

Y. 3. HD. T. 12.11.2015 E. 2014/21214 K. 2015/17918, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 02.08.2019).

Y. 3. HD. 24.10.2016, E. 2016/2413, K. 2016/12091, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 26.03.2020).

Y. 3. HD. T. 26.01.2017, E. 2017/2269, K. 2017/682, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 29.12.2019).

Y. 3. HD. T. 19.06.2017, E. 2017/6433, K. 2017/10426, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 29.12.2019).

Y. 3. HD. T. 07.12.2017, E. 2016/5581, K. 2017/17241, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 26.03.2020).

Y. 3. HD. T. 22.01.2018, E. 2016/8275, K. 2018/491, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/ (E.T. 26.03.2020).

Y. 3. HD. T. 01.07.2019, E. 2017/11537, K. 2019/6002, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 26.03.2020).

Y. 11. HD. T. 08.05.2018, E. 2016/9859, K. 2018/3314, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 20.03.2020).

Y. 13. HD. T. 08.04.2002 E. 2002/1498 K. 2002/3727, https://www.legalbank.net, (E.T. 02.08.2019).

Y. 13. HD. T. 03.04.2003, E. 2003/1281, K. 2003/3903, www.legalbank.net, (E.T. 29.12.2019).

Y. 13. HD. T. 28.09.2004, E. 2004/5823, K. 2004/13062, www.legalbank.net, (E.T. 30.12.2019).

Y. 13. HD. T. 13.06.2014, E. 2013/16898, K. 2014/18895, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 29.12.2019)

Y. 13. HD. T. 21.09.2017, E. 2016/7269, K. 2017/8431, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 29.12.2019).

Y. 19. HD. T. 14.10.2008 E. 2008/949 K. 2008/9423, www.baltaci.av.tr, (E.T. 11.07.2019).

Y. 19. HD. T. 03.05.2010 E. 2009/7906 K. 2010/5310, www.baltaci.av.tr, (E.T. 11.07.2019).

Y. 21. HD. T. 28.12.2016, E. 2016/14639, K. 2016/15730, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 20.03.2020).

Y. 23. HD. 26.01.2016, E. 2015/745, K. 2016/380, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 26.03.2020).

Y. 23. HD. T. 03.07.2018, E. 2015/9708, K. 2018/3902, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 10.12.2019).

Y. HGK. T. 17.01.1990 E. 1989/13-392 K. 1990/1, https://www.hukuki.net/ictihat/Yargitay_Hukuk_Genel_Kurulu_1989-13_392.php, (E.T. 29.07.2019).

Y. HGK. 03.05.2006, E. 2006/4-232, K. 2006/269, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 20.03.2020).

Y. HGK. T. 27.04.2011 E. 2011/19-104 K. 2011/239, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 11.07.2019).

Y. HGK. T. 10.10.2012, E. 2012/7-502, K. 2012/707, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 26.03.2020).

Y. HGK. T. 12.11.2014, E. 2014/13-1614, K. 2014/900, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/, (E.T. 10.12.2019).

Y. İBK. T. 19.11.1993 E. 1991/6 K. 1993/1, www.hukuki.net, (E.T. 01.08.2019).

ÖZET

Elektrik ve doğal gazın üretiminden dağıtımına kadar olan geniş bir sürecin her aşamasını kapsayan enerji sağlama sözleşmeleri, güncel hayatta en çok kullanılan sözleşmelerdendir. Bu sözleşmelerin her zaman akdedildiği hâl ve şartlarda ifa edilmediği görülmektedir. Bu noktada karşılaşılan en önemli hususlardan biri bu sözleşmelerde meydana gelen ifa engelleri halleridir.

Çalışmada öncelikle enerji sağlama sözleşmesinin konusunu oluşturan enerji piyasası faaliyetlerine, bu sözleşmelerin özelliklerine ve türlerine yer verilmiştir. Akabinde, enerji sağlama sözleşmelerinde ifa engelleri halleri incelenmiştir. Bu bağlamda, imkânsızlık, temerrüt, işlem temelinin çökmesi, ayıptan sorumluluk, ürün sorumluluğu ve zapttan sorumluluk halleri ele alınmıştır. Son olarak bahsi geçen ifa engelleri hallerinin gerçekleşmesi halinde ortaya çıkabilecek sonuçlar açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: Enerji hukuku, enerji sağlama sözleşmeleri, ifa engelleri, temerrüt, imkânsızlık, işlem temelinin çökmesi, ayıptan sorumluluk, ürün sorumluluğu.

ABSTRACT

Covering all phases of a broad process from the generation of electricity and natural gas to their distribution, energy supply contracts are currently among the most frequently used contracts. It may be seen that these contracts are not always performed under the conditions concluded. One of the most prominent problems that arises at this point is the non-performance of these contracts.

In this study, energy market activities subject to the energy supply contracts, as well as the characteristics and types of these contracts are primarily examined. Afterwards, the cases of non-performance of energy supply contracts are evaluated. In this sense, impossibility, default, collapse of the underlying basis of the transaction, liability for defects, product liability and liability of quiet enjoyment are analysed. In conclusion, the consequences, which may arise in the event of non-performance are explained.

Keywords: Energy law, energy supply contracts, non-performance, default, impossibility, collapse of basis of transaction, liability for defects, product liability.